

14003
9 771786 699009

SZÍNPAD

Előadóművészetek technikája

X. évfolyam 3. szám 2014. szeptember

945 Ft

Hazai színpadtechnikai megoldások } Pontosán

Bosch Rexroth Kft. színháztechnikai munkái között 2013-ban a budapesti Zeneakadémia modernizálása mellett jelentős szerepet kapott az Agora program keretében felújított szekszárdi Babits Mihály Művelődési Ház és Művészetek Háza. Két fordulóban, különböző generációk kivitelezői írták ki azokat a pályázatokat, melyek sikeres megnyerése után sor kerülhetett az eredményes megvalósításra.

Kiváló hazai tervező és kivitelező partnereinkkel, elsősorban a Színpad- és Emelőgéptech-nika Kft., a Woodland Plusz Kft. és Stage-Electronic Kft. szakembereivel együttműködve építettünk be a Színházterembe korszerű zenekari árok süllyedőt, díszletszállító emelőt, gépi és kézi díszlethúzókat, függönymozgatásokat. A Rendezvényterembe színpadi süllyedőt, mobil színpadi emelvényeket és kinézhető motorikus lelátót, gépi díszlethúzókat és világítási tartókat szállítottunk.

Hazai tervezés, hazai kivitelezés, hazai árszínvonal – nemzetközi elismerés!

További referenciáink: Zeneakadémia – Budapest; RaM Colosseum – Budapest; Kodály Központ – Pécs; Nemzeti Színház – Budapest; Budapest Bábszínház – Budapest; Kamaraszínház – Szeged; Kölcsey Kongresszusi Központ – Debrecen; Erkel Színház – Budapest; Zsolnay Kulturális Negyed – Pécs; Gárdonyi Géza Színház – Eger; József Attila Színház – Budapest

4 10 ÉVES AZ MSzTSz (Böröcz Sándor)**Tokaj Fesztiválatlan**

- 5 TOKAJI KŐARÉNA A PATKÓBÁNYÁBAN** (Bodonyi Csaba DLA)
Különleges természeti környezetben, az egykori kőfejtőben, a Bodrog partján 2014. augusztus 9-én nyílt meg az ország legújabb, legjobban felszerelt szabadtéri színpada, a Tokaji Fesztiválatlan. A 2500 fős nézőtérrel rendelkező színházi komplexum 2,22 milliárd Ft-ból épült meg. A legújabb kulturális intézményére méltán büszke Tokaj.
- 10 A FESZTIVÁLATLAN SZÍNHÁZTECHNOLÓGIAI TERVE** (Strack Lőrinc)
- 13 A MEGVALÓSULT SZÍNPADGÉPÉSZETI BERENDEZÉSEK** (Fúzy Gábor)
- 16 A TOKAJI FESZTIVÁLATLAN VILÁGÍTÁSTECHNIKÁJA** (Fazekas Tamás)
- 19 A TOKAJI FESZTIVÁLATLAN HANGRENDSZERE** (Bogár István)
- 20 SIKER UTÁN, SIKEREK ELŐTT...** (Szabó-Jilek Iván)

Üzemeltetési tapasztalatok

- 22 KODÁLY-KÖZPONT: NEGYEDIK ÉVE SIKER** (Szabó-Jilek Iván)
A 2010 decemberében Pécsen megnyílt Kodály Zoltán Konferencia- és Koncertközpont a város kulturális életében minőségi változást hozott. Az eltelt négy év tapasztalatairól kérdeztük Hauer János igazgatót.

Kritika

- 26 KÉT ESTE A NAGYKÖRÚTON** (Götz Béla)
Joshua Sobol Getto darabját 1990-ben a Madách Színház mutatta be, 2014-ben az izraeli Cameri Színház vendégjátéka a Vígszínházban volt látható. A szerző, aki a magyar előadás díszletét tervezte, a két előadás felfogását hasonlítja össze.

22

46

28

Színrevitel

- 28 A MŰVÉSZI ÁLOMKÉPEK SZÍNPADRA ÁLLÍTÁSA** (Szabó-Jilek Iván)
Olekszandr Bilozub díszlet- és jelmeztervező mesés fantáziával álmodta színpadra a Nemzetiben Petőfi: János vitéz látványvilágát. Hogyan lesz a művészi elképzelésekből a rendezői és a műszaki követelményeknek megfelelő színpadi díszlet?

Bemutatjuk

- 31 A SZÍNHÁZI VILÁGÍTÁSTERVEZŐ – CSONTOS BALÁZS** (Szabó-Jilek Iván)
A nálunk még alig jegyzett színházi mesterséghez vezető útról mesél Csontos Balázs, a Vígszínház tagja, aki fiatal kora ellenére már több mint 100 hazai és 18 külföldi produkció világítástervezője.

Bábszínház

- 38 BÓBITA JÁTSZIK** (Götz Eszter)
2011-ben új otthont kapott a pécsi Bóbita Bábszínház a kulturális városrészként megújult Zsolnay-negyed egyik legszebb épületében.

40 A BÓBITA BÁBSZÍNHÁZ SZÍNPADTECHNIKAI BERENDEZÉSEI (Strack Lőrinc)**Színházépítészet**

- 41 SZÍNHÁZ HAWAIIBAN** (TD&T 2014. Spring)
Az amerikai USITT színházépítészeti pályázatán nyertes, megépült épületek jól tükrözik a mai színházépítészeti tendenciákat. A 2014. évi díjazottak közül az első díjas épületet.

Akusztika

- 43 EUROVÍZIÓS DALFESZTIVÁL, KOPPENHÁGA – A GERRIETS IS OTT VOLT**
Az idei dalfesztivál a Gerriets Ausztriánál duplán örömteli esemény. Nemcsak azért, mert Ausztria nyerte a dalfesztivált, hanem azért is, mert a Gerriets AqFlex® abszorberrendszer is jól szerepelt.

Színpadvilágítás

- 46 FÉNYPULTOKRÚL** (Kiss Péter)
Milyen gyorsan lehet beadni ezen a pulton egy áramkört? A cikk a kérdéshez kapcsolódva foglalkozik a vezérlőpultokkal.

Technikai újdonságok

- 49 ESZKÖZÖK, AMELYEK MEGKÖNNYÍTIK A SZÍNPADI MUNKÁT** (Horváth Norbert)

Hazai hírek

- 50 A FERTŐRÁKOSI BARLANGSZÍNHÁZ FELÚJÍTÁSA**
- 50 KIÁLLÍTÁS NYÍLIK AZ OPERAHÁZRÓL**

Hangtechnika

- 52 MEMBRÁN NÉLKÜLI MIKROFON** (Dipl. Ing. Günther Konecny)
Egy forradalmi felfedezés teljesen újszerű hangvételt és hangfelvételeket tesz lehetővé. Ez a mikrofon lézerek segítségével méri a hangnyomást a levegőben. (Prospect 2014. 2.)

5

Színházi gazdálkodás

- 54 SZÍNHÁZI MARKETING ÉS PR A GYAKORLATBAN** (Budai Gábor)
Az EDUTUS Főiskola végzős hallgatója diplomamunkájában a tabányai és a győri színházak marketing- és PR-tevékenységének gyakorlatát, ill. hátterét vizsgálta. A cikk ennek az érdekes munkának a rövid összefoglalója.

Könyvismertetés

- 57 PROFESSZIONÁLIS VIDEOTECHNIKA**
Schmidt, Ulrich szakkönyve az alapfogalmak, a filmtechnika, a tv és a stúdió technika (SD, HD, DI, 3D) kérdéseivel foglalkozik.

Böröcz Sándor

10 éves a Magyar SzínházTechnikai Szövetség

Kutatok az emlékeim között, hogyan is történtek az akkori események 2004 tavaszán, de őszintén megvallom, hogy csak töredékes emlékek bukkannak elő. Talán tucatnyian sem voltunk, és mintha összeesküvőkként ültünk volna a Corvin téri budai Vigadóban, hogy az OPAKFI-n túli egyesületi élet lehetőségeit latolgatva úgy döntsünk, hogy belevágunk. Az indulás nehézségeit mi sem mutatja jobban, mint hogy az alapító közgyűlést meg kellett ismételnünk, hogy megfeleljünk az illetékes bejegyző bíróság igényeinek. De nagyon komolyan gondoltuk a Szövetség elindítását, amit még egy rövid sajtóközlemény kiadásával is megtámogattunk, mely a következőképpen szólt:

2004. április 7-én megalakult a Magyar Színháztechnikai Szövetség, egy olyan szakmai és érdekképviselői szervezet, amely önállóan működik a színházak, művelődési intézmények és színház-technikai szakcégek érdekében. A Szövetség fő célja a legújabb színpadi technikák megismerése, az azokkal foglalkozó munkatársak szakmai fejlődésének elősegítése, oktatása, tapasztalatcseréje, érdekeik képviselése. A Szövetség főbb szolgáltatásai: honlapműködtetés, újságkiadás, tanfolyamok és kiállítások szervezése.

Öröm újra és újra olvasni, hogy a Szövetség céljainak akkori megfogalmazása mennyire pontos volt – és minden szava aktuális, érvényes mai is, alapvető céljaink nem változtak. Még két hónap sem telt el a megalakulást követően, amikor 2004. május végén Miskolcon megtartottuk az első Sceni-Tech Színháztechnikai Találkozót és Kiállítást. Szinte hihetetlen, de már 2004-ben az egyik előadás a LED-ek színpadi alkalmazási lehetőségeiről szólt, de kerekasztal-beszélgetés is volt a színházi műszaki dolgozók túlmunkaproblémáiról. Ismerős témák? Ma is betehetnénk bármely rendezvényünk programjába...

E rövid visszatekintésben nem mehetek végig a Szövetség 10 évének minden rendezvényén, eseményén, de jóleső érzés visszaidézni, hogy az ország milyen sok táján, városában volt lehetőségünk a színpadtechnika és az azt működtető technikusok fontosságát felmutatnunk, legalább néhány nap erejéig reflektorfénybe állítanunk őket. A kiállítások és szakmai fórumok – valljuk be, néha változó sikerességű – megrendezése mellett csendben, de kiváló szakmai és grafikai színvonalon folyamatosan megjelent a negyedéves magazinunk, a Színpad – melyet most is kezében

tart a kedves Olvasó, s amely jövőre 10. születésnapját ünnepeheti! Régióinkban is páratlan siker ez, köszönet érte a kitartó hirdetőknél és szerzőknél, de mindennek előtt főszerkesztőnk, Szabó-Jilek Ivánt illeti elismerés ezért. Honlapunk szinte a kezdetektől elindult, és sok fontos információval segíti az érdeklődőket – bár ráférne már egy alapos ráncfelvarrás. Időközben közhasznú szervezeti státuszt is szereztünk, így a vállalt alapfeladataink ellátására már az adóforintok 1%-át is gyűjthetjük.

De az eredmények mellett a szürke hétköznapok sok-sok küszködéssel teltek, és telnek ma is. Rengeteg tennivalónk van még, hiszen 10 év sem volt elegendő arra, hogy a Szövetség jól láttassa magát, természetes partnerként és segítőként gondoljanak rá a színházi műszaki kollégák. Egyre inkább szükség lenne a Szövetség kamaraszerű érdekérvényesítő funkciójára is, de ebben bizony politikai lobbitevékenységet is be kellene vetnünk. Nem kis gond a speciális színházi szakmák oktatásának, továbbképzésének helyzete sem, ahol – részben – nélkülünk felállított szakmai program mentén folyik az oktatás, képzés. A színházi szakmákhoz kapcsolódó jogosultságok rendszere szinte nem is létezik, ezek felállítása és betartatása alapvető érdekünk lenne. Továbbra is rendezetlen a túlmunkák helyzete, elavult biztonsági és tűzvédelmi előírások között éljük mindennapi életünket.

Nem sorolom tovább, mennyi a teendőnk még, de én nagy reménységgel tekintek előre. Adódik ez részben abból, hogy legutóbbi közgyűlésünkön fiatal kollégáink érdeklődése megnőtt a Szövetség munkája iránt, még az Elnökség munkájába is bekapcsolódtak. Ezenfelül a Teátrumi Társaság az általa alapított, és színházi háttérszakmák kiváló képviselőinek adományozott díjával segíti felhívni a figyelmet a színházi szakmák fontosságára. Most valódi esélyünk van arra, hogy áttörést érjünk el a Szövetség elismertetésében, és valódi súlyt és szakmai jogosultságokat kaphassunk.

Ennek reményében köszöntöm 10 éves Szövetségünket, köszönöm minden aktív tagunk és támogatónk önzetlen segítségét, munkáját. Kívánom, hogy még sok ilyen szép kerek évfordulót ünnepelhesünk együtt!

Hajrá MSZTSz!

A szerző az Magyar SzínházTechnikai Szövetség alapító tagja, alelnöke

IMPRESSZUM

X. évfolyam 3. szám
2014. szeptember

MAGYAR
SZÍNHÁZTECHNIKAI
SZÖVETSÉG

A Magyar SzínházTechnikai Szövetség
szaklapja
HU ISSN 1786-6995

Megjelenik: negyedévente
(március, június, szeptember, december hónap)
Kiadja: a Magyar SzínházTechnikai Szövetség,
1011 Budapest, Corvin tér 8., www.msztisz.hu
Felelős kiadó: Szűcsborus János, az MSZTSz elnöke.
Főszerkesztő: Szabó-Jilek Iván,
Telefon: (+36-1) 375-6566,
szjivan@t-online.hu
Szerkesztőbizottság: Götz Béla, Götz Eszter,
Kárpáti Imre, Kiss Péter, Krisztiáni István, Rétfalvi
János, Dr. Sirató Ildikó, Dr. Venczel Sándor,
Wettstein Tibor
Szerkesztőség: Magyar SzínházTechnikai Szövetség titkársága, 1138 Budapest, Madarász
Viktor utca 43. fszt. Tel./fax: 329-0841

Korrektor: Darnay László
Grafikai munkák, tördelőszerkesztés:
Lusztig Tibor
Mobil: 06-20-255-6160
E-mail: tiber.lusztig@gmail.com
Nyomdai munkák:
DeMax Művek Nyomdaipari Kft.

Terjesztés: előfizetéssel, színházi árusoknál.
A Szövetség tagjai ingyen kapják.
Ár: 945 Ft/példány

Előfizethető: a szerkesztőség címén vagy a
www.msztisz.hu honlapról lévő megrendelőlapon.
2014. évi teljes évfolyam ára 3360 Ft.
A postaköltséget felszámítjuk.

Régebbi lapszámok – korlátozott számban – még kaphatók.
Kéziratokat, ábrákat, fotókat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.
Szerkesztőségünk a hirdetések és PR-cikkek tartalmáért nem vállal felelősséget.

A közölt cikkek tartalma nem minden esetben tükrözi a szerkesztőség véleményét.

TOKAJ FESZTIVÁLKATLAN

Tokaji Kőaréna a Patkóbányában

Különleges természeti környezetben, az egykori kőfejtőben, a Bodrog partján, 2014. augusztus 9-én nyílt meg az ország legújabb, legjobban felszerelt szabadtéri színpada, a Tokaji Fesztiváلكatlan. A 2500 fős nézőtérrel rendelkező színházi komplexum 2,22 milliárd Ft-ból épült meg EU és állami támogatással. A város legújabb kulturális intézményét a tokaji Paulay Ede Színház fogja üzemeltetni. Bár a szabadtéri színház évszakhoz kötött, telente a nézőtér alatti terek változatos kulturális rendezvényeknek is otthont adnak.

A programalkotás és tervezés folyamán hasznosítottuk Tokaj testvérvárosa, az osztrák Ruszt település melletti kőbányában (Szentmargitbánya) épült és működő 4500 fős szabadtéri színház¹ és más külföldi példák tapasztalatait is.

Színházi földmű

A Fesztiválkatlan célzott programjai: prózai és zenés színház, opera, operett, musical, rockopera, fúvós zenekarok találkozója, táncbemutatók és versenyek (balett, néptánc stb.), komolyzenei hangversenyek, könnyűzenei koncertek és fesztiválok, világzene-koncertek és fesztiválok, szüreti és borfesztivál, kiállítások, bábszínház, kórustalálkozó, autós-motoros találkozók, városi szabadidős közpark (majális, főzőverseny, játékos sportvetélkedő, játszótér), ifjúsági találkozások, egyházi találkozók, gyűlések, ifjúsági szórakozóhely és kiállítótér (egész évben). (A tervezés elején még programként kezelt 3D mozi végül nem valósult meg.)

A gazdag kulturális programot három létesítmény szolgálja ki:

¹ Szabadtéri színház a római kőfejtőben – St. Margarethen. SZÍNPAD, 2012. 3.

A hatalmas színpad mögött a sziklafal látványa

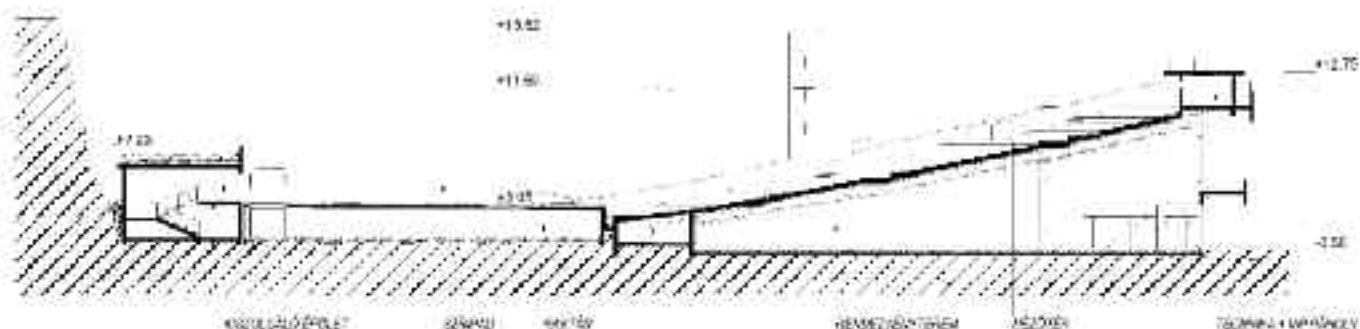

1. 2500 fős szabadtéri nyári színház, 1305 m²-es színpaddal (ebből fedhető 375 m²)

A színházépület tömegét s a nézőtér tengelyét, geometriáját a legjobb bányafalszakasz látványa határozta meg.

A nézőtér alatt (mintegy adódó melléktermékként) téli színház, multifunkcionális, 500 m²

alapterületű ifjúsági szórakozóhely létesült kiállítótérrel, ill. a galériára helyezett központi igazgatási blokkal. Az ifjúsági szórakozóhely, mely büfé-vendéglátó hellyel is kiegészül, megoldja a tokaji és városkörnyéki ifjúság helyi rendszeres szórakozását, melynek hiánya éveken keresztül napirenden volt, de diszkrét belvárosi elhelyezésének hiánya miatt ez ideig

› nem valósult meg. A szórakozóhely télen is üzemeltethető, közvetett módon a tokaji és térségi fiatalok helyben tartását és letelepedését is szolgálja. A kiállítóterem ugyancsak 500 m² alapterületű tér, mely változó kiállítási anyag elhelyezésének lehetőségét kínálja, de összekapcsolható a szórakozóhellyel, így a két térben együttesen nagyobb rendezvények is, pl. bálók (Borbarátnők bálja) megrendezhetők.

XXL-es székek

Öltözők egyike

Fotók: szji

A nézőtéri székek terv szerint az ERLAU német gyártó fémhálós, hőszigetelő festékbevonattal készülő termékeiből készültek volna, de a kivitelezés ettől eltérően és gyengébb színvonalon készült el. A szigorú szerkesztésű nézőtér minden helyéről – mind a kilenc szektorból – kitűnő rálátás van a színpadra. A sorok végein, rendhagyóan 70 cm széles, XXL-es székek kerültek elhelyezésre.

A megvalósult színpadtechnika a színpad padozata és forgószínpad tekintetében jelentősen eltér az eredeti tervektől. Az esővédő tetőzet szerelhető kivitelben készült. A színpad alatt azzal azonos alapterületű tárolótér létesült (díszlet raktárak stb.).

2. 500 fős görög színház

Az eredeti terv szerint véglegesen kiépített, lépcsőző nézőtér és színpad épült volna. Pénzügyi korlátok miatt csak földműként, ill. szín-játszó-térként valósult meg: a helyi meddő anyag felhasználásával, füvesített, ívelt dombként.

3. Kiszolgálóépület

A bányatatók alakját párhuzamosan követő épület tulajdonképpen egy „védmű”. Védi a közönséget a bányafal megmászásá-

A Gabion kőfal

Ifjúsági szórakozóközpont

Kiállítóter

Raktárak a színpad alatt

Így a vasbeton szerkezetek szürke transzport betonból készültek (a színezett beton egyenletességét sem garantálták), a terven szereplő igényes látszó beton felületképzést elhagyva.

A felsorolt funkciókat tartalmazó épület-együttes végül is egy hatalmas bányaudvar mélyére helyezett szabadtéri, sokfunkciós „grund”, melyet gabion kőkerítés választ el a szükséges parkolóktól, mely 403 személygépkocsi (ebből 6 db akadálymentes) és 6 db turistabusz elhelyezését teszi lehetővé. (Az út túloldalán, a Bodrog partján még több mint 200 további gépkocsiparkolót alakítottak ki.)

Jó, hogy a létesítmény elkészülhetett.

Bodonyi Csaba DLA
építész vezető tervező

A többcélú terem a nézőtér alatt télen is használható

nak kihívásától és a jelentős balesetveszélytől, védi a közönséget a lezúduló görgeteg kövektől (melyek közül így csak a nagyobbakat kellett és lehetett stabilizálni). A harántfal megtámasztású, monolit vasbeton szerkezetű karéj 50 cm-es földfeltöltéssel készülő zöld teje és túlméretezett monolit vb födéme alkalmas a leguruló kövek energiájának elnyelésére. A kiszolgáló épület belső, színház felé nyíló árkdársora – esőbeállóként – a hirtelen csapadéktól védi a közönséget. Az épületkaréj fogadja be az összes járulékos funkció helyiségeit: színházi szülő és csoportos öltözők, WC-k, büfék, irodák, VIP-terek, raktárak, gépészet, orvosi rendelő, rendszet stb.

Az építmények építészeti megfogalmazásukban inkább praktikus és rusztikus anyaghasználatú, egyszerű mérnöki műtárgyak, s nem törekedtünk elegáns városi színházi atmoszférára és anyaghasználatra. Az együttesben kiemelt fontosságú és orientáló elem a meglévő bányafal szépségének megőrzése, dominanciájának tájolással történő megőrzése és programozható díszvilágítással való hangsúlyozása.

Az eredeti tervek szerint az épületek a helyi bánya köveiből épültek volna, de – tekintettel a bányászati tilalomra – erre nem volt elegendő

dő mennyiségű kő. A következő fázisban a monolit vb szerkezet mellett kellett döntelnünk, eredetileg azzal az elképzeléssel, hogy a betonadalék a helyi andezit őrleményéből, tehát barnás színezettel, vasbetonból készültek volna, helyi őrlőgép és betonüzem telepítését feltételezve. Mivel ez nem valósult meg,

STÁBLISTA – Tokaj Fesztiválatlan

Építető:

Tokaj város Önkormányzata

Tervezők:

Generáltervező:
Építész munkatársak:

Bodonyi Csaba DLA (Bodonyi Építés Kft.)
Rády Róbert – színházépület kiviteli terv
Bálint Krisztina – kiszolgáló épület kiviteli tervek
Hidasnémeti János – belsőépítész
Kripcó László – engedélyezési tervek
Tellér Orsolya
Molnár András
Kerényi László (Statika-M Kft.)
Cserenyák Gábor (Klímasol Kft.)
Münnich Gábor (Fényesvölgy Kft.)
Tasnádi Tamás bányamérnök
Dr. Leél Össy Szabolcs geológus
Strack Lőrinc
Kotschy András (Kotschy Bt.)

Statika:
Épületgépészet:
Épületvillamosság:
Allékonysági szakvélemény:

Színpadtechnika:
Akusztika, színpadvilágítás:

Műszaki ellenőrzés:

Ép-Kontroll Kft.
Simon Gábor, Zsák Albert – építészet, statika
Verebélyi Zoltán – épületgépészet, közmű
Csányi György – épületvillamosság

Kivitelezők:

Generálkivitelező:
Főépítésvezető:
Építésvezetők:
Színpadtechnikai kivitelezés és módosított kiviteli tervek:
Hang- és színpadvilágítás-tervek:
Színpadvilágítás:
Hangrendszerek:

D-Z-K Konzorcium Nyíregyháza
Havacs István
Lukács Miklós, Szabó Attila
Gépbér Színpad Kft. Fúzy Gábor
Úveges Zoltán
Zaj Rendszerház Kft. Fazekas Tamás
Interton Kft.

Projektmenegerek:

Dévald István, Dzsupin Péter, Dóka János,
dr. Bagaméry-Szalay Róbert

Beruházási költség:

2,22 milliárd Ft, ebből
EU támogatás 1,878 milliárd Ft
Állami támogatás 262 millió Ft
Önkormányzati rész 80 millió Ft

A Fesztiválkatlan színháztechnológiai terve

A tendertervezés során az alábbi rendezvény-típusok fogadására alkalmas építészeti és technikai feltételeket kellett figyelembe venni:

Fedett, keretes jellegű színpad igényes világítási és hangosítási lehetőséggel

- Opera, rockopera
- Operett, musical
- Komolyzenei, könnyűzenei koncertek, kórushangversenyek, fesztiválok
- Táncbemutatók, balett, néptánc.

Speciális fedést igénylő rendezvények

- Cirkusz.

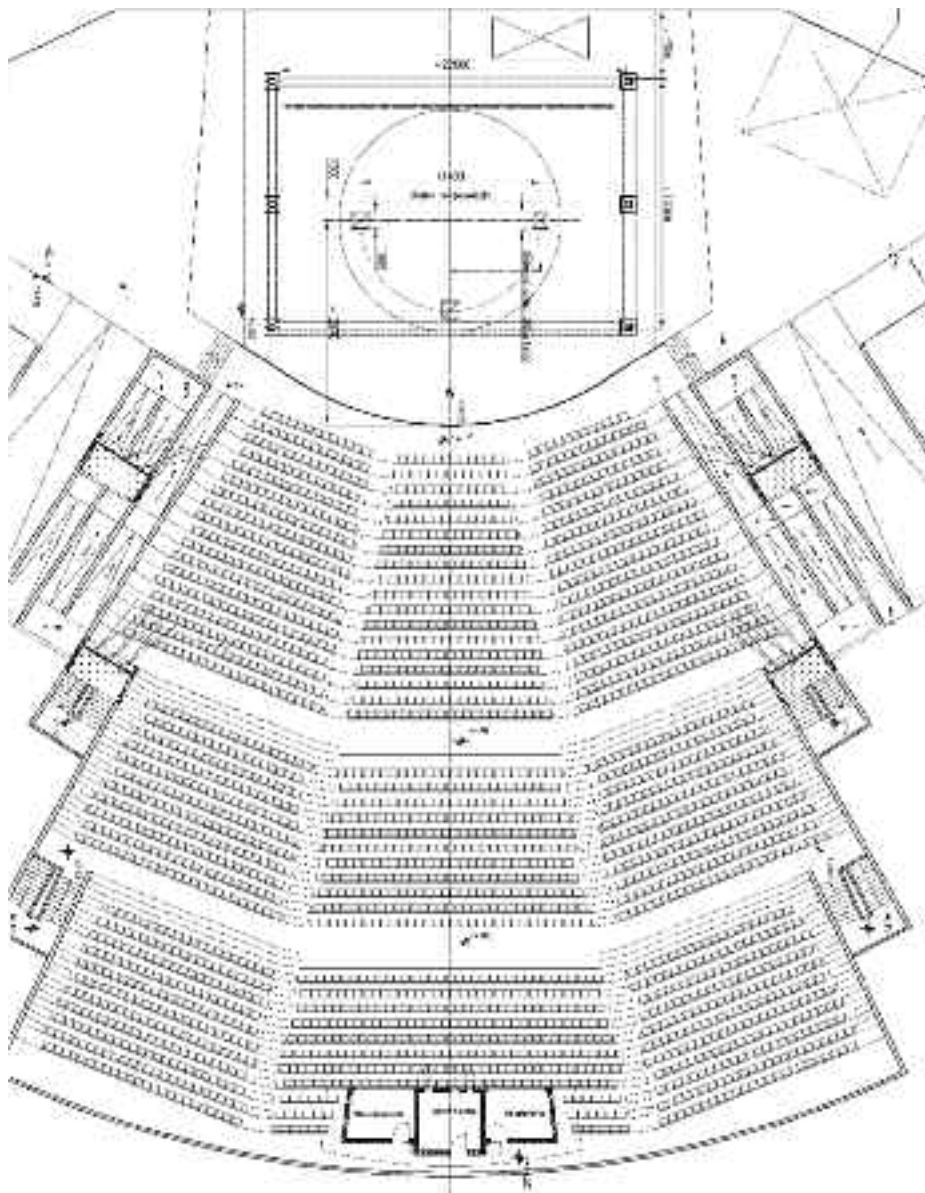
Nyitott színpadot igénylő rendezvények és eladások

- Filmvetítés (Ez a funkció a későbbiekben törlésre került.)
- Nagy szabadteret igénylő szimultán színpadok, lovas játékok
- Autós-motoros találkozók, bemutatók
- Sportrendezvények, játékos vetélkedők.

Építészeti környezet

A szabadtéri színpad meredek oldalfalakkal rendelkező, egy már nem üzemelő kőbányában van felépítve 2500 fős, meredeken emelkedő nézőtérrel és kb. 26 m mély és 70 m széles játéktérrel. A nézőtér két oldalán 2-2 db 3 szintes világítási torony elsősorban az előszínpad frontális világítását teszi lehetővé, továbbá az első két világítási toronyban kerül elhelyezésre a karmesteri kép kivetítésére szolgáló eszközcsoport is.

A hang, valamint a fényvezérlő részére az utolsó 3 széksor vonalában kétszintes felépít-

Alaprajz

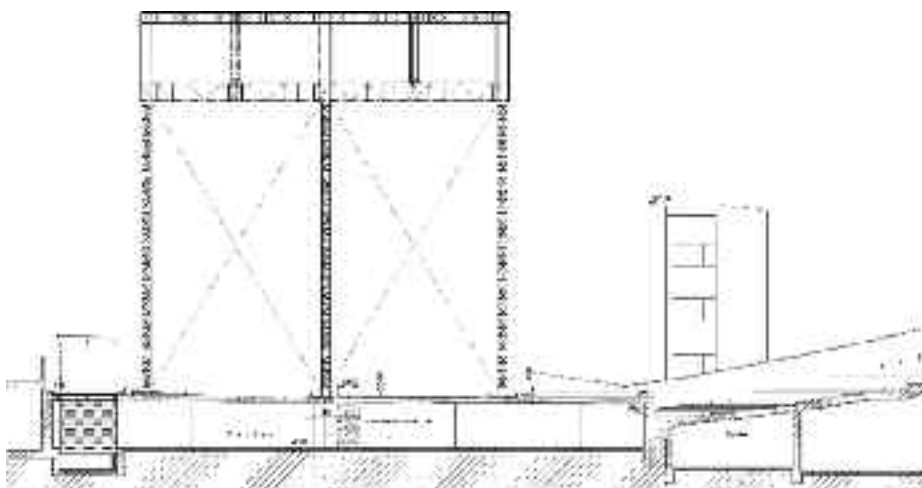
mény van kialakítva. Alul 3 külön megközelítő helyiséggel, felül terasszerű kialakítással a fejképek részére. A színpad és a mögötte lévő kb. 9 m mély zóna teljes egészében alá van pincézve. Itt vannak kialakítva nagyméretű raktárterek és a színpad mögötti részen az öltözők és váróterek.

A földemben 3 helyen személyszüllyesztők telepítéséhez 3 db 1,2 x 1,2 m méretű áttörést terveztünk. A főszínpadi rész hátsó peremén egy teheremelő részére földemáttörés és a pincében szüllyeszték van kialakítva.

Színpadtechnikai berendezések műszaki követelményei

Forgószínpad

A színpadi járófelülettel egy síkban beépített 14 m átmérőjű forgószínpad, mely 500 kg/m² statikus terhelhetőséggel, 200 kg/m² dinamikus terhelhetőséggel rendelkezik. A forgószínpad teljes dinamikus terhelhetősége maximum 10 tonna. A forgószínpad magassága a hátsó pereménél mérve, burkolattal együtt 20 cm. A mozgatója érintőképpnyős vezér-

Színpad hosszmetset

Színpadfedés felemelve

léssel történik, és szinkronizálható a többi gépészeti elem mozgásával. Komplet előadások és programok tetszőleges számban menthetők és visszahívhatók.

Járófelülete azonos a fix színpadrészekkel.

Színpadfedés

A főszínpadon 22 x 16 m névleges méretű sá-tortetős, 10, ill. 12 m magas, alumínium truss színpad fedés építhető, egyedi állítható tal-pakkal, állító csavarokkal a lejtős vasbeton szerkezetre állítva. A fedés tartozéka az esővé-dő tetőponyva és oldalsó és hátfali védőhá-lók, valamint a szükséges láncos emelők, azok vezérlője, kábeleai a tetőszerkezet felemelésé-hez. A szerkezet modul rendszerű, alkalmas kisebb (10 x 8 m vagy hasonló) fedés felépí-tésére is, elsősorban a zenekar, ill. a vetítővász-on lefedéséhez. A színpad fedés mindkét összeállítási méretéhez a 2 oldalsó és a hátfali oldalhoz egyaránt esővédő háló tartozik.

A színpad lejtajtős vasbeton felületén szerelik a forgószínpadot

A fedések fontos tartozéka a szerkezet ösz-szeállításához szükséges összes láncos emelő motor, a teljes szerszámkészlet és pótkat-részkészlet is, a hozzá tartozó zárható konté-nerrel együtt.

A rendszerhez 2 darab, 9 m magas „Rig-ging tower” mobil emelőtorony tartozik a fe-déssel azonos gyártmányú truss elemekből összeállítva elsősorban a Line-Array hang-falak és vetítővász-on-keret függesztéséhez. Hasznos teherbírás: 1,1 t.

A színpad járófelülete

A színpad lejtős vasbeton felülete vízszintes vízálló felülettel van burkolva, a fix részeken és a forgó acélszerkezetén azonos alap-anyagból. Kopófelület: egy oldalon csúszás-mentesített, filmbevonatos rétegelt lemez, 120 g/m² fenollal, min. 2 mm-es ABS él zá-rással. Kétoldalt teljes mélységben a járófelü-let 2,2–3,5 m széles lejtős elemekből van ki-alakítva fémlemezszegéssel az élek védelmé-hez.

A színpadpadló hasznos teherbírása: 750 kg/m² legyen.

A színpad járófelület tartozéka átfedéssel lefektethető esővédő ponyva is a teljes felület védelméhez.

Teherszállító emelő

A színpad hátsó pereménél a színészbejárat mellett egy 2,5 x 5,2 m hasznos alapterületű baldachinos rendszerű emelővel lehet a szín-pad alatti raktártérből a színpad-szintre kellé-keket, díszleteket és elsősorban a mobil szín-pad elemeket felemelni. Hasznos belmagas-ság: 2,1 m, mozgástartomány: 2,6 m, eme-lési sebesség: 0,05 m/s. A hasznos teherbírás 5 t, (a fedél 1 t/m²).

Teherszállító emelő

Fotó: szji

- › Az emelő vízzáró fedéllel, reteszelte aknaajtóval készül. A működtetés a színpadszinten csatlakoztatható mobil vezérlőpanellel történik.

Személyszüllesztő

A főszínpad zónájában, a vasbeton lemezből kialakított 1,2 x 1,2 m méretű nyílások alá személyszüllesztőt lehet illeszteni, kb. 1 x 1 m mozgóplatóval. Mechanikája úgy van kialakítva,

hogy a mozgó felület a burkolt színpad magasságáig legyen képes felemelkedni. Hasznos teherbírása: 200 kg.

Mobil színpadi pódiumok

Az alapkiépítés része 160 m² mobil színpadi pódium, 1 x 2 m alaprajzi mérettel és betűzhető lábakkal. Járófelületük szabadtéri kivitel, fekete recés műanyag fólia.

Minden pódium tartozéka 4-4 db 20; 30-50; 60-100 cm névleges hosszúságú betűzhető láb a 20 cm magasságok felett állítható hosszúsággal. Min. hasznos terhelés: 500 kg/m².

Láncos emelők

A színpadtechnikai rendszerhez alapkiépítésként a fedést mozgó emelőkön túlmenően 12 db színpadi használatra kifejlesztett láncos emelő tartozik elektromos vezérléssel együtt. A vezérlőegységek min 8 csatornás elemek, egymáshoz csatlakoztatható kivitelben a 16 darab láncos emelő egyidejű kezeléséhez.

Balettfólia

Az alapkiépítés része 400 m² fekete balettfólia, szállító-tároló konténerekkel.

Díszletépítő acélkeretek

A díszletek építésének könnyítéséhez – alapfelszerelésként – 20 db 2 x 2 x 2 m-es és ugyancsak 20 db 4 x 3 x 2 m-es, zárt szelvényből hegesztett, bontható keretállások készülnek. A nagyobb modul a raktározási korlátok miatt 2, önállóan is használható részre legyen bontható.

A fenti kiírás alapján történt a közbeszerzési eljárás.

Strack Lőrinc

A színpadra vezető rámpán gépkocsikkal is fel lehet hajtani

A megvalósult színpadgépészeti berendezések

A hazai beruházási gyakorlatnak megfelelően a tenderterveket a nyertes kivitelező saját szempontjai szerint módosítja. A Tokaji Fesztiválkatlan színpadtechnikai kivitelezését a Gépbér-Színpad Kft. nyerte el. A munka során – az eredeti elképzelések alapján – a főbb feladataink közé tartozott:

1. Teher szállító és díszletemelő

A tenderterv követelményei és műszaki paramétereivel készült a 2,5 x 5,2 m hasznos alapterületű baldachinos rendszerű díszletemelő. Ehhez tartozott a raktárszinten egy kétszárnyú acélajtó gyártása és kivitelezése is, melyet a biztonsági előírásoknak megfelelően elektromechanikus reteszeléssel láttunk el. Az akna lefedését, az akna rövidebb olda-

laira felfekvő vízzáró mobil fedéllel oldottuk meg. A rakodófelület anyaga borovifenyő. Az akna szélét felül vízzáró peremmel szegtük le az esővíz elvezetéséhez.

Paraméterek: Kiemelkedő fedél mérete: 2,7 x 6,0 m. Hasznos belmagasság: 2,10 m,

A forgószínpad középcsapja áramhozzávetéssel

mozgástartomány: 2,60 m, mozgatási sebesség: 0,05m/s. Hasznos teherbírás: 5 t, a fedél 1t/m².

2. Személyszüllesztő mechanizmus

A főszínpad földemében és a forgószínpadban 2 helyen 1,2 x 1,2 m méretű nyílás van kialakítva, amely alá a személyszüllesztőket lehet illeszteni, 1,0 x 1,0 m mozgó platóval. A mozgó felület a színpad magasságával azonos szintre emelkedik. A forgószínpad a súlylyedő használatokor mechanikus retesszel záródik.

Paraméterek: Hasznos teherbírás: 200 kg. Mozgástartomány: 2,2 m, mozgatási sebesség: 0–0,5 m/s.

Forgószínpad szerelés közben

Színpi járőfelület

3. Forgószínpad

A színpi járőfelülettel egy síkba kellett telepítenünk a 14 m átmérőjű forgószínpadot. A legnagyobb feladatot az okozta, hogy a földém 0,5%-os lejtéssel készült, amire telepítettük a vízszintes szerkezetünket. A lejtés miatt a forgószínpad szerkezeti átlagmagassága 25 cm. Mozgatása érintőképernyős vezérléssel történik, komplett előadások tetszőleges számban menthetők és visszahívhatók.

Paraméterek: Terhelhetőség: 500 kg/m² statikus, 200 kg/m². Teljes dinamikus terhelés: 10 t.

Színpadfedés emelése

4. Színpi járőfelület

A lejtős betonföldémre egy elbontható, acélszerkezetű színpi járőfelületet építettünk, kültéri rétegelt lemez borítással. A rétegelt lemez 18 mm vastag, egy oldalon csúszásmentesített fenolbevonatos. Az acélszerkezet rasztermérete, 1,25 x 2,50 m. A tartószerkezet 80-as IPE gerenda, horganyozva. A gerendák a betonfelületen támaszkodnak fel. Az összes járőfelület területe 400 m².

5. Színpadfedés

Alapfeladatként egy 6 lábón álló szerkezetet kellett szállítanunk, melynek mérete: 22 m széles, 16 m mély és 13 m magas. A szerkezetet úgy kellett megterveznünk, hogy ele-

A vasbeton földémhez történő rögzítés helyett víztartályok biztosítják a szerkezet állékonyságát

A színpadfödém vízvezető lejtősségét a vízszintes járőfelülettel kellett korrigálni

meiből egy 10 x 8 m-es méretet is össze lehessen építeni. A fedés motoros riggelésű, amelyet 6 db láncos emelővel emelünk. Ezzel, minden bizonnyal, az országban található egyik legnagyobb színpadi fedéssel büszkélkedhetünk! Az alumíniumszerkezetű truss-oszlopok rögzítése víztartályokkal történik.

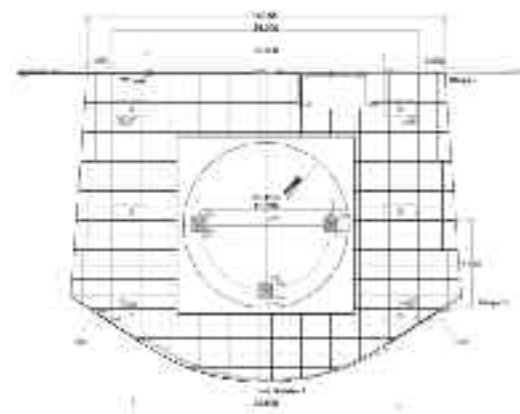
Paraméterek: Max. összes hasznos terhelés: 9 t, a legnagyobb magasság: 12 m. Tanúsítványok: TÜV, CE

6. Mobil színpadi pódiumok

160 m² kültéri mobil színpadi elemet szállítottunk, 4-4 db 20; 30–50; 60–100 cm színpad magassághoz szükséges betűzhető lábakkal.

Paraméterek: 80 db pódium, 200 x 100 cm alaprajzi mérettel. Teherbírás: 1000 kg/ m².

Fúzy Gábor
 ügyvezető igazgató
 Gépbér Színpad Kft.

Színpadpadló lapkiosztás

**gépber
színpad**

Színpadtechnikai termékek
 tervezése, gyártása, kivitelezése és értékesítése.

Elérhetőség:
 Gépbér Színpad Kft
 1095 Budapest, Mester u. 87.
 061 476 6533, +3630 4642363
www.gepbersizinpad.hu

A Tokaji Fesztiváltkatlan világítástechnikája

Öröm látni, ha egy jó ötlet sok kitartással párosulva megvalósul. Persze nem itthon lennénk, ha nem jött volna közbe ezer akadály, viszontagság, de végül mégis eljött a nagy nap, és 2014. augusztus 9-én kinyitott a Tokaji Fesztiváltkatlan, méghozzá a Békéscsabai Jókai Színház István, a király látványos előadásával.

A Tokaji Fesztiváltkatlan Kelet-Magyarország legnagyobb szabadtéri színháza lett, a maga több mint 2500 fős befogadóképességével, az oldalszínpadokkal együtt 1600 m²-t meghaladó színpadméretével. Közvetlenül Tokaj belvárosa mellett épült a Patkó bányában, amely az épített környezet nélkül is lenyűgöző képződményként már korábban is sok rendezvénynek adott helyet. Tervei még 2006–2007-ben körvonalazódtak, de az építés több mint öt évvel később kezdődhetett el, hogy a sok-sok huzavona után 2014. augusztus 9-én végre megnyithassa kapuit.

Magyarországon az első, központi dimmerrendszer nélkül megvalósult színpadvilágítás

Az eredeti terveket szinte teljesen átalakítottuk, hogy egy nagyon korszerű, a 2010-es évek közepének megfelelő világítástechnikát kaphasson a Fesztiváltkatlan. A hagyományos dimmerrendszert kihagytuk, mindent DMX-en vezérlünk, a lehető legtöbb lámpát IP-védett, vízálló kivitelben szállítottuk le, az izzókat pedig szinte teljesen száműztük...

Tehát a világítástechnika szinte kizárólag LED-es fényforrásokból áll. A két 2,5 kW-s, HMI lámpás Lycian M2 fejjépen és 24 darab Selecon Pacific 80 V 1,2 kW-os halogénizzós profil-lámpán kívül csak „tartalék lámpák”, elsősorban PAR 64-ek képviselik a hagyományos izzós fényvetőket, ezek is elsősorban az eredeti tervek „továbbmódosíthatatlansága” miatt.

A négy világítási torony – különösen az első kettő – sajnos nem a legszerencsésebb pozíciókba került, így az itt elhelyezett lám-

A lycian fejjép, Philips-Selecon profilok, és két 20-as grappacsoport a hátsó toronyban

pák igencsak kifordított állásból kénytelenek világítani a beszűkített, fedett színpadra, de így is sikerült homogén és óriási megvilágítási szintű, derítő világítást elérni, méghozzá olyan fényminőségben és színhőmérsékleten, hogy senki észre sem veszi, hogy nem halogének dolgoznak a toronyokban.

A derítővilágítás 20 db 20-as csoportba osztott (összesen 400 db) SLD Grappa 35 W-os LED-es lámpából áll, melyek egyenként vezérelhetők DMX-ről, és IP-65-ös minősí-

Világítási toronyok a nézőtér oldalán a LED fényvetőkkel

Fotók: szji

A látvány és lézershow egyik jelenete

tésűek. Összes fényáramuk meghaladja az 1 200 000 lument!

A hátsó tornyokba került elhelyezésre a 24 darab Selecon Pacific 80 V 1,2 kW-os halogén profillámpa, melyek mindegyike DMX-ről vezérelhető, dimmelhető táppal van szerelve. Itt vannak még a Lycian M2 fejtégek is, míg az első tornyokban a színpad színezésére 16 db SGM SP-6-os LED-es RGBA reflektor kapott még helyet.

És itt álljunk meg egy pillanatra. Amint az látható, a rendszerben központi dimmekerék egyáltalán nincsenek. A világítási tornyok csak

központi betáplálást és vezérlést kapnak. A vezérlés Ethernet-alapon jut el minden világítási pozícióba, ahol 1-1 DMX-NOD alakítja át a jelet. Így az összes világítási pozíció saját DMX-univerzummal rendelkezik. Az eredeti tervek szerint összesen 12 univerzumot használtunk volna fel, de a várható vendégpultok többségének 8 univerzumos korlátozása miatt a színpadi NOD-ok számát négygel csökkentettük.

A színpad így 4 pozícióból kap vezérlést és betáplálást is, melyek az aktuális előadás technikaigényétől és konfigurációjától függetlenül szabadon felhasználhatók.

Arra az esetre is felkészülve, ha mégis hagyományos lámpát kívánna egy produkció felhasználni, 8 db mobil dimmerpack került leszállításra, melyek Strand Lighting SD-6-os, 6 csatornás dimmerekből állnak, melyet DMX-splitter és saját védelemmel ellátott elektromos betáplálási rendszer egészítene ki. Ezek szabadon, bármely pozícióban felhasználhatók, az aktuális igényekhez igazíthatók, vagy más helyszíneken önálló energia- és jeldisztribúciós központokként is alkalmazhatók.

A színpadon az alábbi fényvetők kerültek elhelyezésre: >

A színpad alatti elektromos- és DMX szekrények egyike

Az Ethernet-hálózat központi rackje a színpad alatt, rajta a szintén hálózatról vezérelt Sunlite Stick, ami a vezérlőpult kikapcsolt állapotában kontrollálja a nézőtéri világítást és a sziklafal színes díszvilágítását, alatta a Strand Wallrack dimmer a nézőtér halogénjeiért felelős. Ezeket sajnos már nem lehetett módosítani, hogy LED-esek legyenek...

Fényvezérlő a Jands Vista L5 pulttal

- › 8 db SGM Q7 nagy erejű, nagy nyitású LED-es derítő (DMX, RGBW, IP-65)
- 24 db Selecon PL-1 LED-es profilvetítő (DMX, RGBW)
- 36 db Selecon PL-1 LED-es fresnel (DMX, RGBW)
- 48 db Wave-Lighting 180 W-os LED-par (DMX, RGBW, IP-65)
- 24 db SLD Grappa-3 LED-es PC (DMX, IP-65)
- 32 db DTS Nick NRG-1201 LED-es mozgófejes robotlámpa (DMX, RGBW, 8-50° zoom)

Ebből az impozáns listából látható, hogy 148 db RGBW színváltó eszköz, tovább 24 x 3, azaz 72 fehér fényű, de szintén DMX-vezérelt lámpa szolgálja a színpad lokális világítását, összesen pedig 644 önállóan címezhető DMX-vezérelt eszköz (melyek közül 620 db LED-es) alkotja a teljes rendszert!

A lámpák a nagyméretű fedésen vagy a speciálisan ide tervezett, utcakocsikon kerülhetnek elhelyezésre.

A Fesztiválfatlan már ezen eszközparkkal is az ország egyik legjobban felszerelt játszóhelye lenne, de jöjjön még a hab a tortán: (sőt! Rögtön két hab)

– A katlant körülvevő, annak alaphangulatát megadó sziklafal saját világítást kapott, méghozzá 18 darab PR-Lighting ARC LED 3108-as RGBW reflektort, melyek az épület-

Fényvetők a színpad fölött

karéjon és a fogadókapukon kaptak helyet, és természetesen a színpad-világítási rendszerrel együtt vezérelhető, és olyan impozáns háttérrel biztosít minden előadáshoz, hogy díszletre szinte már nincs is szükség!

– A három darab RGB-lézerből álló, fixen telepített IP-védelemmel is ellátott színes lézerrendszer, mely a központi DMX-vezérléshez szinkronizálható, összes teljesítménye közel 40 watt!

...és a vezérlés:

A teljes rendszert egy Jands Vista L5 pult vezérli, amely biztonsági pultként kiegészül még egy Jands Vista T2-vel, illetve a pultok kikapcsolt állapotában egy Sunlite Stick DE-3-mal, amely gondoskodik a közönségvilágítás és a sziklavilágítás szabályzásáról. Ez utóbbi eszköz hálózatról menedzselhető, így interneten keresztül az épület (illetve a világ)

bármely pontjáról szabályozhatjuk, az előre létrehozott állásokat előhívhatjuk!

A Tokaji Fesztiválfatlan méltó világítás-technikát kapott ahhoz, hogy minden előadás még az eredetinel is szebb lehessen itt, és az ország egyik legelismertebb, legkedveltebb szabadterei játszóhelyévé válhassék!

Az ünnepélyes megnyitóra elkészült egy zenére szinkronizált látvány- és lézershow is, amely egyedülálló módon csak a ténylegesen leszállított, beépített technikára támaszkodik (egyetlen bérelt eszköz sincs benne), és amely – bár élőben volt igazán lenyűgöző – jól szemlélteti a beépített világítástechnika minőségét, lehetőségeit.

A show meglekinthető a youtube-on, címe: <http://youtu.be/u8EYvQdVuDM>

Fazekas Tamás
 ügyvezető igazgató
 Zaj Rendszerház Kft.

A Tokaji Fesztiválkatlan hangrendszere

2014. augusztus 9-én ünnepélyes keretek között megnyitotta kapuit a Tokaji Fesztiválkatlan, amely a Szegedi és a Margitszigeti Szabadtéri Színpad után a legnagyobb szabadtéri színház, melyet gyönyörű természeti környezet vesz körül. A nyitóünnepségen az István, a király című rockoperát láthatta a közönség a Békéscsabai Jókai Színház társulatának előadásában.

A férőhelyek számát tekintve 2500 ülő vendég befogadására alkalmas a létesítmény. A nézőtér alatt két hatalmas, télen is használható multifunkcionális terem található, ahol kiállítások, konferenciák és ifjúsági rendezvények kerülnek majd lebonyolításra.

Az audiovizuális rendszerek kivitelezését – melyek magukban foglalják többek között a színházi és koncerthangot, a színpadi monitorrendszert, az ügyelői rendszert és az épülethangosítást is – az Interton végezte.

Az Interton feladata olyan hangrendszer

telepítése volt, mely mind a színházi produkciók, mind pedig a koncertigényeket kielégíti. Frontrendszerként Outline Butterfly (2 x 8 db) és Mantas (2 x 2 db) hangsugárzókból felépített line-array rendszer került telepítés-

re, a rendszerhez illeszkedő mennyiségű Outline végerősítővel. A színpadi monitor armada 12 db d&b audiotechnik MAX hangsugárzóból áll, melyeket 3 db QSC PLD4.5 erősítő hajt meg. A mikrofonparkot tekintve

Fotó: Interton – Hanák Tibor

Fotó: szji

A Békéscsabai Jókai Színház István, a király előadásának fináléja

A hangvezérlő az első próbák közben

Fotók: szji

Outline füzér (8db Butterfly, 2db Mantas)

Balra a forgószínpad-, középen a lézervezérlő, jobbra az ügyelőpult

› 24 csatornás Sennheiser ew300-as széria került telepítésre. Szintén kiépítettünk egy ügyelői rendszert, melynek alapját a magyar fejlesztésű Narval MXC 16-os digitális vezérlésű központja biztosítja. A Tokaji Fesztivál-

katlan szabadtérre eső részein 14 db Community R.5-94-TZ kültéri hangszugárzó dol-

gozik, a hatalmas méretű, többcélú teremben pedig 2 db IVS vonalsugárzó gondoskodik a jó beszédérthetőségről. A létesítmény rendelkezésére áll egy mobil hangrendszer is, mely d&b audiotechnik E12 és E15X típusú hangszugárzókat tartalmaz, melyeket d&b audiotechnik D12 erősítők szolgáltattak meg.

A nyitóünnepség hatalmas sikert aratott. Bízunk benne, hogy hosszú éveken át örömet okoz majd a telepített rendszer a közönség és az üzemeltetők számára egyaránt.

Bogár István
Interton

Siker után, sikerek előtt...

Gratulálunk! Sikeresen befejeződött a tokaji nagyberuházás. Tokaj városa jól sáfárkodott lehetőségeivel. Az alapszándék, a Patkóbánya kulturális hasznosítása egy koncepciózus építészeti megfogalmazásban, kitűnően megoldott funkcionális épületegyüttesben öltött testet. A modern fény- és hangtechnika és a bőséges színpadgépészet nagyvonalú felszereltséget biztosít. Manapság ritkán mondható el, hogy egy beruházás értékarányos, a befektetés teljes egészében értékkeresésre fordítódik, a Fesztiválatlan pedig dicséretesen ilyen. Madách szavaival: „*Be van fejezve a nagy mű, igen. A gép forog, az alkotó pihen.*”

De nem sokáig. A Tokaji Fesztiválatlan működtetése, hasznosítása legalább olyan nagy feladatot jelent, mint a létesítmény megvalósítása! Nyaranta 30-35 előadást kellene tartani telt házzal, ami 75-85 ezer nézőt jelent. El lehet ezt érni? A példa a St. Margarethen-i római kőfejtő szabadtéri színpada lehet, ahol 4500 fős nézőteret tudnak ennyiszor megtölteni. A koncepció eltér a szabadtéri színpadok nálunk megszokott felfogásától: minden évben egyetlen operát mutatnak be, a kőfejtő sajátos atmoszféráját kihasználó monumentális díszlettel, kitűnő énekekkel és látványos előadással. A Fesztiválatlan erőssége is a kőbánya, a hatalmas színpad mögött látható természeti szépség. Kár, hogy a megnyitón nem tudott érvényesülni ez a páratlan látvány, a rockkoncertek sablon fedett színpadfedése leszűkítette a színpadot. (Szerencsére elbontható.) A karakteres művészi koncepció és az ezt megvalósító évenkénti befektetés hozhatja meg a sikert és a hírnevet.

Ehhez közönség kell, a példa itt is az osztrák minta, hihetetlenül aktív marketingtevékenységgel nemcsak a környékről osztrák, hanem német, szlovák, cseh, horvát és magyar turistákat szervezett, egynapos kirándulással viszik a buszok a római kőfejtőbe. És az időjárás. Igen, az eső a szabadtéri színpadok fő ellensége, ezt Ausztriában sem tudják kivédeni. A díszlet időjárásálló, a zenekar fedett helyen játszik, de a nézőközönség esőtűrő képessége véges.

Nemigen lehet csak Tokaj környékének közönségére alapozni a változatos vendégjátékokat, hangversenyeket. Bármennyire is modern a Fesztiválatlan technikai felszereltsége, ez önmagában nem jelent igazi vonzerőt, csak erősíteni tudja a helyesen megválasztott művészi koncepciót. Az utazási irodák hálózata segítségével, nagyon aktív marketinggel a Patkóbányából Aranybányát lehet varázsolni. Ehhez kívánunk további sikereket!

-szji-

QSC PLD4.5 erősítők, melyek d&b audiotechnik MAX monitorokat hajtanak 12 útban

ROBE®

 ROBIN®
Innovative Technology

A Robe ROBIN szériája évek óta a legújabb technológiákat alkalmazza. Legfontosabb szempontok a kis méret, alacsony fogyasztás, precíz működés, megbízhatóság, valamint a nagy hatékonyság. Ezek teszik gazdaságossá a termékeket, így előszeretettel használják a show világításban, fix installációknál és színházakban is.

Legyen szó akár a hagyományos izzóval szerelt lámpatestekről, ahol a Philips 35 Platinum izzónak köszönhetően az MMX Spot, az MMX WashBeam, valamint az MMX Blade tökéletes választás lehet az 1200 W-os társainak a kiváltására, ahol a fogyasztás egy 700-as lámpaé, a méret egy 575-ösé, de a fényerő az 1500 W-os lámpákhoz közelit.

A DL család tagjai egy új multichip ledet használva kimélik meg a felhasználó pénztárcáját hosszú távon. A DLX Spot, a DLF Wash és a DLS Profile tökéletes példái annak, hogy lehet ledes fényforrással szerelve, hagyományos mozgókengyeles lámpát készíteni, kiküszöbölve a led összes hátrányát, úgy mint az árnyékosodás, vagy a nem homogén kép.

A LEDWash széria már világszerte bizonyított, fényerejével, zoom tartományával, pontosságával és tartósságával kivívta az elismerést a felhasználók körében.

A PARFect egy olyan termékcsalád, ahol elérhető árú ledes PAR lámpatesteket választhatunk, rengeteg kiegészítővel és nem kell a minőség rovására áldozni.

ÜZEMELTETÉSI TAPASZTALATOK

Kodály Központ: negyedik éve siker

A Színpad 2011. márciusi számában részletesen beszámoltunk a régóta várt, és 2010 decemberében Pécsen megnyílt Kodály Zoltán Konferencia- és Koncertközpontról. Az új létesítmény a gazdag múltú, színes kultúrájú város életében is minőségi változást hozott. Az eltelt négy év sikereiről, a működés tapasztalatairól kérdeztük Hauer János igazgatót.

– Hogyan értékelhető a Kodály Központ közel négy évvel a megnyitása után?

A 2010-es Európa Kulturális Fővárosa címnek köszönhető fejlesztések egyik legtekélyesebbre sikerült példája a – ma a Zsolnay Örökségkezelő Nonprofit Kft. működtetésébe tartozó – létesítmény. Minden részletében és hatásában meg tud felelni az elvárásoknak. Egy remek „célszám”, emberi és klasszikus hangszer léptékű, ennek is köszönhetően hallatlanul sikeres zenei központ.

A Kodály Központ épülete az első különösnek és megkapónak talál a látogató. A tervező egységes hatást keltő, de változatos tagolású tömbben helyezte el a kért funk-

ciókat, azaz a koncert- és konferenciaközpontot. A mag a koncertközpont doboza, amelynek a város felé képernyőszerű, hatalmas nyílással forduló tömbjét körbeöleli a kisebb termeket és irodákat tartalmazó szárny. A ház akár három eseményt is képes kiszolgálni egyszerre: a rezidens zenekar használhatja a saját termét, a vendég együttes a nagytermet, a konferenciatermekben pedig közben üzleti rendezvény folyhat.

A nagyterem három lehetséges színpadállásából következően a tér variálható. A leglátványosabb ezek közül az, amikor a földszinti nézőtér színpadhoz közelebb eső részét vízszintesre süllyesztjük, és a széksorokat a középkarzat alá tolvá így azt egy nagy rendezvénytérré alakítjuk. A vízszintes nézőteret pontosan ki-

Vélemények:

Al diMeola az írta, hogy „ez volt a legjobb terem, amelyben valaha játszottam”.

Maxim Vengerov a Kodály-központot „építészei Stradivari”-nak nevezte.

Olor a Tierra – Flamenco-est

lenc alkalommal használtuk, ami nem túl nagy szám, azonban ezek az események viszonylag kis létszám (100-120 fő) mellett bankettelrendezést és kiváló akusztikai környezetet igényeltek. Ebben tényleg unikálisak vagyunk. A legjelentősebb ilyen esemény pl. a Mercedes-Benz S modelljének európai bemutatója volt, ami még a német hivatalos piaci bevezetés előtt zajlott. Voltak báljaink, sőt még sík padlós, körbeülős, interaktív kamarakonzertünk is.

Mindehhez természetesen világszínvonalú műszaki fejlettség párosul, és egy olyan stúdióterem, ahol elsőrangú hangfelvételeket lehet készíteni. Gyönyörű hangfelvételek, CD-kiadványok készültek itt az elmúlt időszakban, elsősorban a rezidens zenekarunk, a Pannon Filharmonikusok játékaival és gondozásában, de szaporodnak a megrendeléseink külföldi kiadóktól is egy-egy hangfelvétel elkészítésére. Több felvételünk a világ számos országában kapott már elismerő kritikát.

– Az épület átadása annak idején küzdelmes volt, sok problémát kellett megoldani, amíg elkezdhette önálló életét...

Igen, beszélnünk kell a hely lelkéről is. Sosem felejtsem el azt a 2010. december 2-i napot, amikor az elkészült épületben egy, akkor tizenegy éves pécsi kislány, Sturcz Noémi hangja betöltötte a teret, és ettől az addigi

építészeti objektumnak lelke lett, élővé vált. A nézők között voltak a ház tervezői, kivitelezői, e gigászi projekt menedzserei, akik az építkezés nehéz hónapjai alatt kaptak és adtak hideget-meleget, s ekkor ez minden kellemetlenséget kárpótolt. Egy csapásra minden a helyére került. Ebben a pillanatban nyert értelmet a munkájuk.

Azt tapasztaljuk koncertről koncertre a nézők és a fellépők körében is, hogy ez a katarzis bizony azóta is tart. Pedig most már nem lehet röviden számot adni róla, mely hírességek léptek fel itt: Pat Metheny-től kezdve a Kronos Quarteten át a Madredeus együttesig, a hazai mesterek képviselőiben Kocsis Zoltántól a Zsolnay Kulturális Negyed rezidens művészeig, Baráti Kristófig, vagy Schnéberger Ferencig.

– Valóban, a Kodály Központ hangversenyterme a kiváló akusztikájával alapozta meg egyre növekvő hírnevét.

Egy biztos, nem amatőröknek készült... Ez a terem nagyon őszinte – leleplezi azt, aki nem eléggé jó – és ez nagy felelősséggel jár. Viszont aki igazi művész, azt műfajtól függetlenül kiteljesíti, az első próbától az előadásig újabb és újabb magaslatokba emeli. Legyen az szimfonikus zenekari, szolisztikus, opera, dzsessz, világzenei, vagy épp művészi popzenei reláció. Ettől van az a csodás híre, amit négy

Tommy Emmanuel a koncert után

év alatt elértünk. Az is biztos, hogy ez a jövőben tovább fog erősödni.

A koncertterem akusztikájára a rendkívüli részletgazdagság mellett a teljes hangspektrum kiegyenlítetttsége jellemző, a legkiválóbb hangversenytermekéhez hasonló, kb. 2,2 mp átlagos lecsengésű utözengési idő, a nézőtér egészében egyenletes hangenergia-eloszlás és az átlagon felüli dinamika. A terem hangzása meleg tónusú. A nézőtér bármely pontján ülő néző számára élményszerűvé teszi az emberi énekhang, egy szólóhangszer, kamaraegyüttes, kórus, vagy épp a teljes szimfonikus zenekar megszólalását. A színpadról érkező hang minden esetben egyenletesen és jól betölti a teret. Az előadóművész pedig kivételes hangdinamikai lehetőségekkel élhet. A hangzás vitalitása, robbanékonysága minden várakozást felülmúló. >

Konferencia

Próbaterelem

– A központ használatát bonyolult műszaki rendszerek biztosítják. Hogyan váltak be ezek az üzemeltetés során?

A beépített technikai képességek megbízhatóan és hatékonyan működnek. Mind az alsó és felső színpadgépészet precíz, a légkezelés bőkezű és halk. Tán jól jellemzi a rendszerek stabilitását az, hogy az elmúlt négy évben egyetlen rendezvényünk sem maradt el műszaki probléma miatt. A nagy egységek jól működnek, és viszonylag szépen felszerelkeztünk alkatrészekkel, tartalék berendezésekkel. Kisebb korrekciókat is végrehajtottunk, például lezártuk akusztikailag azokat a tereket, melyek egy légtérként funkcionáltak a koncertteremmel, de akusztikusan nem voltak tervezettek. (A felsőgépészet fényhidnyílásaitól a földém irányába.)

Persze vannak időnként műszaki problémáink, de ezek jószerével mind olyanok, amik napi rutinnal orvosolhatóak. Pl. erősítő-tápegység, szünetmentes áramforrások, szivattyú-csapágycsoporthibák, kábelszakadás, dimmerhiba, kameraproblémák, de ezeken mindig sikerült gyakorlatilag azonnal úrrá lenni. Az épületben is adódtak apróbb üvegfali beázások, nyílászáró-meghibásodások. Ezek számunkra sem várt, de üzemszerű események. Bárhol, bármikor előfordulhatnak. Én pont arra vagyok nagyon büszke, hogy az embereim nagyon jól megismerték a házat és a berendezé-

Bankett a vízszintes padlójú nézőtéren

seket. Ebből adódóan gyorsan és pontosan lokalizálják a baj forrását, és hatékonyan avatkoznak be. Soha semmilyen esemény nem szenvedett el üzemzavart miattunk.

– Nagyon sok múlik a műszaki személyzeten, mert az üzemeltetéshez kell egy csapat. Ők mit adnak hozzá?

Ez a csapat ugyanúgy hozzátartozik a ház lelkéhez. Minden lehet tökéletes, az akusztikától a logisztikáig, de kell hozzá egy ilyen kreatív műszaki személyzet. Olyan, mint a Kodály-központé, amelyben ott van a kellő szakmai tudás és alázat, lojálisak a művészekkel és a művészetekkel szemben. Értik a muzsikát. Olyannyira, hogy többségük maga is játszik valamilyen hangszeren, tehát képesek együtt élni a zenével. Különösen valamilyen plusszal tudják szolgálni a produkciót. Nem túlzás: együtt „rezegnek” a színpadi történésekkel. A Kodály-központban 22 fős műszaki személyzet dolgozik 4 csoportban. Az üzemviteli feladatokat a rendszermérnök, műszaki menedzser, diszpécser és a TMK látja el. A színpad kiszolgálását a scenikusok, ügyelő, színpadmester, gépészek, berendezők végzik. A fénytár a fővilágosítóból és a világosítókból áll, míg a hangtárat az akusztikus, vezető hangmérnök, AV-technikusok alkotják.

A személyzet még 2 fő programfelelősből és az igazgatóból áll, aki egyben műszaki vezető is.

Az egyéb üzemeltetéshez kapcsolódó feladatokat: biztonsági, hostess-szolgálat, takarítás, catering, zongorahangolás, parkgondozás külső vállalkozások látják el. Az többi szakmai, de nem helyhez kötött területet (ügyvezetés, titkárság, pénzügy, jogügy, programszervezés, marketing-kommunikáció) a Zsolnay Örökségkezelő Nonprofit Kft. biztosítja központilag – holdingszerűen más városi létesítményekkel együtt – a Zsolnay Kulturális Negyedben lévő székhelyről.

– Van-e lehetőségük fejlesztésekre?

Lépést kell tartanunk a technika fejlődésével. Minden évben fejlesztjük a scenikai, fénytár, hangtár eszköztárat, de folyamatosan bővül az általunk nyújtható szolgáltatások köre is. Már az indulást követő évben gyakorlatilag kiiktattuk a színpad környékéről a kapcsoló üzemű táppal működő elektronikákat. Így, példának okáért lecseréltük a teljes színpadi aktív audio monitorrendszert. Saját fejlesztésben, de a gyártó engedélyével átalakítottuk a tolmácsrendszer infrasugárzó berendezéseinek a hűtését egy sokkal halkabb, hatásosabb megoldásra. Elsősorban a faburkolatok védel-

A pécsi Kodály Konferencia- és Koncertközpont négyéves működésének főbb adatai:

674 rendezvény, ebből
558 koncert
116 konferencia
296 ezer látogató
Több száz fellépő világsztár
Az intézmény 7 különböző díjat kapott (pl.: év belsőépítésze, építészeti díj, design award, év honlapja stb.)

Stúdió

Vezérlő

A Kodály-központ este

mében telepítettünk páráképző és páratlanító eszközöket. Hatósági engedéllyel tovább optimalizáltuk a tűzjelző és tűzvédelmi rendszerek működését. Az évek során finomítottunk a gépészeti vezérléseken. Több helyen duplikáltunk a stratégiai fontosságú rendszerelemeket.

Minden évben bővült a mikrofonpark, első sorban Neumann KMS-ekkel, Sennheiserekkel, DPA-kkal. Beszerztünk egy igazán unikális és drága „csöves” Royer SF-24V Vacuum Tube Stereo Ribbon vezérmikrofont is. Így már közel 200 db stúdió és PA-mikrofonnal rendelkezik a hangtár.

A hangstúdió rögzítését és utómunkáját a korábbi PC-ről átállítottuk Mac PRO–OSX–Nuendo 6.5 platformra. Ehhez csatlakoztatunk egy 32 TB-os, Thunderbolt2-n kommunikáló disc-tömb háttértárat. Gondos akusztikai tervezéssel alakítottunk ki az épületben egy új audio-mastering helyiséget is.

Elkészült a stúdióterem és a koncertterem HD-kamerajeleinek audioembeddedje online streaming, zenekari igazgatói és stúdiókontroll irányokban. Fejlesztettük az épület WIFI-hálózatát.

Magasabb szintre emeljük a vetítéstechnikánkat is új eszközökkel, többek között cseréljük a videomixert, és itt is Mac alapú lesz a forrásgép. Immáron digitális jelúton a megjelenítő felé.

2011 után, amikor 26 db felsőkategóriás intelligens lámpát vásároltunk, idén is 30 géppel bővítjük a hatásvilágítás eszköztárát. Elsősorban mobil, LED-es fényforrásokkal. Érkezik még 2 db új, kis pontsugárzó, beszerzünk 8 db új DTS wireless DMX vezérlő antennát és rendeltünk egy újabb ködgépet is.

– Csaknem hétszáz sikeres rendezvénynél tartanak, ezek nem csak koncertek. Hogy fér össze a művészet az üzleti rendezvényekkel?

A Kodály-központ konferencia-helyszínként is funkcionál. Eddigi rendezvényeink majdnem 20 százaléka üzleti jellegű volt. Partnereinket idézve: a Kodály-központ Magyarország egyik legjobb konferencia-helyszíne. Már tudják, hogy ide elég egy lappal megérkezni, minden egyéb a rendelkezésükre áll. A kettős funkció egy csöppet sem bántja egymást, nem rombolja a koncertterem imázsát, sőt inkább erősíti.

Kiemelendő, hogy az épület működési költségei jócskán alatta maradnak a korábban prognosztizáltaknak, az elvárt nézőszámnak viszont csaknem a dupláját hozza a központ. Az emocionális hatásokon túl ez utóbbiak a legfontosabb elemei annak, hogy

igazi sikertörténetként említhessük a létrejöttét.

– Egy sikertörténeten miképp lehet még javítani, csiszolni a jövőben?

Célunk, hogy a pécsiek tudják, milyen kincset kaptak. Értéket, amit féltve óvunk, építünk, és épülhetünk általa. Amire a többi kulturális értékeink mellett méltán lehetünk büszkék. A koncertközpont rendkívüli adottságai és megteremtett referenciái hosszú távon – minden hozzáértő szerint – arra predesztinálják a pécsi létesítményt, hogy nemzetközi szinten is kiemelkedő rangot vívjon ki magának. Ez csak úgy lehetséges, ha a régió és az ország zenebarát közönségét egyedi és különleges produkciókkal sikerül elhozni látogatóként, turistaként a Kodály-központba. Szeretnénk, ha minél többen tudnák, hogy itt különleges események, nagyszerű élmények születnek.

Folyamatos országos és nemzetközi figyelmet pedig csak akkor tud kivívni magának, ha az előadások minősége és színvonala egyenesen magas marad. Persze mindez gondos tervezést, nagyobb léptékben való gondolkodást kíván, de hisszük, hogy lépésről lépésre haladva meg lehet valósítani. Ezen az úton haladva fontos jelzésként fogható fel, hogy idén aláírásra került az a dokumentum is, amely a budapesti Művészetek Palotája és a pécsi Kodály-központ szakmai együttműködését, koprodukciós törekvéseit határozza meg. Érzekeltetve a két „zászlóshajó” laza, de minőségi kohézióját. Divatosan fogalmazva: azt, hogy küldetésünket tekintve igenis „egy pályán focizunk”. De nem egymás ellen!

– Köszönöm a beszélgetést, és munkájukhoz, terveik megvalósításához további sikereket és eredményeket kívánok!

–szji–

2

Két este

Fotó: MTI – Illoszky Béla

a Nagykörúton

Gettó a Madách Színházban, 1990.
Rendező: Mácsai Pál. Díszlettervező: Götz Béla

2014. Vígszínház: Ghetto, a tel-avivi Cameri Színház vendégjátéka.

2010. Izrael: Visszatérőben a palesztin területről, szögesdrótok között turistacsoportunk egy barakkban reked, sziréna üvölt, fegyveresek csatornafedelet nyitnak fel, katonai parancsok recsegnek a hangszórókból, sápadt arcok, egy asszony sírva fakad.

2005. Budapest: Felavatják Pauer Gyula és Can Togay emlékművét: Cipők a Duna-parton.

1990. Madách Színház: Bemutatjuk a Gettót. A vasfüggöny előtt egy sor megvilágított cipő, halottak cipői.

A vilniusi gettót színpadképem szerint egy kiürített gyárépületben létesítették, talán egy téglagyárban. Felső szintjére csigalépcső vezet. Sűrű sorokban ott sárga csillagos ruhák tömege függ a boltívek mögött. Fűlsiketítő motorzaj. Teherautó tolat be. Horogkeresztes katonának dobálják le róla az újabb szállítmányt. A rongyhalmazból egy bábu arca emelkedik fel. Tátogó szájából mintha ő kiáltana: „Ne! Sztoj! Arretez!”, hogy megakadályozzon egy kivégzést. Aztán kiderül, nem is ő beszélt, feltűnik mögötte gazdája Srulik (Dunai Tamás), felemeli a bohóctestet, mozgatja. Ő, mint csukott szájú hasbeszélő, a Bábu hangja. Paudits Béla, a báb, tökéletes szinkronban tátogja végig az előadást, mozdulatlanra merevedik, még csak nem is pislog, ha nincs akcióban, úgy esik össze, mint egy rongycsomó, ha Tamás elengedi. Színhástechnikailag tökéletesen kidolgozott kettős remekmű, ők a magyar előadás főszereplői (rendező: Mácsai Pál).

Nézem a Cameri Színház előadását. Itt a bohóc egy független, élő személy, remekül mozog, de Srulik szerepe így kissé háttérbe szorul. Előadásukban a helyszínt szándékos puritánság jellemzi. Környezetükből kiszakított rettegő páriák szögesdróttal kerített porondon a szörnyű haláltánchoz, ahol csak a színház mentheti meg talán az életüket. Realitásérzékünket csak egy kis részlet bánthatja, a fegyveresek által szigorúan őrzött szín köze-

Paudits Béla, Györgyi Anna és Dunai Tamás

Fotó: MTI – Illoszky Béla

pén egy csatornafedél nyílik. Innen másznak elő – írói kíváncsúság szerint – a városi színház utolsó menekültjei.

Érdekes néhány részletet összehasonlítani. Kruk, a tudós tanár (Eli Gorenstein) ide menekített értékes könyveit az izraeli vendégjátékban egy neobarokk könyvszekrényben őrzi. Valóságosan fennmaradt jegyzeteit utolsó napjaikról öreg táskagépén készíti. Jeleneteit a dokumentálás írógépkopogása fejezi be. Avar István a mi könyvtárosunk a felismerhetetlen-

ségig szétszakított, címlap nélküli papírhalmazban egy gödör mélyén gubbaszt – igazolva az elhangzó szöveget – a sárból kapkodta össze ezeket az úton. Szenvedélyes munkájához csak egy ceruza adatott.

Van egy részlete a műnek, ahol talán legmarkánsabban látszik a két rendezői szemlélet különbsége. Gens, a láger németek által megbízott zsidó parancsnoka (a Cameri előadásában Oded Leopold), igyekszik megmenteni a gyerekek életét. A sorba állított családokból ki-

Itay Tiran

ragadva a „létszámfelettiek” – a harmadik gyereket – szétosztja őket. Omri Nitzan rendezésében kedvesen éneklő gyerekkórus áll elénk, majd szintén ők, árny- és hangjátékban – szinte kibírhatatlan jelenet – a náci orra előtt síró gyerekek és értetlen, kétségbeesett szülők tiltakozása, a pokoli életmentés. Mácsai Pál rendezői munkája megkímél minket ettől. A lágerparancsnok (Koncz Gábor) nagyfeszültségű monológjával a rabok következő előadásának jelmezsora mögé képzelteni el velünk a történetet.

„Mi a különbség a teljes és a részleges likvidálás között? – teszi fel a kérdést a náci tiszt Weiskopfnak. – A helyes válasz az életedet jelenti.” Székelyi József feszülten koncentrálnak, szinte látjuk idegpályái kisüléseit. Dudu Niv szemében csak a halálfélelem csendje ül. Alig halljuk meg motyogását. Nem lehet más válasza: „Ha megölnek ötvenezer zsidót, és engem nem, az a részleges likvidálás. Ha engem ölnek meg, senki mást, az a teljes likvidálás.”

Visszanézve 1990-es előadásunkra, feltűnik egy epizódban a tragikus sorsú Juhász Jácint.

A belső rendőrség tagjaként parancsot kap a szomszéd gettóban végrehajtandó vérengzésre. Koncz Gábor undorral szólítja magához beosztottját: „Legalább ne lihegi a lelkesedéstől!” – „Mit számít, hogy én mit érzek! Te küldesz oda, hogy megöljünk hatszáz embert!” – Történetünk felett a haláltáborba szállítás félelme ül. Miközben az életükért küzdő művészek egy boldog jövőről énekelnek, díszletünk háttérfüggönye itt egy távolba futó sínpárt mutat.

Joshua Sobol írói kvalitásából arra is futja, hogy túllépjen az életből dokumentált figurák drámai megjelenítésén. Furcsa szerepjátékok gazdagítják művét. Dramaturgiájának alapja, hogy a színészként megírt alakok szerepeket játszanak. Így válik a csatornából kibújt idős színésznő teljes emberi méltóságában ábrázolt főorvos asszonnyá (Nagy Anna/Olit Telleg). Szörnyű döntést kell hoznia, kit mentsen meg betegei közül maradék gyógyszerével. De szerepet játszik Kittel, a náci tiszt is (Balikó Tamás/Itay Tiran), aki nyílt színen átöltözve néprajzkutató tudósként próbálja rávenni a könyvtárost, fogadja el munkatársul, így biztosítva a vesztes háború utáni megmenekülését. A legkülönlegesebb szerepjáték a Madáchban a Bábunak jut. Miután sortűz irtja ki a gettó összes lakóját, felkel, mint a megleve nedett művészet, hogy aztán őt is elpusztítsák. – A Cameri Színház eddig is élő bohóca (Naama Shitrit) csak egy az áldozatok között.

Az utolsó előadás témája a gettósínházban egy náci nagygyűlés. Horogkereszt zászlóerdőben (Madách Színház) római korokat idéző fasiszta harci jelvények között a színészek fehér álarcban szerepelnek. Személytelenségük igyekszik elrejtetni, hogy Chaya, az énekesnő (Györgyi Anna) megszökött. Helyette csak egy jelmez és az álarc öltözteti a ruhaállványt – fordított szerepjáték. Leleplezése indítja el a vérengzést.

Az izraeliek egyértelmű főszereplője Kittel, a náci tiszt. A magyar előadásban Balikó Tamás emlékezetes alakítása tökéletesen fedi történelmi ismereteinkből, de zsigereinkben is élő kegyetlen katonatiszt képét – legyen az náci, vagy ávós. A most látott előadás felfedezése egy zseniális lény felmutatása, aki lehetne akár világhírű tudós, mint Einstein, popsztár, mint Michel Jackson, vagy Neil Armstrong, az első ember, aki a Holdra lép, de Kittelt – Itay Tiran megformálásában hatalmi mámore és a történelem sodrásának szirénhangjai, talán a sok veszélyt hordozó, kitörni vágyó tehetség egy hibás génjétől űzve, de mindenképpen szabad akaratából – a halál mindenre elszánt szőke hajú angyalává avatja.

Világunk sűrűn változó kérdéseire ez a két-féle hangsúlyú színházi produkció kegyetlen válaszokat kínál.

Götz Béla

Ghetto, a tel-avivi Cameri Színház vendégjátéka a Vigszínházban, 2014. Rendező: Omri Nitzan. Díszlettervező: Roni Toren.

A művészi álmokképek színpadra állítása

Nemzeti Színház: János vitéz-előadás

Olekszandr Bilozub díszlet- és jelmeztervező sok ötlettel, mesés fantáziával álmodta színpadra a Nemzetiben Petőfi Sándor halhatatlan meséjének, a János vitéznek látványvilágát. Hogyan lesz a művészi elképzelésekből a rendezői szempontoknak és a műszaki követelményeknek megfelelő színpadi díszlet, hatásos látvány?

A márciusban bemutatott *János vitéz* nagyszabású családi darab, igazi látványszínház. Vidnyánszky Attila rendező állandó díszlet- és jelmeztervezőjével, Olekszandr Bilozubbal alakította ki a gazdag, hatásos színpadképet. Az előadásban a színpad folytonos mozgásban van, mindig egyszerre több pontján párhuzamosan történik valami. Szellemes poémokat hallhatunk, kedves, újszerű ötletek sokaságát láthatjuk a mesélésbe fűzve, amelyekre természetesen mind a felnőtt, mind a gyerekközönség lelkesen reagál.

A gyerekszereplők – mint mesemondók – kezdéskor egy tulipános ládából talált tárgyként szedegetik elő a darab kellékeit, és osztják fel a holmikat, szerepeket. A láda azután csudásan megnövekszik, ház, hajlék, palota válik belőle, amelyben és amelyből kikel a história.

A nézők bele-beletapsolnak, amikor bejönnek a huszárok biciklire épített lovakon, vagy amikor a sereg parancsszóra („szánakozz!”, „csodálkozz!”, „aludj!”), egyszerre csinál mindent. Van itt minden: repülő griffmadár, lángoló farú zsvány, füstgéppel előállított

Huszárok színre lépésének látványképe

Fotó: Eőri Szabó Zsolt

Nagy tulipános láda látványképe

A díszletkép

A nézőket a látványos mese elvarázsolja, mit sem tudnak arról az embert próbáló folyamatról, amelynek eredményeképp ez a hatásos színpadkép összeáll. A kiváló képzőművészeti adottságokkal megáldott látványtervező, Olekszandr Bilozub – a rendezői koncepció alapján – vizionálja az előadás egyes hangulati, képi elemeit. Az általa elkészített művészi rajzok, skiccek képezik az alapot a díszletelemek kivitelezéséhez. Ekkor kezdenek dolgozni a háttérben a Nemzeti Színház, valamint az aktuális díszletgyártó cég műsza-

lőcsoján, árnyjátékokra alapuló jelenetek. Videovetítések is felvillannak a Jankovics Marcell-féle rajzfeldolgozás részleteiből.

Fotó: Nemzeti Színház – Eőri Szabó Zsolt

nagy tulipános láda, a lovakká alakított biciklik, esőt adó felhők stb. – úgy kerülnek sorra be a színpadi próbákra. Ekkor a feladat már Bóka Péter színpadmester kezébe kerül át: hogyan lehet beépíteni, hol lehet elhelyezni az egyes elemeket, hogy történnek majd a díszletváltások. Például mikor kerül be, és hogy fér el a székelykapu? A feladat egyre komplexebbé válik, figyelni kell a szereplők mozgására, a színpadi világítás, vetítés szempontjaira, mindezt a rendezői koncepció érvényesítése mellett. Ebben a fázisban már együtt küzdenek a különböző táruk dolgozói – díszítők, világosítók, hangosítók, öltöztetők, fodrászok, sminkesek – azért, hogy ki-ki a saját feladatát minél jobban megoldva harmonikusan tudjanak összedolgozni. Itt nem rutinfeladatokról van szó, minden résztvevőtől nagyfokú kreativitást igényel a munka.

A különlegesen hatásos, ugyanakkor műszakilag rendkívül bonyolult elemre példa az előadásban a több feladatot is betöltő korong, melyet így ír le Kovács Bálint műszaki igazgató:

A nap, a csillagos ég, a tündérország tava

Az előadás egyik leglényegesebb és leglátványosabb színpadképi eleme a szóban forgó korong.

Harci korongok az előadásban és a terve

A korong díszletterve és az elkészült szerkezet

kos kollégái, akik szcenikai tudásukkal a technika nyelvére fordítják le a művészi víziókat.

Eleinte még nincs színpadkép, kisebb-nagyobb díszletelemeket kell elkészíteni úgy, hogy azok a szcenikai működésnek megfeleljenek. Azután ahogy elkészültek az előadásban is szereplő egyes elemek – a sokat tudó

Olekszandr Bilozub díszlettervező festi a korongot

- › Ez a korong 6 méter átmérőjű, acél zárt-szelvény-vázzal rendelkező, rétegelt lemez borítású. A korong centrális tengelyen rögzül, ez a tengely pedig a korong mögött elhelyezkedő térbeli acélszerkezetű rácsos tartón rögzített. A térbeli rácsos tartó a két végén szintén centrális tengelyekkel kapcsolódik egy-egy függesztő oszlophoz.

Zodiákus kerék égövi csillagkép fűrásmintájának terve

Fotók: Eéri Szabó Zsolt

A függesztő oszlopokat pedig a külpontoság figyelembevétele mellett ponthúzókkal

emeljük. Ezzel a szerkezeti kialakítással teljesíthető volt az alkotók azon kérése, hogy ez a korong a színpadtérben meg tudjon jelenni mind függőleges, mind pedig vízszintes síkban, mindamellet, hogy közben a 6 méter átmérőjű korong forgómozgást is tud végezni. A korong járófelülete először zodiákus csillagjegyeket ábrázoló festést kapott, ezen rajzolt égövi csillagképek mentén a járófelületet különböző méretű és irányú furatokkal törtük át. Miután a furatok elkészültek, az egész felület csillámporos fehér festést kapott. Ezt azért készítettük, hogy a felületet különböző színekkel hatékonyan és dekoratívan tudjuk világítani, valamint hogy az előadás bizonyos jeleneteiben vetítőszerűen tudjon működni a projektoros vetítéshez. A különböző irányú furatok és a szerkezet mögé helyezett koncentrált, nagy teljesítményű fényforrás (2 db 1,2 kW-os robotlámpa) következtében az érintett jelenetben a hátsó fény az ezernyi lukon mintegy átszűrja a korong felületét. A különböző irányú furatok és a korong forgatása miatt a nézőtéren mindig található olyan rész, ahol a fény zavartalanul átszűrődik

a felületen, és számtalan apró fénycsóva jelenik meg aínházterem belső felületén a nézőközönség soraiban, vagy a leengedett előszínpadi függönyön.

A szerkezet függőleges mozgatását szinkron ponthúzókkal segítségével végezzük, a korong forgatása kézzel történik, a jelenetben szereplő színészek végzik a feladatot. Az előadás végén, mikor „Tündérország tavának és a Földnek találkozását” szimbolizálva a korong vízszintes helyzetbe kerül, és Iluska mint Tündérország királynője még sétál is a felületén, a többi szereplő a „tó” kerülete mentén helyezkedik el, és biztosítja a korongot elfordulás ellen.

A díszletelemeket a koronggal együtt végül két hét alatt gyártotta le a Tóth Kázmér vezette Scabello Bt. Szegeden.

Az előadás

A premierre minden alkotórész összejecsiszoldik. Befejeződik a színpadi világítás folyamata is Vidnyánszky Attila és Fésűs Zsolt fővilágosító közös munkájával. Meg kell említeni, hogy ennél a darabnál debütált az új ETC Eos Titanium fénypultunk a nagyszínpadon, ami még a betanulással is nehezítette a színpadvilágítás kialakítását és lebonyolítását.

Az előadások rendszeres műszaki lebonyolítása már gyakorlottan és zökkenő nélkül történik. Ugyanakkor az előadás bonyolultságát jellemzi, hogy hány műszaki dolgozó segíti – a háttérből – estéről estére a darab sikerét. A *János vitéz*ben a színpadon 12 díszítő, 3 kellékes, a fővilágosító irányításával 4 világosító, 2 hangosító, egy videós dolgozik. A szereplőket 5 öltöztető és 3 fodrász szolgálja ki. Van olyan jelenet, amihez egyszerre 15 színész átöltözését kell segíteni.

– szji –

A színházi világítástervező – Csontos Balázs

A magyar színházi életben még alig jegyzett foglalkozás a világítástervezés. Csontos Balázs autodidakta módon tanulta ki a mesterséget, és fiatal kora ellenére már több mint 100 hazai és 18 külföldi produkcióban vett részt mint világítástervező. 2010 óta a Vígszínház tagja, magas színvonalon végzett munkájáért 2014. március 15-én Magyar Bronz Érdemkeresztrel tüntették ki.

– Meséld el, hogyan kerültél a színház közelébe?

Ez érdekes történet, mert korábban semmi közöm nem volt a színházhoz. Amikor kikerültem a technikumból, gépgyártás-technológusként végeztem, de egy percet se dolgoztam a szakmámban, mert rögtön egy átviteltechnikai kft.-hez kerültem, ami vezetékes telefon hálózatépítéssel foglalkozott. Egy-két év múlva két barátommal saját céget csináltunk. A Tolna megyei Matávtól kaptunk megbízásokat első kézből. Rengeteg munkánk volt, sok pénzzel, és hirtelen lett 30 alkalmazottunk. Ez 19 éves fejjel nagyon számított. Aztán persze az egész becsődött, mert a cégtársaim inkább BMW-t akartak venni, én meg azt mondtam, inkább forgassuk vissza a pénzt a cégbe. Természetesen tönkrement az egész, és állás nélkül maradtam.

Fehérváron, ahol születtem, akkor már nem ismertem senkit, kivéve az öcsémet, akivel megbeszéltük, hogy találkozunk egy kocsmában. Az öcsém azonban valamiért nem jött el, de ott vártam őt. Velem szemben két teljesen zilált figura ült, akikkel beszélgetni kezdtünk. Kérdeztem, mit csináltak, srácok? Mondták, a Vörösmarty Színháznál dolgoznak, díszítők. Az mit jelent? (Én azt hittem valamit díszítgetnek, szépítgetnek...) Mondták, nem, ez egy tök jó, férfias munka, nagyon jó pénzt lehet keresni vele. Akkor már elég kapaszkodó voltam, aztán mondták, majd jön egy harmadik srác, aki bevisz a színházba dolgozni. Mivel éppen munkanélküli voltam, ez is lehetségesnek tűnt. Valóban jött egy harmadik figura – aki szerintem jelmezben volt, mert egy csíkos rabruha volt rajta, – és elmondta, szuper lehetőség, pont ilyen fazonokat keresnek, mint én. Holnap reggel találkozunk a színháznál, és akkor elintézi, hogy én oda bekerüljek. Másnap megkerestem a művészbejárót – azt se tudtam, hogy van ilyen –, azt hittem, mindenki a főbejáraton jár be a színházba. Persze nem volt ott, de mondta a por-

tás, hogy az új ismerősöm, Attila odaszólt, és elnézésemet kéri, mert eltévesztette a napot, ugyanis aznap szabadnap van a színháznál, de menjek vissza másnap. Visszamentem, jött Attila, és elmentünk Gabi bácsit megkeresni. (Lengyel Gábor bácsi színpadmester volt abban az időben, ő vett fel engem Fehérvárra.) Amikor Attila levitt a színház alagsorába, egy csövekkel teli kazamatás rendszerbe, azt se tudtam, hol vagyok. Megállt egy ajtó előtt, és kijött Gabi bácsi, félmeztelenül, pörköltzafatosan, lábas volt a kezében, mondta nekem: „Ja, szívecském, te vagy az!” A ‘szívecském’ megütötte a fülem, nem voltam ehhez szokva. Szívecském így, szívecském úgy, közben a lábas a kezében, a másik kezében a villa. Mondta, jöjtek vissza másnap, és akkor fel leszek véve. Teljesen el voltam veszve az élményekben, milyen arcok, milyen helyek, akkor ez most mi is?

Másnap már sokkal rendezettebb körülmények fogadtak. A fiúk készültek egy bontás-szerűséghez, mindenképp volt szerszám. Nyolc órákor mindenki berohant a színpadra, én is, persze azt, hogy mit kell csinálni, azt

nem mondta meg senki. A színpadon volt egy díszlet, amit én akkor még csak hátulról láttam, és egy díszlet hátulról nem úgy néz ki, mint előlről. Elkezdtünk ott dolgozni, én meg próbáltam valakihez csapódni. Volt ott egy rozmárbajuszos fura fazon, akit úgy hívnak, hogy Soltész István – aki még mindig a fehérvári színházban dolgozik, talán színpadmesterként –, ő volt az én apukám, aki pártfogolt engem, a frissen felvett embert. Ő tanított meg mindenre, hogy hogyan kell vinni a falat, hogy kell lefúrni egy díszletet. Valójában akkor még azt se tudtam, hogy hol vagyok. Eszembe jutott, hogy itt nézőtérnek is kellene valahol lennie. Körbenéztem, de sehol nem láttam nézőteret, csak a díszletet láttam, meg a sok rohangáló embert. Akkor egyszer csak elkezdett emelkedni a vasfüggöny, egyszerre ott volt a nagy, szép nézőtér, akkor még az átépítés előtti állapotban. Belém égett ez a pillanat, mikor ott állok a nézőtér előtt, a színpadon. Ez olyan hatással volt rám, eldöntöttem, maradok, és azóta is ott állok...

Sokáig kisegítő díszítő voltam, akit például felhívtak éjjel kettőkor telefonon, hogy mínusz 40 fokban, hajnali négyig pakoljak le egy kamiont valahol. Utána hazamentem, és megint vártam a telefont, hogy mikor hívnak. Később már a díszlet be- és kihordása volt a munkám, majd benne lehettem a darabban, gyorsváltozásokat csináltam. Majd felvettek közalkalmazott díszítőnek, ami azért volt jó poén, mert az addigi keresetem felét kaptam ugyanannyi munkáért, de akkor már büszke lehettem, már tag vagyok, tartozom valahova. Így kezdődött az én színházi pályám. Innentől kezdve a színházi számláért minden pontján megfordultam.

– Díszítőként, de mikor kezdtél el foglalkozni a világítással?

Az is véletlen volt. A fehérvári színházban akkor öt világosító volt összesen, a fővilágosítóval együtt. Az akkori fővilágosítót úgy hívták, hogy Kurja Iván (bár neki nem Iván a keresz-

› neve, hanem István, de mindenki Ivánnak hívta), aki egyszer odajött hozzám: „Te nem ide való vagy, gyere, inkább világosítónak, ott jobban tudnál érvényesülni.” Pedig már nagyon tetszett a színpadi lét, hogy felépítéd és üzemelteted az előadást. A színpadi sürgés-forgás meg a csönd, ahogy figyelni kell, hogy fontos, amit csinálsz. Nem volt könnyű váltani, amikor azt mondták, legyen világosító. Erről szintén nem tudtam, hogy mi az, mint ahogy a díszítőről sem tudtam annak idején. Azt hittem, hogy felkapcsolják a vilányt, majd a végén lekapcsolják.

Végül átmentem világosítónak. Erre azért volt szükség, mert éppen akkor egyszerre elment három világosító, bérproblémák miatt, gondolom. Megüresedett egy csomó hely, és oda kerültem világosítónak, majd pultosnak. Újból kezdtem mindent, bár észrevettem, hogy ebben sokkal több a kreativitás, mint a színpadi munkában, mert a világítás az inkább művészeti jellegű történet. Elkezdtem világosítóként dolgozni. Nem sokkal utána a maradék egy világosító is kilépett, és az évad végére csak Iván maradt meg én.

– A világosítóból hogy lettél végül világítástervező? Ez már egy másik kategória...

Abban az időben, de még ma is ez az általános, hogy a rendező határozza meg a világítást. Egy rendező, aki általában ehhez nem ért. Egy rendezőnek vannak érzései, meg tudja mondani, hogy ez most tetszik neki, vagy nem. Sőt azt is meg tudja mondani, hogy mit képzelt el. De azt már nem tudja elmondani, hogy ezt miként lehet megvalósítani. Ha van egy vízió a fejében, hogy ez legyen vörös. De hogy ennek mi az előélete, hogy passzol-e oda a vörös, hogy hogyan lehet olyan színváltásokat csinálni előtte, amiből végül vörös jön ki... És utána mi következik? A rengeteg elképzelt képet össze kell szervezni egy folyamatba, hogy legyen arca, egységes formavilága. Az akkori fejemmel erre rájöttem, és gondoltam, ez mennyire érdekes. Ha a PAR

lámpákba belerakok egy szűrőt, megváltozik a világítási kép tónusa, a fényereje, a hangulata, és máris más lesz a jelentés. A néző másként érzi, hogy miről is szól ez a jelenet. Akár mélyebb hatással van a nézőre. A néző ugye, nem ismeri, hogyan alakult ki a darab, se a mögöttes tartalmat, hogy miért kellett így csinálni. A néző megnézi az előadást, ami érdeklő, vagy nem érdeklő, jobb esetben hatással van rá. Pont a világítás az, ami elmélyíti azt a gondolatot, amit tényleg adni akarunk neki. Ha nincs világítás, akkor nem lát az ember, és a kommunikáció 70%-a nonverbális. Amit hallasz a darabban, amiről beszélnek, az gyakorlatilag nem marad meg teljesen. Viszont egy vizuális kép, egy érzet, egy hangulat az megmarad. A néző az egész színpadot látja, ha olyan színt csinállok, akkor ezt fogja érezni, ha másmilyet, akkor mást fog érezni függetlenül attól, hogy miről beszélnek a színpadon. Ezen sokat gondolkoztam akkor. Még nem tudtam, hogyan lehet ezeket pontosan irányítani, csak azt tudtam, hogyha ezt csinálom, történik valami, ha azt csinálom, akkor más történik.

Akkor került hozzánk Kiss Zoltán (Husi), (most nagyon fontos ember a Weöres Sándor Színházban, Szombathelyen). Már hárman voltunk világosítók, elkezdtünk együtt dolgozni. Husival összefortunk az évek alatt, nagy találkozás volt, nagyon sokat tanultunk egymástól, és hihetetlen dolgokat csináltunk. Nagyon jóban vagyunk jelenleg is. A fehérvári színháznak kamaraszínháza a Pelikán terem, melyet akkor Adorján Viktor vezetett, ő a színház művészeti vezetője is volt. Viktor sűrűn kérte segítségemet – gyerekdarabokat is rendezett a Pelikán teremben –, ahol kis stáb dolgozott, egy díszítő, egy világosító meg egy hangosító. A világosító csak végrehajtotta az instrukciókat. Viktor mindig kérte, menjek át, csak nézzem meg. Ez akkor nekem nagyon imponált, hogy egy neves színházi szakembernek kezdő világosító létemre tudtam olyan dolgokat mondani, amiket meg is fogadott. Így előbb-utóbb átkerültem a Pelikán terembe, és a legtöbb előadást már én vi-

lágítottam. A Pelikán kis kamaraszínház, nyugodtan tudtam kísérletezni, ott tanultam meg a szakma alapjait. Rájöttem, hogy mit kell csinálni ahhoz, hogy egy hangulat létrejöjjön. Ezt ott kicsiben tökéletesen megtanultam. Jöttek rendezők, akiknek mondtam, látam a próbát, nyugodtan bízd rám a világítást, megcsinálom. Reggel megnézed, és ha azt monddod, hogy rossz, akkor majd alakítunk rajta. Beszéljük meg, hogy mit szeretnél, milyen gondolataid vannak, és ezt összerakom, megcsinálom neked. Ha tudsz valamit konkrétan, azt mond el, és az úgy lesz.

Akkor már éreztem, ha a darab világításának nincs határozott arculata, stílusa, csak tele van ötletekkel, az egész mégsem egységes, a néző figyelme elmegy. Mert nincs erős gondolat, csak sok kicsi van, az meg nem hat. Ha van stílus és forma, ami egységes, akkor nyertünk. És ez nekem mindig sikerült azokkal a rendezőkkel. Talán a legelső rendező Honti György volt, aki a Libikókát csinálta, az volt az első darab, amit teljesen egyedül találtam ki és oldottam meg 2001-ben.

Így tudatosult bennem, hogy ez másfajta munka, mint az, hogy hova állítsd a lámpát, hogyan húzd le a fényt. Akkor még nem tudtam, hogy ennek az a neve, hogy világítástervezés. Elkezdtem utánanézni, oktatják-e ezt valahol, van-e Magyarországon olyan ember, aki ezt űzi. Akkor hallottam Bányai Tamás nevét, akit – megérdemelten – ma már mindenki ismer ebben az országban. Ő világítástervezőnek hívja magát, gondolom, azért, mert ebből él. Ezt szereti csinálni, ebben dolgozik. Kiderült, hogy más nincs is, aki ezzel foglalkozik. Aztán találkoztam Tamással, és a mai napig tartjuk a kapcsolatot, nevezhetem őt talán mentoromnak, mindig példakép volt előttem a munkássága, meg az ő ízlése is.

Neki is az a problémája, mint nekem. Világítástervezőket nem oktatnak Magyarországon, ez nem bejegyzett szakma, és egy-egy színházban nem is nagyon akarják kifizetni a munkájukat. Mostanában már egy-két ember igényli, hogy jó legyen a világítás. Kezdek megérteni, hogy a világítástervező legalább

Vaknyugat, Vörösmarty színház, Székesfehérvár 2005. Rendező: Guelmino Sándor. Díszlet: Horesnyi Balázs.

Fotó: Csontos Balázs

Maszathegy, Vígszínház 2010. Rendező: Néder Panni. Díszlet: Árvai György

olyan fontos, mint a koreográfus. A rendező el tudja mondani, hogy szeretné egy ilyen táncot, de a koreográfus az, aki azt összerakja, megcsinálja. A világítástervezőnek pont ugyanez a feladata, megálmodik valamit, kitalálja, megbeszéli, megvalósítja. Szerintem ugyanolyan súlyú ember az alkotó folyamatban, mint a koreográfus.

– A díszlettervezők mennyire szólnak bele a világításba?

A díszlettervezők – tapasztalatom szerint – nem nagyon akarnak bebeszólni. Elég bajuk van a díszlettel. Ha látják, hogy alakul a világítás, akkor nem szólnak. Ha nagy gáz van, a rendező nem tud világítani, éppen nincs világítástervező, olyan ember van ott, akinek nincs affinitása, akkor szoktak aggódni és kapkodni. Az a jó, ha előtte van egy beszélgetés. Én szeretem, ha bebeszólnak, mert minden díszlettervezőnek szívügye a díszlet, ami akkor látszik, ha jól van megvilágítva. Emiatt talán van jó ötletük. A díszlettervező mindig a díszlet szempontjából közelíti meg a világítást, és ez rossz, mert az csak egy része annak, amit a néző lát. A rendező pont a másik irányból, értelmileg próbál közelíteni. Mi az, amit ott érez, és akkor az a sugallat, amit nekem erősíteni kell fényvel. Ő értelmileg próbálja átgondolni a világítást, a díszlettervező meg fordítva, materiálisan próbálja megoldani ezt. A kettő között vagyok én, mint egy jó scenikus a színházban. A rendező azt álmodja, legyen itt egy 40 m hosszú acélgerenda, amire felmegy egy lovas szekér, de ne legyen alátámasztva. A díszlettervező húz egy vonalat: tessék. A scenikus erre azt mondja: ennek ilyen és ilyen statikai alátámasztás kell, hogy működjön, de ne látszódjon. A jó világítástervezőnek és scenikusnak ezt össze kell

tudni egyeztetni. Olyan ügyesen kell csinálnia, hogy még a te gondolatod, ízlésed is ott legyen. Ez nehéz dolog.

A díszlettervezők vélhetően azért nem nagyon szólnak bele, mert e téren nem képzetek, és talán nem akarnak rosszat mondani. Egy világosító, vagy egy világítástervező, aki ezzel foglalkozik, helyzeti előnyben van, legalább a lámpákat, a helyszínt ismeri. Meg már csinált ilyet sokszor. Kliséket tud elővenni, legyen poros hangulat, legyen szürke, a barlanghangulat legyen zöld, a romantikus jelenet legyen rózsaszín, az este az legyen kék. Tehát vannak ilyen sztereotip dolgok, amikből el lehet indulni, csak ezt egy művész ember finomabban tudja kezelni, mint az, aki csak úgy világítgat. Négy éve a Képzőművészeti Egyetem látványtervező hallgatóinak – az utolsó félévükben – előadok a világítástervezésről, hogy legyen fogalmuk róla (Ezt korábban a Bányai Tamás tartotta, csak amióta sokat dolgozik külföldön, nem tudja már megoldani.). Ezt azért csinálom, hogy a leendő díszlettervezőknek legyen valami elképzelésük a világításról, és merjenek abba beleszólni.

– Egy produkció létrehozásakor mikor kapcsolódsz be az alkotófolyamatba? Mennyi idő van erre?

Egy vidéki színházban meg egy fővárosi színházban a repertoáron tartott darabok száma miatt ez mindenhol másképp zajlik. A vidéki színházakban legalább 10 bemutató van egy évadban, nem lehet nagy szériákat játszani a korlátolt nézőszám miatt. Kell az új darab, mert az emberek szerencsére járnak színházba, új előadásokat akarnak látni. Ezért a világításra nincs sok idő vidéken. Általában a díszlet felállítására sincs, éppen elkészült egy

díszlet, gyorsan színpadra kell rakni. Már a következő előadás olvasópróbája jön, és ez így megy egész évadban. Ez azt eredményezi, hogy vidéken egy hét van egy világításra, esetleg másfél, ahogy a díszlet bekerült, mert díszlet nélkül nincs értelme világítani. Ott vagy, olvasod a szövegekötve az olvasópróbában, beszélsz a rendezővel, ezzel-azzal, az egész próbaidőszakban dolgozol ezen, de gyakorlatilag az utolsó egy hét az, amikor a kitalált dolgokat színpadra rakod, és meg lehet nézni a próbákon.

Ez egy fővárosi színház esetében más, hiszen a Vígszínházban van, amikor egy hónapra át próbáljuk díszletben a darabot. Mert itt csak három bemutató van egy évben, tehát több idő van dolgozni vele. A Vígszínházban – nagyon helyesen – többet lehet vele foglalkozni, hamarabb van díszlet, hamarabb lehet nekiállni. Bár nem minden esetben jó ez, mert az ember túl is tudja világítani, ha azt érzi, hogy van ideje. Elkezd menni egy csapáson, kiderül, hogy zsákutca, hosszú idő volt, rengeteg energiát fektettünk bele, és akkor a másik csapásra már nincs annyi idő. Egyre rövidül az idő a premierig, akkor már megőrül tőle az ember, és már nem tudja, mi a jó. Akkor már nagyon rossznak érez mindent, és mindenki meg akar ölni mindenkit, teljes örület... Ez így van minden bemutató esetében, 100% a feszültség, aztán persze a végén mindenki szeret nagyon mindenkit... Igazából a folyamat elejétől, az olvasópróbától benne vagyok.

Három kis példa. Az első Alföldi Róbert. Robival a *Danton halálában* dolgoztam először, szerintem zseniális ember, tökéletes színházi szakember. Vele úgy dolgoztunk, hogy mutattam neki pár dolgot két-három héttel a bemutató előtt, azt mondta, hogy jó, nyugodtan világítsál, amit akarsz. Ez így is volt. Csináltam a próbán valamit egy jelenetben, és megbeszéltek, hogy jó vagy nem. Még ilyet, még olyat, folyamatosan interakcióban voltunk egymással. De ő általában azzal foglalkozott, ami a színpadon van: a színészekkel, egyéb dolgokkal, de nem a világítással és a díszlettel.

A másik példa Szász János, a Pesti Színházban csináltam vele *Az álmokommandót*. Ő filmes rendező, vele meg szőröztünk az 5 fokon. Legyen 10 fokkal több, nem, csak 8. Nem látod, ugye? – kérdeztem. De, de ő látja. Tényleg, mintha én is látnék valamit... Oké, na most nézzük akkor a következő jelenetet. Tudod mit, Balázs, a következőt majd nézzük meg holnap... János, hány világítási jel lesz a darabban? – kérdeztem. Hát szerintem olyan 200. A próbákat nézve, azt hiszem inkább 300 jel lesz – mondtam. Tehát, ha egy

› nap egy jelenetet csinálgatunk csak, és ez tart három órán keresztül, akkor nem készülünk el ezzel. Ja, ja, igazad van – mondta. De akkor miért vagy ilyen nyugodt? – kérdezem. Azért, mert te úgyis meg fogod oldani. Most csak elindulunk ezzel az egészszel. Aha... köszönöm a bizalmat, János! Az egész próbaidőszak alatt, ha másfél-két hetet világítottam, de sokkal aprólékosabban dolgoztunk, mint Robival. Aki csak azt mondta, jól van, legyen ott világosabb vagy sötétebb, aztán kész. Persze én tudtam, hogy neki a világos és sötét mit jelent, annak azért olyan hangulatúnak kell lenni. Ő mindent nagyban gondolt, még több fény legyen, még sötétebb legyen... Na, de Robi, már nem is lehet látni a színészeket.. Nem baj, mert majd oda küldöm, vagy ide... és akkor megértettem, hogy persze! Tök zseniális, itt még nem látjuk, majd a színész bejön a fénybe, és látjuk. Tehát két különböző világ.

A harmadik világ Eszenyi Enikő, általam nagyon tisztelt és nagyra tartott rendező és igazgató. Ő is olyan figura, mint az Alföldi, nélküle magyar színjátszás nem létezik, és a Robi nélkül sem létezne mai formájában. Bizonyára kell hozzá még sok más is, de biztos, hogy ez két meghatározó név. Enikő meg úgy világít, hogy az olvasópróbáktól kezdve dolgozunk. Ami azt jelenti, hogy már az olvasópróbánál világítunk. Bevilágítom, hogy jók legyenek az ott készült fotók és kamerafelvételek, melyek promóciós anyagként fognak megjelenni a reklámanyagban vagy a honlapunkon, majd dokumentálásra kerülnek. Utána jönnek az állítópróbák, már az is világítás-

sal, megnézzük, hogy milyen magas a fal, hogy látnak át felette a lámpák, vagy milyen hatása lesz az egésznek. Tehát gyakorlatilag a legelső pillanattól kezdve világítással mennek a próbák. Hozzáteszem, hogy ennek nincs mindig értelme. Nem mindig hozza azt az eredményt, amennyi energiát a próbaidőszaknak ebbe a részébe befektetünk. Amikor még nincs díszlet, csak legyen ott valami... Tudom, hogy Enikőnek ez azért kell, mert segíti abban, hogy jobban tudja feltenni a színpadra a darabot, inspirálja, hogy új ötletei legyenek. Ha például van egy sötét jelenet az üres színpadon, amiben két ember egy gertyaszál fényénél beszélget egymással, ahhoz olyan körülményeket kell találni már a próbán is, amivel meg tud születni egy újabb pillanat, hogy tovább tudjon épülni az előadás. Ezt nem lehet munkafényben próbálni. Enikővel már sokat dolgoztam, mindig így csináltuk, és érdekes módon olyan jó dolgok születtek ezekből a végére, amik másképpen nem jöttek volna létre. Persze voltak benne olyan jelenetek is, amelyeket díszlet nélkül világítottam. Aztán bejött a díszlet, és kukába az egy hónapos munkával, ilyen is volt. Ennyire különbözőnek a rendezők és a világítási módszerek. Ezekhez alkalmazkodni kell tudni.

– Hogy kerültél ki Amerikába? Ott is dolgoztál?

Ez is véletlen, mint sok más az életemben. Egy próba szünetében kiültem a padra, és Enikő leült mellém. Elkezdtünk beszélgetni arról, hogy nincs világítástervező-oktatás, ha

oktatás nincs, nincs szakma sem. Ha nincs szakma, akkor ez gyakorlatilag csak vakfolt a magyar színházi szakmában, és hogyha vakfolt, az meg nonszensz, mert hát amit én csinállok, amit a világítás ad, azt látja a néző! Ha azt nem úgy adja, akkor a darab rosszabb lesz, kevésbé lesz értékes. Mivel Enikőnek fontos a világítás, mélyen egyetértett ezzel. Meséltem neki arról, hogy van Amerikában egy világítástechnikai kiállítás, az LDI, ami minden évben Las Vegasban van. Kértem, engedjen el, mert el szeretnék menni erre, túl leszünk a bemutatókon, akkor pont lesz egy kis időm. Azért szeretnék elmenni, mert úgy érzem, ott tanulhatok valamit erről az egészről. Ott vannak előadások, tanfolyamok – nagyon drágák egyébként, több ezer dolláros fejtágítók vannak –, de tényleg nagyon komoly szakemberek oktatják ennek a tematikáját. Előadást tartanak, hogy egy világítástervező hogyan, mi alapján alkotja meg a világítást. Pontosan azt mondják el, amit megtanultak abban az iskolában, ahol ők végeztek, ami feljogosítja őket, hogy ezzel foglalkozzanak. Ez itt Magyarországon nagyon hiányzott.

Kijutottam erre az LDI-konferenciára, ott voltam Vegasban két hétig, megnéztem show-kat, részt vettem fejtágítókon – gyakorlatilag három évre előre elköltöttem minden pénzemet ez alatt a pár nap alatt – de megérte. Visszajöttem, beszámoltam róla Enikőnek. Persze, igazából ez csak nekem értékes, mert csak én tudom. Még nekem is meg kell ismernem ennek a valódi eszközeit, hogy amit tanultam, azt hogyan tudom alkalmazni. Utána ezt lehet tanítani, de még nem va-

Popfesztivál 40, Vigszínház.
Rendező: Eszenyi Enikő
Díszlet, jelmez: Füzér Anni

Fotó: theater.hu

gyok biztos benne, hogy ezt nekem kellene csinálnom...

Amikor kikerültem Amerikába, történetesen egy barátom Los Angelesben rendezett – ő Pankotay Péter, és a Szoboszlai Sándor Dél-kaliforniai Magyar Színháznál főrendező, – és megkért rá, hogy ha már ott vagyok Los Angelesben, akkor nézzek rá erre a darabra. A magyar színház Burbankban, Hollywoodban van. Ott megbeszéltük, hogy jó lenne, ha megcsinálnám a világítást. Elmondtam Enikőnek, hogy visszahívtak. Terveztem itthon egy bemutatót, és utána visszamentem Amerikába, és megcsináltam ott a világítást. Majd ebből az lett, hogy volt ott egy-két ember, akik megismerték a munkámat. Most kell majd novemberben visszamennem, és remélem, hogy el fog engedni a színház, mert ott két színházban is kell terveznem akkor világítást. Az egyik az egy amerikai kortárs darab, amerikai stábbal Los Angelesben, a másik a Szoboszlai Sándor színházának egyik magyar előadása. Ők minden évben egy előadást csinálnak, főként azoknak a magyaroknak, akik ott élnek.

Egyébként érdekes amerikai tapasztalatom, ha ott akármelyik állam akármelyik színházában dolgozom, mindenhol ugyanaz történik. Ugyanannyi a próbaidő, a próbaidőszak, ugyanakkor kezdek el világítani, ugyanannyi idő van a díszletre és minden másra, ugyanazok a szabályok vannak mindenhol. Lehet azt mondani, hogy a szakszervezet miatt, de nem, szerintem az értelme miatt. Mert egyszerűen kitalálták azt – az amerikaiak a legjobb szervezők a világon – hogy lehet A-ból B-be eljutni, úgy, hogy a legsikeresebb és a legköltséghatékonyabb legyen. Ezt az úrtechnikára is alkalmazzák, de a színházban is így dolgoznak.

– A színházi szakmák oktatásával valóban nagyon gyengén állunk...

Gyakran idegesít a színházi munkámban az, hogy minden nagyon ad hoc, minden nagyon esetleges. Nagyon sok szakember képzelem magáról, hogy ő zseniális egy bizonyos színházban, de ha egy másik színházba rak-

ják, akkor nem lesz az. Mert az a tudás, amit mi, színházi emberek az évek alatt felhalmozunk magunknak, az kétféle lehet. Az egyik az egy féltudás, szakmai félműveltség. Ha valaki például mérnökként végez, bekerülhet egy színházhoz, ahol szcenikusra van szükség. Mérnökünk még nem tudja, hogy mi is az, hogy szcenikus, csak azt tudja, hogy mitől fog megállni az a 40 méteres acélhíd. Tudja, mert ezt tanulta az egyetemen. Ez a féltudás, mert ez még nem színházi tudás, ez alkalmazott mérnöki tudás. A színházba bekerülnek ezek az emberek, és elkezdik felszívni magukba azt, amit csak a színházban lehet megtanulni. Hogy azt a bizonyos hidat csak úgy lehet alátámasztani, hogy az összeépíthetősébtől elvonható legyen, de ne látszódjon, ne rontsa a színpadképet, hanem művészi értéke legyen. Ez a féltudás másik fele. Így van ez az én szakmámban is és bármelyik színházi szakmában. A színházi fodrász ugyanilyen, hiába jó fodrász, attól még nem ismeri a színházi munkát. Mivel ezt sehol nem tanítják, csak egymástól, a régi kollégáktól lehet megtanulni. Jó esetben így lesz valakiből jó színházi szakember. Olyan, aki ebben a színházban tud jól dolgozni, de ha ezt az embert kiemeled, és átrakod egy másik színházba már nem ugyanúgy fog muzsikálni, hiszen azokat a dolgokat, amiket itt megtanult, azok csak erre a színházra érvényesek. Nincs egy általános, minden színházi szakmára kiterjedő oktatás. Ez baj!

– A világítástervezők oktatása sincs megoldva. A MOME Média Tanszékén a vizuális kultúrát magas szinten oktatják, ezért gondoltam, hogy az MSzTSz együttműködésével lehetne továbbképzést szervezni. Sajnos nem volt sikeres a próbálkozás.

Rossz volt az elképzelés. Világítástervezőket szerintem nem világosítókból kell átképezni. Szerintem olyan emberek számára, akiket a művészet vizuális része érdekel, ez egy felkínálható szakirány: Színházi világítástervező. Ugyanígy egy felkínált szakirány a médiával

való foglalkozás, a médiaművész stb. Tehát ez egy pluszlehetőség lenne pályakezdőknek! Nagyon fontos, hogy nem azokból az emberekből kell meríteni, akik színházban világosítók. Mert ezek az emberek már elkezdtek egy pályát, már van családjuk, azért vannak ott, ahol vannak, mert odasodorta őket a szél, jobb esetben érdeklő őket. Beleszoktak, elkezdtek valamit megtanulni.

Ide értem magamat is. Én sem jelentkeztem volna erre a továbbképzésre, mert én már praktizálok, máshol tart a pályám, az életem. Van családom, gyerekeim. Én már nem érzem, hogy erre szükségem volna.

– Sokan vetették fel, hogy szeretnék tovább tanulni, tovább képezni magukat, de nincs hol.

Kicsit úgy fogom fel a világítástervező munkát, mint az operatőrét. Az operatőr is komponál, mögötte kell lennie egy szakmai tudásnak. Tudni kell, milyen objektívet, milyen kamerát kell használni, mit akarok láttatni. Ugyanilyen fajsúlyú dolog a világítástervezés. Operatőröket nem kameramanokból képeznek, operatőröket fiatalokból képeznek, akiknek van egyfajta látásmódjuk. Fiatalon indulnak el egy úton, amit a magyar oktatási rendszer kínál, perspektívával, lehetőséggel.

Amiről te beszélsz a továbbtanulásról, azt én máshogy képzelem el. Ilyen a szcenikus vagy a műszakvezető-képző. Ennek lehetne egy másik ága, mondjuk, fővilágosító-képző. Szerintem inkább ilyet kéne csinálni, mert jó fővilágosítókból is nagyon kevés van. Az idősebbek abbahagyják a pályát, vagy elmennek. A fiatalok közül nagyon kevesen vannak, akik ezt tényleg életpályának tekintik. Ha lenne ilyen iskola, amely ezt támogatja, az már valami.

A másik része a világítástervezés, azt meg teljesen különvenném mindentől. Azt úgy kéne elindítani, mint egy operatőri szakot. Bár félok, ma Magyarországon ebből nagyon kevesen tudnának megélni...

Elérkeztünk egy másik problémakörhöz, a színházi struktúrában jelenleg nincs színházi világítástervező pozíció. A színházi költségve-

Színpad fény és hang technikai

36 30 9142 347
als@dunaweb.hu

ART LIGHTSOUND
www.artlightsound.hu

› tésekbe nincs betervezve a világítástervező gázsija. Nem érdekes az, mert úgyis olyan ügyes ember a Jóska, meg az akárki, máskor is megoldották. Sőt már olyat is láttam, hogy az igazgató mondta a rendezőnek: Miért nem jó a világítás? Az a te felelősséged, a te dolgod! Mire a rendező mondta: Én nem tudok világítani, értsd már meg, én nem tudom, hogy miből lesz az a fény. Ez egy óriási nagy probléma. Külön kellene venni ezt a két dolgot, akkor lenne értelme. A színház finanszírozná a dolgozóját, hogy fővilágosító szintű képzést kapjon. Az egy papír, arra büszke lehet egy átlag színházi ember. Viszont az, aki világítástervező lesz, azok művész emberek, azoknak a nulláról kell kezdeniük. Ők nem átnyergelnek oda. Ha így veszsük, jómagam sem vagyok ilyen ember, talán Bányai Tamás sem az, mi másképpen értük el ezt a szintet. A probléma az, hogy a felvevőpiaci struktúrában még mindig nincs benne az igényesség, hogy alkalmazzanak világítástervezőket.

– Vannak-e kedvenc fényvetőid? A színpadvilágítás technikája rohamosan fejlődik. Hogy tudod alkalmazni, felhasználni az újdonságokat?

Igazából a technikával nem nagyon szoktam foglalkozni, mert nem érdekel. Nem hoz lázba, hogy milyen fényereje van, milyen kicsi a lámpa stb. Azért nem, mert itt, Magyarországon abból kell dolgozni, ami van. Életemben csak külföldön volt olyan, hogy azt tudtam mondani, tessék, itt egy lista, ezekkel a lámpákkal szeretnék dolgozni. Azokat leszállították,

és akkor mindről elmondtam, hogy hova rakjuk fel. Amerikában ki akartak fizettetni velem egy csomó lámpát, amit nem használtam. (Végül persze felraktam, mert jön a producer, és megkérdezní, hogy mennyi volt a fel nem használt lámpák bérleti díja, és rám veri.) Itt ahova mész, azzal kell dolgozni, abból kell kihozni a legtöbbet, amit ott találsz, és persze nagyjából mindenhol rossz a helyzet. Aztán az ember megtanulja, hogy nem a helyzet rossz igazából, csak meg kell tanulni dolgozni mindennel. Nagy szakmai sznobizmus lenne azt mondani, hogy én csak a legjobb dolgokkal tudom a legjobbakat csinálni. Ez nem igaz. Egyszer Siófokon, a Kálmán Imre Kulturális Központban egy *Veszedelemes viszonyokat* világítottam, csak PAR64-ekkel, és állítom neked, hogy az életem öt legjobb világítástervezéséből az egyik legszebb volt. Mert nem az a lényeg, hogy mivel dolgozol, hanem az, hogy mit találsz ki azokkal.

Az egyik legnagyobb munkám külföldön az Aida volt, a Wörther-See vízi színpadán, Klagenfurtnál. A világítást előre megterveztem, és megrendeltem, hogy mit kérek. Teljesen mást hoztak, de azt mondták, ez a lámpa is tud ennyit, meg az a lámpa is tud annyit. De nem azonos a kettő – mondtam, az egyiknek ilyen fénye van, a másiknak pedig olyan. Ott teljesen másból kellett ugyanazt megcsinálnom, amit már hónapokkal előtte kitaláltam. Mégis meg lehetett csinálni, nem kell kétségbe esni, az ember azt használja, ami van.

A technikai újdonságokról: Az LDI kiállításán nem a forgalmazók vannak, akik a gyártó y termékét kínálják. Ez a halálom, amikor neves kiállításokon, a Showtechen vagy másutt van

egy nagy stáb és szép stand, ki van rakva egymás mellett gusztusosan pár fényvető, de semmit nem tudsz megnézni mélységében, nem tudsz feltenni konkrét, felhasználói kérdéseket. Mert nem az ETC emberével beszélsz, akinek ez fontos, hanem csak egy forgalmazóval beszélgetsz, akinek ez egy termék a sok közül, amit el akar adni. Amerikában a gyártók vannak. Odamész bármelyikhez, ott olyan emberrel beszélhetsz, aki a lámpát tervezte, akinek az a legfontosabb. A High End Systemsnél van egy hihetetlen figura, tele tétkóval, bakancsban jár, nagyon dizájnolt fazon. Sokáig azt hittem, csak azért van ott, hogy amerikai módszer szerint érdekessé tegye a standot. Közben kiderült, hogy a High-End-nek a főmérnöke. Ő tervezi meg magát a lámpát, ő határozza meg, hogy milyen legyen a következő évi termékínálat. Vele beszélhetsz, elmondja, hogy ezt mire lehet használni, és olyan dolgokat tud mondani, amit nem is álmódtál. És te is el tudod mondani, hogy a szériában, ami tavaly jött ki, abban volt egy olyan hiba, ami neked a színházban gondot okozott. Tudod, mit csinált? Felírta, tényleg erre nem is gondoltunk, hogy így is kell tudni használni. Ezzel sokkal közelebb kerül egymáshoz a gyártó és a felhasználó, a szakma művészeti része a műszaki részével.

A technikai fejlődés gyakorlatilag sok területen megállt. Lehet, hogy hoznak ki új projektort, nagyobb fényerővel, élesebb képpel, de maga az egész képalkotás ugyanaz marad. Próbálkoznak a LED-del. Nagyon hatékonyá lehet tenni ezzel egy hatásvilágítási rendszert, de még mindig nincs meg az áttörés. Azok a színházak sem mondják, ahol van pénz, hogy

III. Richárd, Székesfehérvári Vörösmarty Színház. Rendező: Szurdi Miklós. Díszlet: Libor Katalin

Fotó: theater.hu

akkor átállunk. Pedig kevesebbet fogyaszt, de még nem hozza azt a színpadi hatást. Itt vannak az intelligens lámpák, az óriási paradigma-váltás volt, amikor a 80-as években kitalálták, hogy mozogni fog a fény. Azóta gyorsabban forog, kisebb, halkabb, kevesebbet fogyaszt, de ugyanaz. Tehát nincs igazi újdonság.

Egyre olcsóbbak a LED-falak, most már lehet hajlítani, most már olyan, mint egy szőnyeg. Volt Vegasban egy szőnyeg a földön, mentem rajta, és észrevettem, ahogy lépek, úgy fodrozódik körülöttem a víz. Ez nagyfelbontású LED-ekből állt, és interaktívan érzékelte a lábamat, ott lett egy fodrozódás. Kicsit összegyűrődött a vékony 'szőnyeg'. Nem nagy dolog, ezt a Cirque de Soleil találta ki, az újdonságok onnan származnak. Korlátlan pénzmennyiség, pénzért adnak el show-t, élményt Vegasban, meg igazából a világ minden pontján. Nekik fontos, hogy újat alkossanak. Kitalálnak valamit, az ő mérnökeik megtervezik, megcsinálják. Sokkal innovatívabbak, mint az összes gyártó együtt. Művészeti szempontból akarnak kifejleszteni valamit, amit beépítenek a produkciójukba, mindenkinek leesik az álla egy évig, majd az egész technológiát becsomagolják, és eladják ide-oda. Nagyon sok minden így rajtuk keresztül fejlődik. Ők felhasználói szemmel találnak ki valamit.

Mindig vannak ilyenek, de nincs olyan, ami nagyon látványosan változna. A lámpában izzó van, a színpadon díszlet van.

– Még az elején többször utaltál rá, hogy nemcsak Amerikában, hanem másutt is dolgozol külföldön. Hogy kerülsz bele ezekbe a produkciókba?

Általában meg szokták nézni valamelyik munkámat, mielőtt felhívnak. Bár volt olyan is, hogy azért hívtak engem, mert látták azt az előadásomat, amiben olyat csináltam, amilyet még nem láttak... És akkor mondtam, hogy ez tökéletesen véletlen, és nem is az én ötletem volt. Aztán amihez hívtak, az meg nagyon jól sikerült... Persze nagyon fontos a biztos tudás, a pontosság és a korrektség. És a leginkább az, hogy tudjál valami különlegeset, legyen valamilyen egyéni látásmódod. Az sem árt, hogyha szimpatikusnak tartanak. Minden csak tudáson és kapcsolatokon múlik. Itt az országban inkább utóbbin múlnak a dolgok. Azonban, ahogy kilépsz ebből az országból, a világ kinyílik. Észreveszed, hogy ez egy nagyon mély verem, ahol mi vagyunk, mindenféle szempontból. Egyszerűen, ami az emberek fejében van itthon, az olyan korlátolt és annyira pesszimista, hogy abból nagyon nehéz kitörni. Én is ebben szocializálódtam, ezt szoktam meg, de amikor kilépsz in-

Székelyfőnök, Főtér, Székesfehérvár 2007. Rendező: Réczei Tamás. Díszlet: Daróczy Sándor

Fotó: Csontos Balázs

nen, akkor hirtelen olyan, mintha jobb helyen lennél. Ezzel nem azt akarom erősíteni, hogy itt minden rossz, ott meg minden jó. Nem, ott sem jó minden, csak egyszerűen sokkal szabadabban tudsz gondolkodni, sokkal árnyaltabban kezd el működni az agyad, mert mindenhol akar valaki valamit csinálni. Bárhova lépsz, mindenhol ezt érzed. A pakisztáni almapucoló Manhattanben, az utcasarkon. Látom, hogy pucolja az almát, mert neki fontos, hogy az az alma gusztusos legyen, legyen vevő, aki megveszi tőle. Aki rendszeresen mindennap tőle veszi az almát munkába menet, és neki fontos, hogy az mindig ugyanúgy nézzen ki. Mindenki akar valamit, mindig van valaki, aki jobbat akar egy picit a másiknál. Külföldön tesznek is érte, hogy mindenki külön lehessen.

Mondom én, aki beszéltem a színházról és a régi önmagamról, most pedig itt ülök a Víg-színházban mint világítástervező. (Azt hiszem, mint az egyetlen leszerződött világítástervező.) Nagyon szerencsés vagyok. Nekem van jövőre munkám, tudom, kivel fogok dolgozni. És tudom azt is, hogy mennyit fogok keresni a világítástervezéssel. Szerintem ennél feljebb már nem tudok menni. Mégis sokkolo azt látni, hogy a világban elképesztő dolgok történnek, és fantasztikus projektek vannak, óriási koponyákkal lehet együtt gondolkodni. Magyarországon nagyon nagy gond – a színházi szakmában is – a félelem, ami korlátol. Mindenki fél, Amerikában is félnek, hogy kifut a produkció, és elvesztik az állásukat. De mégis a fejekben más van, ha nem sikerült, akkor menjünk tovább, igyunk egyet. Nem szabad mindent egy lapra feltenni. A világ az széles, nagy, sok lehetőséget kínál. Szerintem sokkal nehezebb egy gyereket felnevelni, mint egy színházat irányítani. Pozitívan kell gondolkodni. Muszáj, ha nem ezt teszed, ha nem veszed könnyen az életet, nem fogsz tudni kreatívan alkotni semmit.

– Balázs, a sok munkádból melyik tervezésedre vagy a legbüszkébb?

Nehéz választani, mert mindegyik más. Voltak az életemben olyanok, amelyek szerintem nem sikerültek. Aztán voltak olyanok, amelyekre azt mondom, elmegy, így sikerült. És van néhány remek. A megítélés is sokféle. Egy emberen tudom lemérni sikerességem, a feleségemen, aki színésznő: Váradi Eszter Sára. Fehérváron játszik, gyakorlatilag majdnem együtt kezdtük az egész színházat, együtt csináljuk a pályánkat. Együtt nevelünk egy három és fél éves kisiút, Marcit, aki remélem, nem akar majd színházzal foglalkozni. Mindig velük szoktam arról beszélgetni, hogy hol tartok. Igazából egyik munkámra sem vagyok kiemelkedően büszke, de talán mégis mondanék kettőt. Az egyik – ezek is csak élmények inkább – csináltam egy *Chicagót* egy zárt udvaron, és az nagyon jó lett, mert ott például összesen 6 intelligens lámpával meg négy darab színházi PC-vel csináltam egy 450 jeles világítást, ami nagyon változatos volt, és sohasem láttad ugyanazt a dolgot kétszer. Igazi szakmai csemege! És talán még a Szurdi Miki rendezte *III. Richárdot* említeném, ennek Libor Kati volt a díszlettervezője, akivel nagyon jól dolgoztunk együtt. Ezek fontosak voltak.

Büszke tudok lenni arra is, hogy most az évad végén óriási szervezéssel lehetett csak egy hónap alatt lezavarni egy kolozsvári vendégjátékot, a Kolozsvári Magyar Színház fogadását, rögtön utána a POSZT, majd Prágába mentünk. Közben az orosz baletthez spéci technikát kellett bérelni, és ezt az egészet így összehoztam, hogy ez mindenkinek jó legyen és működjön. Erre büszke vagyok, de ennek semmi köze a világítástervezéshez.

– Köszönöm a beszélgetést, és még sok szép feladatot kívánok!

–szji–

Bóbita játszik

2011-ben új otthont kapott a pécsi Bóbita Bábszínház, a kulturális városrész-ként megújult Zsolnay-negyed egyik legszebb épületében. A „Zöld Ház”, az egykori DoZso ifjúsági klub falai közé most azok viszik a gyerekeiket bábelőadásokra, akik annak idején koncertekre jártak ugyanide.

Az épületre alig lehet ráismerni: a nyolcvanas évek lepukkant művelődési háza visszakapta mindazt a gondosan tervezett elegáns szépséget, amilyen az eredeti ház volt, az a kis palota, amelyik a gyártulajdonos Zsolnay Miklós nevű fiának épült az előző század fordulóján.

Az ötvenes évek Magyarországon a bábművészet sok olyan nagy alkotónak jelentett ideiglenes menedéket, akik saját pályájukon nem dolgozhattak szabadon. Bábdíszleteket festett Ország Lili, Korniss Dezső, Jakovits József és Bálint Endre, bábjátékokat írt Weöres Sándor, Tamás Áron, Mészöly

Fotók: Szegő Dóri és Szegő Hanna

Miklós. A báb világa vonzotta a festőnek és rézmetszőnek tanult Kós Lajost is, aki a Népművészeti Intézetet maga mögött hagyva, 1961-ben Pécsre ment, és az ottani színházban Németh Antal (a Nemzeti Színház egykori igazgatója) mellett bábjátékokat rendezett. Először csak bábszakkörként működött a köré gyűlt társulat, de 1962-től – Weöres Sándor versének ihletésére – fölveték a Bóbita nevet, és egyre komolyabban foglalkoztak autonóm művészi produkciót jelentő felnőtt bábelőadások színrevitelével. 1965-ben hirtelen országos sikert arattak: megnyerték a Ki mit tud? vetélkedőt, majd néhány éven belül még kétszer ugyanígy... Bábparódiákat, komolyzenére és jazzre és dixielandre komponált etűdöket, kesztyűsbáb-táncokat adtak elő, előadásai révén új irányba indult a magyar bábművészet; a bábjátékozásban egyesítették az avantgárd képzőművészeti és a Gordon Craigtól induló színpadi törekvéseket, hogy a kettőt egy nálunk korábban nem ismert színpadi kifejezőmóddá ötvözzék. Háromévente nemzetközi felnőtt bábfesztivált hoztak Pécsre, a szakma és a közönség ilyenkor megélethette a bábművészet legjobb pillanatait.

Mindennek a megújulásnak a motorja Kós

Zsolnay-negyed – Bóbita Bábszínház

Építető:	Pécs Város Önkormányzata
Tervezés éve:	2008–2010
Kivitelezés éve:	2010–2011
Bruttó szintterület:	2000 m ²
Tervezők:	
felelős tervező:	Pintér Tamás János
építész tervezők:	Szilvási Attila, Kamarás Bálint, Molnos Attila
építész munkatársak:	Bende Attila, Zatykó Krisztina
statika:	Bartal Tamás, Rabb Péter, Szabó Balázs
művészettörténet:	Orosz László
restaurátor, keramikus:	Rácz Krisztina, Molnár Gabriella
elektromosság:	Kovács Lászlóné Homonnay Zsuzsanna, Sándor Dávid – Inter-ház-tech Kft.
épületgépészet:	Kolarovszky László, Stáhly-Zsided László, Hivessy Zoltán
akusztika:	Wittner Kálmán
színpadtechnika:	Strack Lőrinc
Generálkivitelező:	Rezensánsz Zrt. – Magyar Építő Zrt. Konzorcium, projektvezető: Sztanics Gábor

Lajos látványra építő, amatőrökből álló bábszínháza volt. Itthon és külföldön óriási sikereket aratott a társulat, és húsz évvel a megalakulása után, 1981-ben az országban másodikként – az Állami Bábszínház mellett – hivatásos bábszínházi rangot kapott, először mint a Pécsi Nemzeti Színház bábtagozata, majd 2004-től önálló színházként. Állandó játszóhelyük a pécsi belváros egyik kupolás saroképülete, a Pécsi Jótékony Nőegylet számára 1905-ben épült, Pilch Andor tervezte palota volt.

A pécsi Európa Kulturális Fővárosa évre megújuló Zsolnay-negyed a Bóbita életében döntő változást hozott: 2011-ben, a negyed házai között elsőként elkészült a „Zöld Ház”, és benne megnyitott az akkor éppen 50. születésnapját ünneplő Bóbita. Az alapító, Kós

Lajos már nem érthette meg az újjászületést, 2008-ban elhunyt, de róla kapta nevét a színház nagyterme, és az emelet tekintélyes részét elfoglaló bábmúzeumban ott sorakoznak a régi „bóbitás” sikerek főszereplői, Kós Lajos bábjai, a nagy előadások fotói és díszletei.

Az új bábszínház azonban éppolyan otthonosan fogadja a gyerekeket és a felnőtteket, mint a régi. Az egykori művelődési ház, ami szebb napjaiban a táncházmozgalom egyik fellegrája volt, majd a pécsi fiatalok kedvenc bulihelyszíne, most 2300 négyzetméteren, három szinten, kint és bent, messziről és a kis terekben egyszerre kínálja a Zsolnay-birodalmat meghatározó szecessziós szépségesszéményt és a bábjáték mesés, titokzatos világát. A házat a gyáralapító egyik veje, Zsolnay

Júlia férje, a lengyel származású, Bécsben végzett Sikorski Tádé építész tervezte a cég kereskedelmét irányító Zsolnay Miklós számára. Tágas terei, elegáns előcsarnoka, a nagy teraszok, a tető és az ablakkeretek élénkzöld pirogránit díszítése önmagában is annyi szépséget mutat, hogy szinte fölöslegessé teszi a további dekorációt. A lépcsőházban minden lehetséges kerámia kockát megőriztek az eredeti burkolatból, még az emeletre vezető falépcső mélyedései is megmaradtak. Mindent áthat a nagymamák meséjéből áradó sejtelmes-izgalmas atmoszféra, a fogadótérben elhelyezett néhány színpompás játék valójában csak a gyerekek várakozó izgalmát segít levezetni. A földszinten 185 fős – akadálymentesített, az utolsó sorban tolokocsis helyekkel kialakított – nagyterem és 70 fős kamaraterem kapott helyet, közöttük keskeny folyosókon lehet eljutni a bábkészítő műhelyekbe. Az emeleten bábészítő és kézműves-foglalkozásokra kialakított csoportszobák, állandó bábmúzeum és időszaki kiállításokat befogadó termek vannak, még följebb a színház irodái, egy közös ünnepekre, társulati ülésekre kialakított szalon, legfeljebb vendégszobák a meghívott művészeknek. A folyosókon lépten-nyomon sárkányok, napocsok, mesebeli állatok és összecsukható erdők sűrűjében kell utat keresni, az alagsori öltözők egy közös kis helyiségből nyílnak, ami sokkal inkább emlékeztet a nagy fahéjlatú konyhájára, mint egy színházi társalgóra. A színház előtt szabadtéri színpad készült, nyáron itt is tartanak előadásokat. A Bóbita a legkisebbeknek csecsemőszínházi programokat is tart, ez – a rendszeres szabadtéri báb-előadásokkal együtt – egyedülálló kezdeményezés.

A messziről szembetűnő mázas zöld cseréptető, a palota homlokzatán színes bábfigurákból készített hatalmas órajáték szinte azonnal a negyed jelképei lettek. A bejárat mellett, a megszokott színházi büfé helyett kedves, nosztalgikus stílusú, az egész Zsolnay-negyedre páratlan panorámát nyújtó Kakaóbár fogadja a látogatókat. Az egész épület látványos, de nem túldíszített, jól működő, de nem szigorúan funkcionális kialakítása arról árulkodik, hogy Sramó Gábor igazgató és az egész társulat ötleteivel, kéréseivel okosan éltek az építészek (felelős tervező: Pintér Tamás János, építész tervezők: Szilvási Attila, Kamarás Bálint, Molnos Attila), és ennek köszönhető, hogy itt báb és ember, közönség és művész otthon van; a Zsolnay-negyedbe látogató helyi családok és a turisták, felnőttek és gyerekek azonnal átérzik a ház inspiráló hangulatát.

Götz Eszter

Jelenet a Fehérlófia előadásból

A Bóbita Bábszínház színpadtechnikai berendezései

Színpadi pódiumrendszer

A színpad játéktér felülete 1 x ~2,2 m méretű, állítható magasságú pódiumokból áll. A járófelület szintje összecukott állapotban 20 cm-rel van a nézőtér első sorának járószintje fölött. Teljesen felnyitott helyzetben a pódium magassága 1,0 m. Reteszelési magasságok: 40, 60, 80 és 100 cm.

A színpad teljes területének kiépítéséhez 47 db állítható elem beépítésére volt szükség, amelyeket a színpad közepén lévő keretállás környezetében 2 x 2 db egyedi fedlapok és egy elemekből összeállítható lépcsőgarnitúra egészíti ki.

A járófelület recés, fekete műanyag fólia. A nézőtérről látszó fémszerkezeteket ugyancsak matt fekete színűek.

Egy pódium tervezett hossza 2,21 m. A mozgatható részek a színpad két oldalán és a hátfal mentén 1 m magas rétegelt lemezzel burkolt felülethez illeszkedik. A pódiumok hasznos teherbírása minden magassági helyzetben min. 500 kg/m².

Színpadi felsőgépezet

Általános rögzítési feltételek

A meglévő műemléki épület tetőszerkezete csak korlátozott módon terhelhető. A színpadi mechanizmusokat csak a 20 cm magas, a hossz tengellyel párhuzamos vasbeton bordákra lehetett rögzíteni, oly módon, hogy a tetőszerkezet terhelése a 20 kg/m² értéket sehol ne haladja meg.

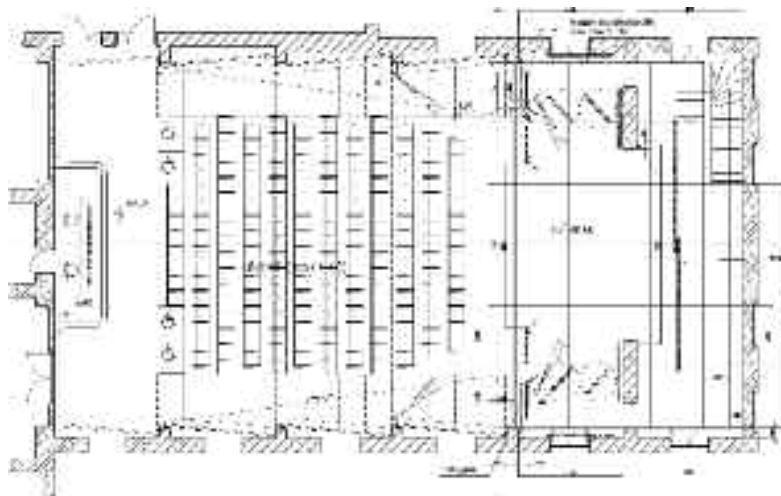
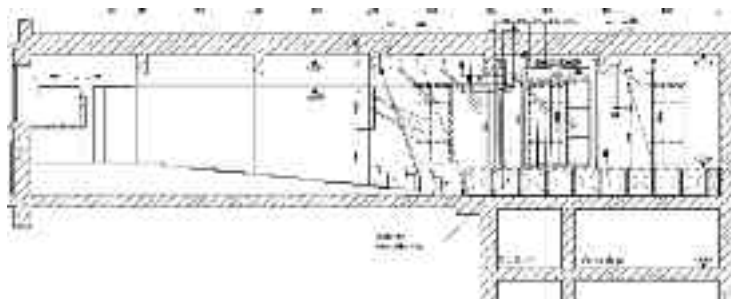
Nézőtéri világítási csőtartók

Az előszínpadi zóna megvilágításához az első pillér oldalára oldalanként 1-1 db 1,5 m hosszú csőoszlopot, a mennyezetre a vasbeton borda alá egy 9,4 m hosszú csőtartót szereltünk fel a színházi fényvetők elhelyezéséhez.

További 2 db 10 m hosszú csőtartó az első pillérosztásban van a mennyezeti bordához csavarozva. Az ezekre felszerelt lámpákat kereszt irányban elgördíthető támasztólétrával lehet megközelíteni.

Proscéniumkeret

A vasbeton keretállás mögött kb. 30 cm távolságra felül a mennyezetre függesztett takarópanel, kétoldalt pedig vízszintes irányban elgördíthető panelek határolják le a mindenkor színpadnyílást. A panelek anyaga fémvázra rögzített lécbetétes bútorlap. Az oldaltakarásokra 48 mm átmérőjű csőoszlop

Hosszmetszet és alaprajz

van rögzítve fényvetők részére. Alsó peremének magassági helyzete állítható.

A takarópanel és a vasbeton keret közötti légzésben mozgatható a kétszárnyú előfüggöny egyszerű zsinóros technikával. A mozgató mechanizmus magassági helyzete egyszerű kézi csörlős mechanizmussal állítható. A mozgató mértéke 80 cm, így a függöny alsó pereme a színpadi járófelület magasságához állítható.

Mennyezeti és oldalfali csőtartók.

A főszínpad és a hátsó színpad mennyezetére összesen 6 db csőtartó van függesztve, elsősorban világítási eszközök részére.

Az oldalfali ablakot azonos szelvényű csőtartók keretezik, részben az „utcavilágítás” fényvetőinek elhelyezésére, másrészt díszletek horizontális irányú rögzítéséhez.

Háttérfüggöny-mozgatás

A hasznos játéktér – mélységi irányban – a színpad közepén lévő keretállás előtt és attól kb. 2 m távolságban, a hátsó színpad közepén lehet lehatárolni egy kétszárnyú függöny segítségével. A függőnpálya magassági helyzete – az előfüggönyhöz hasonlóan – kézi csörlő segítségével állítható, hogy a függöny

alja a mindenkor színpadfelület szintjéig érjen le. A függönyök mozgatása kézi erővel történik.

A panorámafüggönyök rögzítése

A főszínpadi részen kétoldalt 2-2 függönnyel lehet, a színészjárások takarásához bekötni. Az 1,4 m hosszú tartók elforgathatók, és egy könyökkaros mechanizmus segítségével magassági helyzetük is állítható.

Alapfüggönyözés

- Előfüggöny kétszárnyú zsinóros mozgatással színházi plüssanyagból,
- 2 háttérfüggöny-garnitúra, kétszárnyú mozgatáshoz függönysínekbe köthető konfekcionálással.
- Panorámafüggönyök a főszínpad oldaltakarásaihoz felső szélén kettős kötőszalagokkal

Minden színpadi függöny a színházakra vonatkozó előírások szerint B1 minőségű, nehezen éghető alapanyagból készült.

A színpad felszerelését a teljes hasznos színpadi járófelület burkolására alkalmas balettszőnyeg egészíti ki.

Strack Lőrinc

SZÍNHÁZÉPÍTÉSZET

Színház Hawaiiiban

Az Amerikai Színháztechnikai Intézet (USITT) színházépítészeti díját a világ egyetlen, minden évben megrendezett, zsűrizett pályázatán osztják ki. Az Egyesült Államokban és külföldön megépült színházakkal lehet pályázni. A pályázaton nyertes épületek jól tükrözik a mai színházépítészeti tendenciákat. A 2014. évi díjazottak közül az első díjat nyert épületet mutatjuk be.¹

Fotók: Courtesy of Flansburgh Architects

„A projekttervet átítatja a fenntarthatóság mint cél, ami elsődlegesen a természetes szellőztetésben és az épületgépészeti rendszerek csekély mértékű használatában fejeződik ki.”

2005 óta Bill Murray (AIA), a Pfeiffer Partners Architects építésziroda vezetője, az Architecture for Awards alelnöke szervezi a pályázatot. Idén a zsűri három profi középület-tervezőből állt: Robert Long (ASTC), a Theatre Consultants Collaborative cégtől, Richard Talaske a Talaske Acoustics cégtől, a zsűri elnöke pedig Robert Yudell (FAIA) volt a Moore Ruble Yudell Architects irodától.

A zsűri a beérkezett tizenhárom pályaművet négy szempont alapján értékelte:

- környezettervezés és belsőépítészeti kialakítás,
- a közönségforgalmi terek és azok működése,
- az előadótér (nézőtér – színpad) kialakítása és funkcionalitása,
- az üzemi és kiszolgálótér és azok működése.

Az értékeléskor két további kérdést is figyelembe vettek: Hogyan működik a létesítmény? Mennyire sikeres az épület?

A zsűri öt fő kritériumot állapított meg:

- A nyertes projekteknek előremutató tulajdonságokat kell felmutatniuk, nem pusztán régi ötletek felhasználásával készült szép terveknek kell lenniük.

- A tervezési koncepciónak támogatnia kell az előadó-művészeti formák folyamatos fejlődését.

- A játszóhelyeknek látogató- és előadóbarátnak kell lenniük, valamint kedvező néző-színész kapcsolattal kell rendelkezniük.

- Az épületnek segítenie kell a közönséget az előadás élvezetében, és abban, hogy részese lehessen az élő előadásnak.

- Az épületek jó akusztikai és színháztechnikai megoldásokat tartalmazzanak.

- A projektekben a fenntartható tervezés tudatosságának, az iránta való elkötelezettségnek kifejezésre kell jutnia.

Bill Murray az évente megrendezésre kerülő Conference & Stage kiállításon Fort Worthben mutatta be a 2014. évi építészeti pályaműveket. A színpadon ott voltak a nyertesek képviselői is, akik elmondták saját nézeteiket. A tervpályázat ismertetése után a díjakat – egy kitüntető oklevelet és három elismerő oklevelet – az Építészeti Bizottság fogadásán adták át.

Kitüntető oklevelet a Seabury Hall Kreatív Művészeti Központ (Hawaii) épülete nyerte. Építész: Flansburgh Architects, társépítész a >

¹ A Theatre Design & Technology 2014. tavaszi számában megjelent ismertetés alapján.

▷ helybéli Riecke Sunnland Kono Ltd. A színháztechnikai konzulens a Theatre Projects Consultants volt. Az épületet 2012 szeptemberében adták át, a projekt költsége 5,4 millió USD volt.

A Seabury Hall, a Hawaiihoz tartozó Maui szigeten fekvő Makawao Főiskola előkészítő iskolája belesimul a környező tájba, és tiszteletben tartja a sziget helyi kultúráját. 760 m magas hegygerincen található, egyik oldalán egy szunnyadó vulkán csúcsa magasodik, másik oldalán kilátás nyílik az óceánra, falusi-

as környezetét a helyi állattartó farmok elszórt, rusztikus épületei adják. Az épület acélszerkezetű nyeregtetővel rendelkezik, amely a főbejárat fölé kinyúlik, ami szépen beleolvad a környezetbe. Az épület belső terének legnagyobb részét üvegszálás zsalukkal tartart széles ablakok alkotják, melyek szabályozzák a fényt, éjszaka pedig finom ragyogást kölcsönöznek az épületnek. Az oldalfalak, valamint a tető alakja a teljes épületben biztosítja a légáramlást. „A természetes hűtés az egyik kedvencem. Ez élővé teszi az épületet, érezhető, ahogy lélegzik.” – mondja az iskola fejlesztési igazgatója, Kathleen Buenger.

A mobil széksorok és a változtatható színpad számos színházi, tánc- és zenei előadást tesz lehetővé, de az iskolagyűlések is megrendezhetők benne. Az iskolát a hallgatók által látogatható hawaii zenei és hulafejsztiválok, kóruskoncertek, előadások és vitaestek kötik a tágabb közösséghez.

Az épületegyüttes része a rugalmas parkettával ellátott, különálló táncstúdió, melynek falait a padlótól a mennyezetig tükör borítja, ablakai pedig a szabadba nyílnak. A főépület nagy előcsarnokában – a hallgatók által készített vizuális műalkotások számára – kiállítóhelyet, valamint kávézót helyeztek el. Színházi műhelyek és öltözők teszik teljessé a kö-

Fotók: Courtesy of Flansburgh Architects

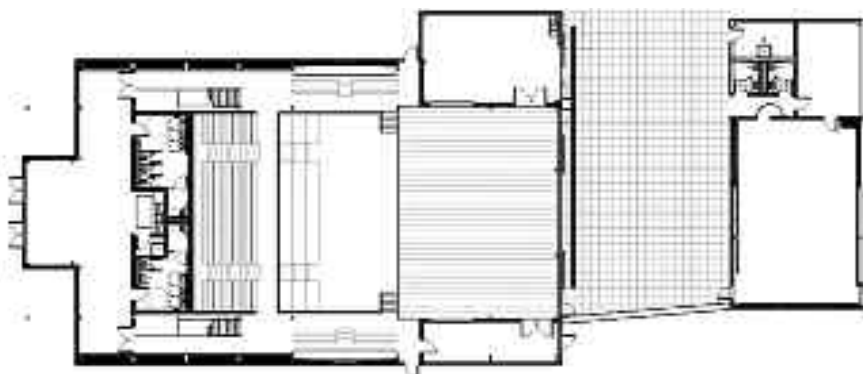
zel 1000 m² alapterületű létesítményt, ami alig valamivel több, mint 5 millió dollárból valósult meg. Az épülethez pajtaszerű ajtókon keresztül megközelíthető, rugalmas külső tér csatlakozik, ami színpadi munkákra, próbákra, de akár előadásokra is használható. Ezen a téren keresztül érkezik a közönség is az épületbe, hogy megnézze az előadást. Ez egy szabadtéri gyülekezési pont egész nap a létesítménybe látogató diákok, színészek, nézők számára.

A tervezés kulcsfontosságú eleme a technológiai rács, ami maximális biztonságot és rugalmasságot nyújt a világítás és a befüggesztések számára. A függesztett díszletek és a lámpák bárhol elhelyezhetők, a rács minden pozícióhoz hozzáférést biztosít. A feszített huzalokból készült járható rács a teljes nézőtér és színpad fölött helyezkedik el.

A tervezés során az építési és üzemeltetési költségek minimalizálása volt a projekt legkritikusabb eleme. A helyszíni munkák és a szerkezet építése, továbbá a jól használható technológiai berendezések és bútorok beszerzése az 5,4 millió dolláros költségkeretből nagy találmányosságot igényelt. Az ügyesség és leleményesség példájaként megemlít-

jük, hogy az építész ipari üvegszálás zsaluból alakította ki a külső üvegfalakat borító árnyékolópaneleket. Ezek bőséges légáramlástól gondoskodnak, és szabályozzák a nappali fényt, így csökkentik a hagyományos épületgépészet iránti igényt. Az egyetlen épületgépészeti rendszert a nagyméretű ventilátorok alkotják, amelyek megkönnyítik a természetes légáramlást az épületben a felül elhelyezett szellőztetőnyílásokon keresztül kifelé. Nincsenek csővezetékek, hűtő- és fűtőberendezések, ami nemcsak pénzmegtakarítást jelent, hanem a nyitottság érzését kelti, és egyszerű eleganciát kölcsönöz a nézőtérnek.

Az építész tervezőcsapat általánosságban a következőket mondja projektjéről: „A központ szellemisége a kreativitás és a természetes közvetlenség körül forog. A színház a legmodernebb előadó-művészeti központok valamennyi képességével rendelkezik, de sokkal inkább egy visszafogott, minden lehetőséget kihasználó, flexibilis környezet. A pajta ötlete előnyös volt a koncepció és a helyi szellemiség szempontjából is. A projekt a természet fontosságát hangsúlyozza, és az ott élő emberek kulturális tradíciójára támaszkodott.”

Eurovíziós dalfesztivál, Koppenhága –

a Gerriets is ott volt

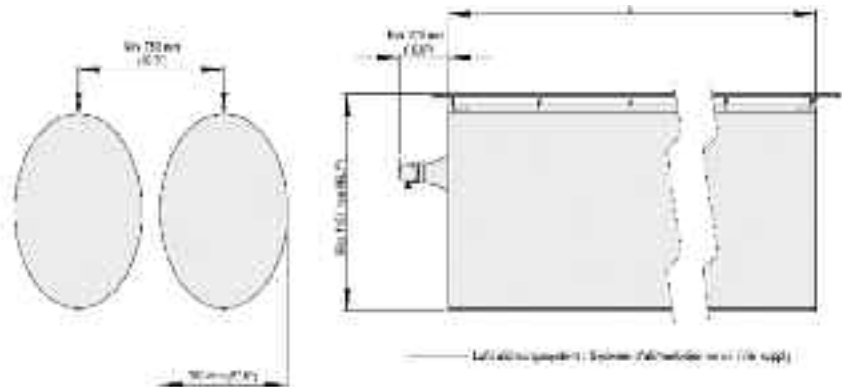
Mindenki az idei koppenhágai eurovíziós dalfesztiválról beszél, ami a Gerriets Ausztriánál duplán örömteli esemény. Nemcsak azért, mert Ausztria nyerte a dalfesztivált, hanem azért is, mert a Gerriets AqFlex® abszorberrendszer is jól szerepelt.

Csak ezzel az új rendszerrel lehetett egy ilyen méretű zenei rendezvényt – kifejezetten rossz akusztikai körülmények között – hangzásilag a legmagasabb színvonalon megrendezni. A lehető legrövidebb idő alatt a Gerriets 8000 m²-t gyártott le a világszerte újdonságnak számító Gerriets AqFlex® abszorberrendszerből, amit a koppenhágai régi hajóépítő csarnokban szereltek fel.

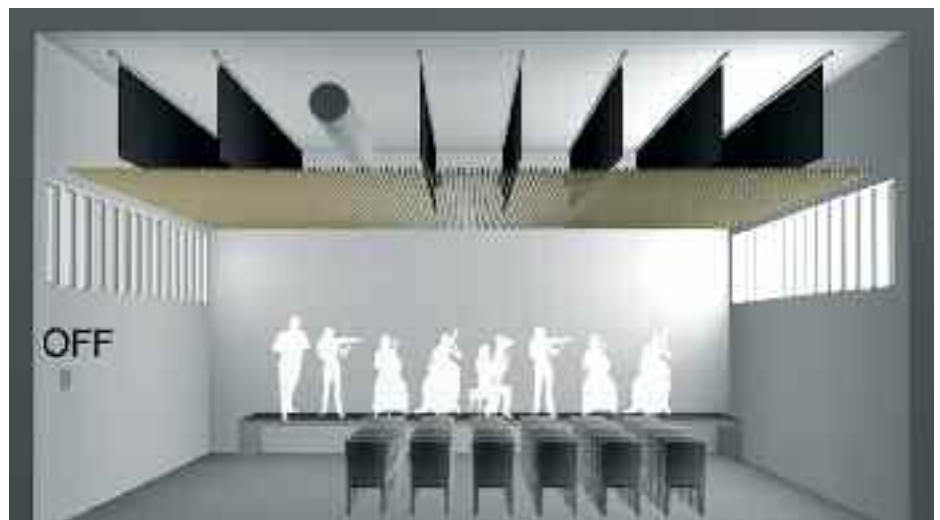
Gerriets AqFlex®-rendszer – változtatható térakusztika

Változtatható térakusztikára mindig akkor van szükség, amikor egy teremben különböző zenei stílusokat adnak elő. A többfunkciós termek vagy a zeneiskolák a legjellemzőbb példák. A különböző zenei műfajok ugyanis különböző utözengési időt igényelnek.

Másrészt a hosszú utözengéssel rendelkező terekben viszont a hangot visszaverő felületeket kell jó hangelnyelő anyagokkal burkolni, hogy az elektronikusan felerősített rock- és popkoncerteket meg lehessen tartani. Azt kell megakadályozni, hogy a hangokat túlzottan reflektálják, azaz az utözengési időt le kell rövidíteni.

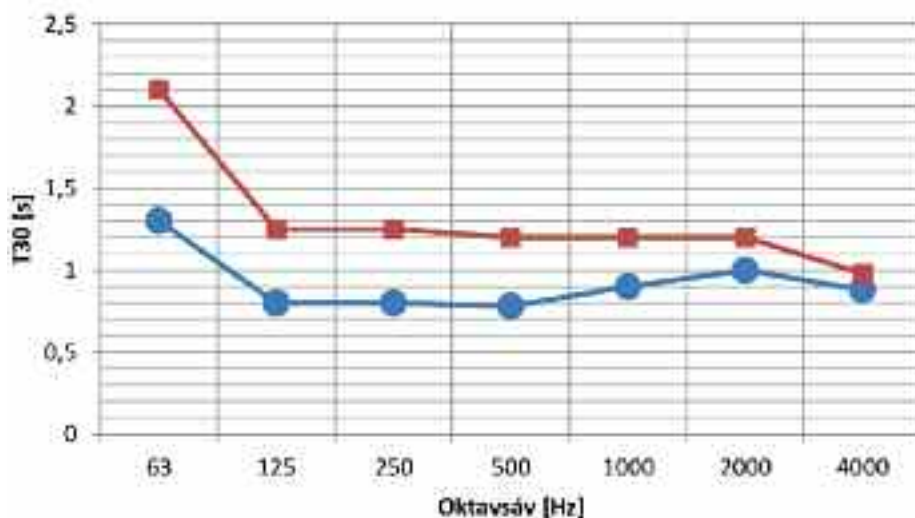

1. ábra. A véglegesen beszerelt rendszer sematikus ábrája; az aktivált abszorber (balra) és a tartósín, a levegőbevezető rendszer és a nem aktivált abszorber (jobbra).

2. ábrák. Egy tartósín, akusztikailag transzparens mennyezeti borítás fölé beépített AqFlex®-rendszer ábrája inaktív és aktív üzemmódban.

AqFlex™ aktiválva és deaktiválva

3. ábra. Grontmij A/S által mért utózengési idők egy mérőhelyiségben felszerelt installációban, aktivált (kék körök) és deaktivált (piros négyzetek) abszorberekkel. Bár tulajdonképpen 40–70%-kal több AqFlex® abszorbert is be lehetne építeni, a hatás mégis szembetűnő. Ennél a mérésnél a helyiségben a tömlőket 1,25 m-es távolságban függesztették fel, az ideális távolság azonban 0,75 és 1 m között van.

› Az AqFlex®-rendszer működése

Ha a légzáró, ultravékony és nagyon könnyű AqFlex® abszorbermembránok megtelnek levegővel, akkor a membrán abszorpciós tulajdonsága folytán elnyelik a hangot. A hanghullámok a AqFlex® abszorbermembránok vibrálását váltják ki. Ezáltal a membrán belsejében lévő levegő és a külső környezet között hanghullám okozta nyomáskülönbség lép fel. Ez a jelenség felemésztja a hangenergiát, mondhatjuk, az mintegy feloldódik így. Az inaktív, levegő nélküli abszorbernek nincsenek szignifikáns hatással a terem akusztikai tulajdonságaira, azaz akusztikailag semlegesek. Csupán a bepumpált levegő idézi elő az akusztikailag igen hatásos hangelnyelést. Ezzel a rendszerrel most először lehet az utózengési időt illeszteni a multifunkcionális használathoz, a klasszikus, erősítés nélküli vagy elektronikus zenei műfajokhoz. (1. ábra)

Az AqFlex®-rendszert variálható módon lehet alkalmazni. Lehet állandó installáció ki-be kapcsolható módon, annak érdekében, hogy könnyen alkalmazkodni lehessen az előadott zenei stílushoz, de lehet időszakos installáció is a helyi akusztikai adottságokhoz illetve, pl. előre felfújít abszorberekkel. Az AqFlex® abszorbernek minden színben szállíthatóak, az ügyfél dizájn- és színképzései szerint.

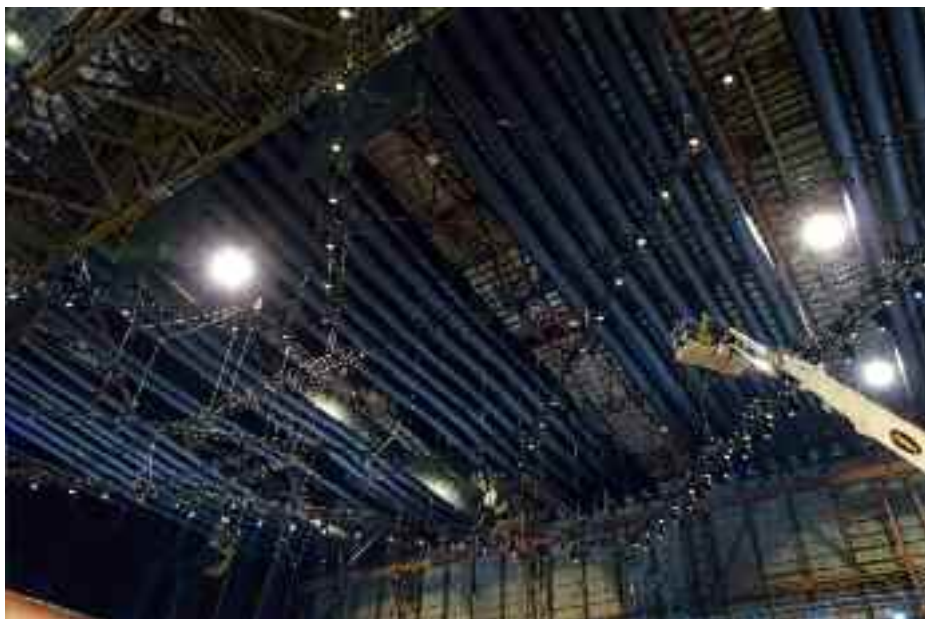
Működés az alacsony frekvenciatartományban – basszus tartományban

Mozgatható textíliákkal, legyenek azok akár teljesen automatizált síneken mozgó, vagy a padlóból felemelkedő, vagy a mennyezetről legördülő függönyök, sokat lehet a terem akusztikáján változtatni. Azonban ezek a függönyrendszerek az utózengési idő csökkentését a leghatékonyabban a közép és magas hangfrekvencia-tartományokban érik el. Azonban éppen az utózengés alacsony frekvenciatartománya befolyásolja leginkább a terem jó vagy rossz akusztikáját.

Ezért a fejlesztőmérnökök számára az jelentette a kihívást, hogy az alacsony frekvenciatartományban azaz a mély hangoknál működő rendszert fejlesszenek ki. Ugyanis pont a basszus tartomány utózengési ideje az – különösen elektronikus erősített, nagy hangerejű koncertek esetén – ami nagyon zavaró. Tehát leginkább a 63–1000 Hz-es, alacsony frekvenciatartomány utózengési idejét célszerű csökkenteni. (2. ábrák)

Az AqFlex® abszorberek felszerelése a mennyezetre a dalfesztivál helyszínén.

Az AqFlex® abszorberek a csomakban, a mennyezeten.

AqFlex® abszorberek az oldalfalra szerelve, Gerriets színpadi molton függönyökkel.

Aktív AqFlex® abszorberek a stúdió terébe belógatva.

Klasszikus zenei vagy kóruselőadások esetén a felszerelt AqFlex® abszorberrendszer inaktív (kikapcsolt) állapotban van, azaz nincs megtöltve levegővel. Ha a teremben elektronikus erősítést igénybe vevő koncertet rendeznek, egész egyszerűen a membránok levegővel történő megtöltésével optimalizálják az akusztikát. Ez az aktív (bekapcsolt) állapot. Dzsesszkoncertek vagy csak részleges elektronikus erősítéssel dolgozó koncertek esetén kevesebb, bekapcsolt állapotban lévő AqFlex® abszorbermembránnal javítható a teremakusztika. Az AqFlex® abszorber membránokban lévő légnyomást az optimális hangelnyelés biztosításának érdekében folyamatosan, elektronikusan ellenőrzik. (3. ábra)

A koppenhágai eurovíziós dalfesztivál helyszínén, egy – korábban hajóépítésre használt – óriási szerelőcsarnokban összesen 150 darab AqFlex® abszorbert helyeztek el. Ebből 50 darab 48 méter hosszúságút a mennyezeten, a falakon pedig 100 darab 25 és 35 méter hosszúságút. Ezáltal különösen a basszus tartományban az utózenési időt 13 másodpercről 4 másodperc alá lehetett csökkenteni.

Az akusztikai mérések bizonyították, hogy – a 60 000 m² beépített Gerriets molton anyagból készült függönyökkel együtt – az utózenés a legtöbb frekvenciatartományban 3 másodperc alatt, míg a basszus tartományban 4 másodperc alatt maradt.

Dr. Andreas Paller
Gerriets, Ausztria

gépber
színpad

Lángmentes textiliák, ékszerfüggönyök, akusztikus és hangfogó anyagok, effektanyagok, függönyök, beletpadiók, függőnymozgató rendszerek, sínrendszerek, nagy leherbírási sínrendszerek, függőnyejtő rendszer, vetítővásznak, vetítővásznak alumínium kerettel, csévéltős vetítővászon, végtelenített láncos függönyhúzó rendszer, mobil színpad/pódium, alumínium gerenda

Exclusive Distribution for Hungary by:

Gépber Színpad Kft., 1095 Budapest, Mester u. 87, T +36 1 476 68 33, F +36 1 476 8988, asszisztens@gepberszinpád.hu

GERRIETS Handel GmbH, Gurskibaße 8, 1230 Wien, T +43 1 6000 6000, F +43 1 603 25 85, verkauf@gerriets.at www.gepberszinpád.hu

The Drama Experience.

Fénypultokról, avagy

Milyen gyorsan lehet beadni ezen a pulton egy áramkört?

Régóta foglalkozom a színpadvilágítás vezérléssel kapcsolatos oldalával, sokak szerint betege vagyok a témának. Sok helyen tartok előadásokat, kurzusokat vagy kiállításokon bemutatókat, és sok érdekes kérdést kapok ebben a témakörben. A kedvencem a címben is említett kérdés, több változatban is volt szerencsém hozzá. A cikkben általában lesz szó a vezérlőpultokról, erősen kapcsolódva a fenti kérdéshez.

Amikor megpróbálok erre a kérdésre válaszolni, előbb megkísérlem felmérni a kérdező felkészültségét, illetve hogy pontosan mire gondolt. (Ezt a kérdést világítással foglalkozó szakemberek legfeljebb viccből teszik fel, a többiek talán csak érintőlegesen ismerik ezt a szakterületet.) A kérdés önmagában nehezen értelmezhető, egy pult teljesítményét, tudásszintjét a legkevésbé lehet ezzel az adattal jellemezni, vagyis a kérdés, végső soron: rossz. De gyakran kell rossz kérdésekre is válaszolni,

ADB gombok

ETC Cobalt gombok

Fotók: Kiss Péter

Avolite gombok

COBALT gombok

HOG gombok

lehetőleg jól, a kérdező számára kielégítő válaszokat megfogalmazva.

Kétféle irányba tudok elmozdulni: Vagy rögtön megmondom az aktuális adatot, vagy megkérdem, hogy melyik állapottól mérve szeretné ezt az adatot?

Amikor először szembesültem a kérdéssel, rögtön rávágtam, hogy: „1 másodpercen be-

lül”. Ez azonban nem elég professzionális hozzáállás, így később már felkészültem, és lemérem az adott pult ilyen jellegű sebességét. A méréshez azóta is ugyanazt az eljárást hasz-

nálom: az első gomb lenyomásától a rendszer kijelzőjén megjelenő érték között eltelt időt mérem. Nagyon sok pulttal sikerült elvégezni ezt az egyszerű mérést, és a korábbi állításom nagy vonalakban még mindig megállja a helyét: bőven egy másodpercen belüli értékeket

lehet produkálni a pultok döntő részén, gyártótól, típustól és évjáratától függetlenül!

Ez is jól mutatja, hogy a kérdés nem jó, mert szinte semmilyen lényegi különbség nincs a különböző gyártmányok között, ez a sebesség nem jellemzi az adott pult kezelhetőségét.

Ha megpróbáljuk pontosabban feltenni a kérdést, akkor valamivel használhatóbb értékeket kaphatunk: Mennyi idő alatt lehet elérni azt az állapotot, hogy be lehessen adni egy csatornát? Ebben beleértjük a pult bekapcsolását, a csatorna-hozzárendelést (Patch), illetve a kezelőfelület esetleges beállításait. Mindhárom tétel jelentősen meghaladja az egy másodperces határt, és az egyes tételek már jobb összehasonlítási alapot nyújthatnak. (Ebben az esetben azt feltételezzük, hogy most vettük

ETC COBALT PC

A kezelőfelület beállítása szintén a rendszer rugalmas kezelhetősége szempontjából lehet fontos, de néhány pulttípusnál nem is nagyon lehet beadni az adott csatornát addig, amíg nem alakítottunk ki ehhez szükséges felületet. (Vagy csak nem tudjuk mérni az eredményt kijelzés hiányában.) A kezelőfelület kialakítása, testreszabhatósága, illetve a különböző feladatok szerinti változtathatósága fontos szempont lehet a rendszer egészének kezelésekor, így – szerintem – sokkal fontosabb szempont, mint egy-egy csatorna beadásának sebessége.

Nagyon sokféle mérést végeztem, igyekeztem az általam használt gyártmányok összes típusát, illetve ahol elérhető, a számítógépen futó Offline változatokat is lemérni. Ha összefutottam egy-egy új típusal akár kiállításokon, akár

COMPULITE Vector PC

JANDS gombok

ki a pultot a gyári csomagolásból, nincs rá feltöltve előadás, minden üres, alapállapotban várja az utasításainkat.)

A nagyobb pultoknál a bekapcsolás, az operációs rendszer betöltése, majd a vezérlőprogram indítása hosszabb folyamat, egyes típusoknál több percet is igénybe vehet. Ez normál helyzetben nem tűnik fontos paraméternek, hisz csak egyszer kell kivárni, de nem várt esemény (lefagyás) után már fontos lehet a rendszer újraindulásával eltelt idő.

Sokkal fontosabb, az adott rendszer megítélésénél pontosabb mérőszám lehet a működtetéshez szükséges csatorna-összerendelések beállítása, illetve az erre fordított idő.

A pultok döntő részében szükség van annak meghatározására, hogy az adott logikai szám mely fizikai kimeneten, mely címen jelenjen meg. A beállítások kezelőfelülete, logikai kialakítása fontos lehet a pult rugalmas kezelésének szempontjából, így nem feltétlenül a gyors csatorna-összerendelés a jobb mérőszám. (Egyszerű dimmercsatornák esetében nem, de robotlámpák vagy komolyabb eszközök esetén már fontos lehet, hogy a pult adatbázisa tartalmazza-e az adott géptípust, és ha nem, milyen módon lehet mégis rávenni az adott eszköz

MA2 gombok

vendégségbe érkező példányokkal, megpróbáltam elvégezni ezt a rövid mérést, olykor a pult gazdájának megrökönyödését is kiváltva. (Mindenesetben azonos a módszer, az első csatorna beadása teljes teljesítményre, vagyis az egyes gomb megnyomása, majd a Full, vagy ezzel azonosan működő funkció aktiválása.)

Sajnos az adatok összehasonlításánál, illetve a megismételt mérések során kiderült, hogy nagyon hasonló adatokat mértem, nincs értelme ezek alapján összehasonlítani a pultokat. A két legtávolabbi érték: 0,199 mp (MA2), 0,742 mp (régi Compulite). Tehát az alapállítás továbbra is igaz: egy másodpercen belül be lehet adni egy csatornát.

További méréseket is végeztem, kíváncsi

STRAND Palette PC

kezelésére. Volt olyan pult, ahol a Patch kezelőfelületének megnyitása is percekbe telt.)

voltam, a képernyőn megjelenő értékek milyen viszonyban vannak a valós kimeneten >

› megjelenő adatokkal. A DMX adattovábbítás tartalmaz némi rugalmasságot, illetve a rendszerek belső kommunikációja is okozhat késéseket. A pult közvetlen DMX-kimenetére csatlakozó LED-eszközön keresztül mértem az adatátvitel sebességét. Ezt csak néhány pulton tudtam elvégezni, és jelentős eltérést nem is

STRAND NEO gombok

tapasztaltam, a leggyorsabb pult itt is az elején végzett, a legnagyobb késést a régi Compulite Vector pulton mértem. (Érdekes, hogy ez hol gyorsabb, hol lassúbb volt a képernyőjén megjelenő adathoz képest.)

Megelőzném a forgalmazók, gyártók megjegyzéseit: nem minden esetben tudtam hitelesnek nevezhető körülmények között elvégezni ezeket a méréseket, nem minden pult szolgáltat pontos időadatokat a kiadott parancsokról, néha csak a mobiltelefon stopperével, vagy a mérésről készült videofelvételről visszafejtve sikerült adatokhoz hozzáférni, így ezek nem tekinthetők mérvadónak, vagy perdöntő bizonyítéknak! Éppen ezért nem is tesszük közzé a teljes adathalmazt, csak a szélső értékeket, de ezeket is kérjük fenntartásokkal kezelni.

MA2 onPC mérés

VECTOR gombok

A különböző gyártók persze különböző gombkiosztást, funkcióelhelyezést alkalmaznak, így néha sokkal messzebb van egymástól az a két gomb, ami a „gyors” csatornabeadáshoz kell. A nagyobb pultok lehetővé teszik a funkciók, így a csatorna beadásának Macro programban történő rögzítését és előhívását. Ezzel a módszerrel ki-

küszöbölhető mind a gombok távolsága, mind az emberi reakcióidő jelentette különbség.

Természetesen sikerült alaposan leszorítani a reakcióidőt, az MA2 pulton 4 ezredmásodperc az új adat! A végső kérdésre a válasz: 1 másodpercen belül, de akár 0,004 mp alatt is be lehet adni egy csatornát!

Nem gondolom, hogy a fenti cikk komolyabban segíteni tudná a döntéshozókat egy-egy fényvezérlő rendszer kiválasztásában. Természetesen sok, ennél fontosabb kérdést kell tudni mérlegelni, ha egy új fényvezérlő rendszer kiválasztására kerül sor. Ebben a cikkben csak egy kérdésre próbáltam választ adni, de ezen keresztül világítok rá, hogy jó kérdésekre lehet jó válaszokat találni. Ha kell, szívesen segítünk jó kérdéseket feltenni, és igyekszünk megfelelő válaszokat adni vagy találni.

Kiss Péter MÜPA

Eszközök, melyek megkönnyítik a színpadi munkát

A májusban, a Thália Színházban megtartott Sceni-Tech kiállítás alatt több érdekes, értékes előadást hallgathattunk meg. Barna János, a Színpad- és Emelőgéptechnika Kft. ügyvezetője által tartott előadáson azokról az eszközökről hallhattunk, melyek nagy segítséget jelenthetnek minden színpadi díszítőnek napi munkájukban.

Súlyzárak

Ezek a külföldön már széles körben elterjedt eszközök nemcsak praktikusak, de egy kis gondolkodással igencsak gazdaságosak is. Működési elvük, hogy nem a kötelet hajtjuk meg (törjük el) a rögzítéshez, hanem a beépített szorító mechanizmusnak köszönhetően a súlyzár a rá nehezedő teher hatására összeszorul, rázár a kötélre. Minél nagyobb a teher, annál szorosabban fog, de minden esetben, minden súly esetén biztonságosan megtartja a ráhelyezett eszközöket (mérettől függően 330 kg-ig). Ezt a német hatóságok is igazolják, és a BGV C1 biztonsági szintű eszközök közé sorolják. A benne lévő stift segítségével akár egy kézzel is könnyedén állíthatjuk le-fel a súlyzár pozícióját a kötélteljes hosszán. És itt érkezünk el a gazdaságosság kérdéséhez. Hogy tudjuk ezzel növelni a költséghatékonyságot? Sok színházban a különböző darabokhoz, különböző acélsodrony kötelet használnak. Ezek cseréje két darab közötti váltás esetén sok munkaidőt követel, arról nem beszélve, hogy dupla anyagigény jelentkezik. A súlyzárak használatával azonban ugyanazon a kötéleten, egyszerűen csak az eszközök – már említett módon történő – magassági beállításával akár több darab kivitelezése is megoldható. A felhasználási módtól függően igényelhető magában, gyűrűs anyával vagy épp bilinccsel összeszerelve. A súlyzárak fekete, így a környezetbe beleolvadó kivitelben kaphatóak.

Bilincsek

Ugyancsak a függesztéstechnikához tartoznak a különböző méretű és kialakítású bilincsek, melyeket csőtartókra, rácstartókra és trussokra rögzíthetünk. A bilincs végére gyűrűs anyát szerelhetünk, amibe – egy lánc-toldóval/karabinerrel kiegészítve – egy fülecselt kötelet akaszthatunk. A bilincseket könnyedén áthelyezhetjük, ezáltal mobil függesztési pontokat kaphatunk.

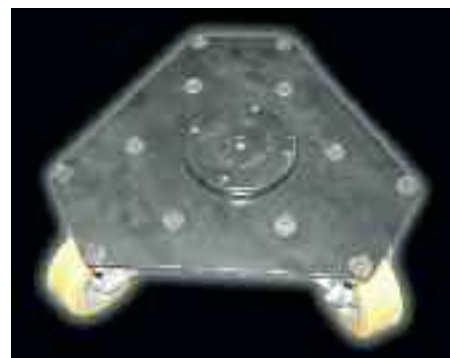
Digitális tehermérleg

Sajnos nem minden színház rendelkezik mérőcellás súlyérzékelővel. Ezért sokszor tapasztalati úton, „vakon” kerülnek megállapításra a rögzíteni kívánt díszletek súlyértékei. Ez azért veszélyes, mert túlterhelés esetén, illetve az abból fakadó kötélszakadások vagy eszköztörések súlyos károkat okozhatnak a gépészetben, vagy akár személyi sérülés is történhet. Ez könnyen megakadályozható egy mobil digitális tehermérleg használatával. Ez az eszköz 500 kg súlyig, 10 dekagrammos pontossággal megadja a ráakasztott teher súlyát. Nagyobb méretű tárgyak mérése esetén javasoljuk a körhevederek használatát, melyeket a mérleg karabinerébe akaszthatunk.

Forgószámolyos díszletszállító kocsi

Ezek az egyedileg tervezett kocsik nagymértékben meggyorsíthatják a díszletek mozga-

tását. Kerekeik poliuretán bevonatúak, melyeket eleve nagy terhek hordására terveztek, ugyanakkor a színpadot nem sértik fel. A beépített forgószámolyoknak köszönhetően könnyebben fordítható/forgatható a ráépített, rászerezett díszlet.

Egyedi tervezésű szállító kocsi

A szokásos kézikocsikon kívül van mód egyedi, balettszőnyeg-szállító vagy épp össze-csukható zsöllyeszállító kocsik beszerzésére is. Ezek ugyancsak nagymértékben egyszerűsítik a színpad mögötti munkát. Egy egyszerű anyagi ráfordítással sok munkaórát lehet kiváltani.

Ahogy a fentiekből is látszik, léteznek megoldások, amelyek megkönnyítik a színpadi munkát. Ráadásul ezek többnyire nem drága eszközök. És a kép még vonzóbb, ha számba vesszük, mennyivel biztonságosabb és gyorsabb az ezekkel a termékekkel elvégzett munka, különösképp, ha ezeket az eszközöket jól átgondoltan, összekombinálva, együtt szerezzük be. Természetesen az összes fenti termék elérhető a Színpad- és Emelőgéptechnika Kft.-nél, ahol a hozzájuk tartozó kötelek (feketére horganyzott, végtelenített heveder stb.), kiegészítők (lánc-toldók, karabinerek, gyűrűs anyák stb.) is elérhetőek. További információ kérhető az info@színpadtechnika.com email címen.

Horváth Norbert
kereskedelmi ügyintéző
Színpad- és Emelőgéptechnika Kft.

Felújítják a fertőrákosi Barlangszínházat

A soproni önkormányzat sikeres pályázatának és a kormány támogatásának köszönhetően közel 2 milliárd forintból újul meg a kőfejtő és a Barlangszínház. A fertőrákosi kőfejtőben kialakított Barlangszínház fejlesztése során pénztárt és turisztikai információs pontot is magában foglaló külső fogadóépület és parkoló létesül.

A térség természeti és kulturális értékeinek megőrzése és bemutatása céljából egy modern témaparkot is létrehoznak ismeretterjesztő céllal, amelynek keretében interaktív, a barlang kialakulásának történetét, a közete-

ket és keletkezésük történetét, körülményeit bemutató kiállítás készül, és megtekinthetők lesznek a kőfejtő eddig elzárt részei is. A kőfejtő feletti részben tematikus, másfél méter széles sétaösvényt alakítanak ki, kilátóval.

Teljes egészében felújítják és korszerű technikai eszközökkel látják el a színházat. A korábbi 750 férőhelyes nézőteret megnövelik, és fűthetők lesznek a székek. A színpad alatt összesen 1000 m²-es kiszolgálóhelyiségeket építenek ki öltözőkkel a fellépő művészek számára. A megújuló színházteret modern színháztechnikával szerelik fel.

A folyamatban lévő építkezés generálkivitelezője a Laki Épületszobrász ZRt., az építőipari munkák jelentős része már elkészült, a teljes komplexum megnyitása 2015 tavaszán várható.

Tervbe vették, hogy a későbbiekben a katalannak nevezett részben – igény esetén – egy szabadtéri játszóhelyet is kialakítanának.

SZÍNHÁZI FÜGGŐNYPÁLYÁK

csendes, megbízható működés, nagy ténérbirás.

Motoros függőnypályák nagy várásztékban, különböző gyártóktól.

kizárólagos forgalmazó:

Béar Bt.
1221 Budapest, Péter Pál u. 6.
Tel./Fax: +36 1 610 1426
Mobil: 06 20 982 8201
e-mail: kurti@sg.co.hu
web: www.sg.co.hu

K&M KÖNIG & MEYER
1840 194 1841

ELIMEX

1131 Budapest, Péter Pál u. 1/b. Tel: 236-8270, Fax: 451-0266
www.elimex.hu | info@elimex.hu

MADE IN GERMANY

5 Year Guarantee Warranty

10 Jahre Gewährleistung

Kiállítás nyílik az Operaházról a Kiscelli Múzeumban

A Kiscelli Múzeum a 2014-es Ybl-év kapcsán a budapesti Operaház épületéhez készült tervekben nyit kiállítást október 2-án.

A korra jellemző neoreneszánsz stílusú építészeti tervek mellett rendkívül érdekesek és szépek az épületgépészeti és a színpadtechnikai berendezések tervei is. Ezek nagyon ritkán szerepelnek kiállításokon. Különleges az Operaház hűtő-fűtő szisztémája, a világítás eszközei és a korszak színházépítészetében központi szerepet játszó tűzvédelmi megoldás is. Mindenekelőtt azonban az akkoriban igen modernnek számító, először a budapesti Operaháznál alkalmazott Asphaleia-rendszerű hidraulikus színpadmozgató gépezetet mutatják be, eredeti tervrészletek, fotók és egy nagyméretű mozgatható modell segítségével.

A kiállításához kapcsolódó programok középpontjában a technikatörténeti érdekességek állnak. Október 12-én Borsa Miklós ismeretterjesztő előadásával, november 8-án családi alkotó délelőttel várják a látogatókat.

A Vértes Agorája is a Meyer Sound családhoz csatlakozott

Tatabánya fontos kulturális létesítménye az elmúlt évben teljes átalakuláson esett át. Új designt kapott mind külsejében, mind a belső terében. A teljes felújítás érintette a hangtechnikai rendszert is, mely végül Meyer Sound hangfalakkal és DiGiCo keverőpulttal áll a város rendelkezésére. Számos feladat, számos műfaj. A cél mindig ugyanaz: a legmagasabb színvonalon kiszolgálni. Pongrácz Zsolttal a Vértes Agorája fény- és hangtechnikai kiszolgálásáért felelős főmunkatársával beszélgettünk.

– Milyen szempontok voltak elsődlegesek az új hangrendszer kiépítésekor?

Két szempontot vettünk figyelembe a Vértes Agorája hangtechnikai rendszerének kiválasztásakor: ki kell tudni szolgálni mind beltéri, mind kültéri programokat. Ennek érdekében kétféle rendszert szereztünk be az elmúlt évben, amely során a tatabányai Vértes Agorája is a Meyer családhoz csatlakozott. A nagyrendezvények termékek egy teljesen standard berendezést terveztünk Számvéber „Veréb úr” Sándorral: 2 db CQ 2, 2 db UPA-1P és 2 db UPM-1P hangsugárzókat és 2 db 700 HP mélylávával. Szabadtérre a beltéri technika egy része kivonul, így összesen 8 db JM1P-vel, 6 db 700HP line-nal és UPA-1P-vel oldjuk meg a szabadtéri rendezvényeket. A rendszer lehetővé teszi, hogy mind beltérben, mind kültérben kisebb és nagyobb technikát igénylő programokat is teljes mér-

tékben ki tudjunk szolgálni. A technikához DiGiCo SD9 pultokat használunk mind frontban, mind monitorban.

– Az épület nagyterme minek felel meg inkább: színház- vagy koncertteremnek?

Mivel a városnak van egy kőszínháza (Jászai Mari Színház, Népház), mi az ésszerű munkamegosztás alapján az iskolai gálaelőadásokra, koncertekre, előadói estekre, táncelőadásokra, tehetségkutató fesztiválokra álltunk be. A terem vizuális jellege is erre utal, ami megőrzött egyfajta ipari jelleget, annak köszönhetően, hogy pl. a hidak nincsenek takarásban. Kéri Balázs csodálatos tervei alapján 1826 db MDF korong van felrakva a falakra aranyárga színben. Így a teremben a bordó, a fekete és az aranyárga színek kombinációja teremti meg a harmóniát. A 450 fős színházterem így egyszerre modern és ipari jellegű.

– Elég széles programpalettán kell helytállni...

A háznak ki kell szolgálni a klasszikus iskolai előadásokat, bábelőadásokat, de kisebb színházi előadásokat is. A koncertek is széles skálán mozognak: Kern András, a Szinetár–Bereczki-duó, az R-GO, Snétberger Ferenc, a Muzsikás, a Hooligans, a Ladánybene 27, az Irie Maffia, Vásári Tamás mind megfordultak már nálunk.

Minden műfajt ki kell tudunk szolgálni. De a város olyan programjain is helyt kell állnunk, mint a Pütkösdi Szabadtéri Fesztivál, a gyermeknapok, az augusztus 20-i ünnepség, a Bányásznapi vagy a nyári sörfesztivál.

– Mondtad, hogy két rendszer van kiépítve. Mennyire egészítik ki ezek egymást?

A szabadtéri technika teljesen kompatibilis a beltérivel, oda-vissza ki tudjuk őket egészíteni egymással. Így a teljes rendszert egységes összhang jellemzi. Szerencsére a technika mozgatása is jól megoldott a házban, mert az épület úgy van kialakítva, hogy be lehet állni teherautóval, rámpa lejön, feltoljuk a cuccot, és kész. A tervezők megtették mindent a ház átalakításakor, hogy egyszerű legyen a szállítás. Nem véletlenül készült hátul az ipari kapus garázs sem.

Nagy előnye a technikának, hogy időjárás elleni védelemmel is fel vannak szerelve. Ezáltal az eső nem ver be az erősítőhöz, nem esik oda a vízcsepp a csatlakozókhoz. Egy valóban átgondolt rendszert építettünk fel.

– Hogyan vizsgázott a rendszer az eltelt év távlatából?

Az elmúlt egy évben szinte minden napra jutott egy előadás. Még szabadtéren sem volt olyan fellépő, aki a technika miatt rossz szájjal ment volna el. A tavalyi évben jól vizsgázott a technika az Experidance-szel, de megjelent a technika a tavalyi FEZEN Fesztiválon is. Amikor egy vendég hangmérnök, vagy egy vendégművész neked mond köszönetet, hogy minden rendben volt, akkor úgy érzed, érdemes volt dolgozni. Ezek felbecsülhetetlen pillanatok. Lelkiileg nagyon sokat adnak az embernek.

(X)

Membrán nélküli mikrofon¹

Egy forradalmi felfedezés teljesen újszerű hangvételt és hangfelvételeket tesz lehetővé. A hagyományos mikrofonokban mindig található egy membrán, amelyet a hang rezgésbe hoz. Balthasar Fischer felfedezése azonban teljesen más elven működik. Lézersugarak segítségével méri a hangnyomást a levegőben. A MicrOS miniatűr mikrofon mérete csak 4 x 4 x 11 mm

A Bécsi Műszaki Egyetem egykori kutatója ma már a XARION start-up cég ügyvezetője, dr. Balthasar Fischer, nemcsak fizikát hallgatott, hanem hangmesteri képzést is kapott. Egyik nap a két szakterületén alapuló ötlete támadt: egy lézerfényvel működő mikrofon, amely szemben minden más hangvevő készülékkel rezgő membrán nélkül működik. Ebből az ötletből nemsokára kutatási projekt lett a Bécsi Műszaki Egyetem Elektrotechnikai és Információs Technikai Tanszékének Fotonikai Intézetében – a bécsi NXP Sound Solutions cég támogatásával. Disszertációjában Fischer bemutatta, hogy az újfajta mikrofonja milyen hatékonyan működik. Az új mikrofon oly módon méri a hangnyomást, hogy a levegő minimális sűrűség-ingadozását egy lézer interferométerrel észleli. Egy anyag törési hányadosa ugyanis annak sűrűségétől függ. Ha növekszik a sűrűség, akkor a törési hányados is nő, és ezzel egyidőben megnő a fény sugar útja.

Miután az elképzelés vizsgálatával annak működőképessége beigazolódtott, Fischer a felfedezését szabadalmaztatta.

A fény és annak sebessége

Vákuumban a fénysebesség változatlan konstans érték, és a világon semmi sem lehet gyorsabb, mint a fény. Ha azonban a fény nem üres térben, hanem egy anyagon mint levegő, víz vagy üvegen halad keresztül, akkor a terjedési sebessége kisebb. Mivel a hullámhossz arányos a fény sebességével, ezért eközben a fény hullámhossza is csökken. Levegőben ez a hatás igen kis mértékű, de mérhető. Minél sűrűbb a levegő, annál jobban fékeződik le benne a fény. A hullámhossz mérésén keresztül (ami egyben a fény terjedési sebességének mérése is), tehát mérni lehet a levegő sűrűségét.

Mivel a hang nem más, mint a levegő nyomásának változása, és ezáltal a sűrűségváltozások egy sorozata, ezért az új elv alapján a hanghullámokat közvetlenül a fényvel lehet érzékelni.

A hang fékezi a fényt

A lézermikrofon alapötlete egyszerű: egy lézersugár belép a két tükör közötti térbe, és közöt-

Dr. Balthasar Fischer az új mikrofont méri a süketszobában

tük többször ide-oda reflektálódik. „Ha a lézerteljesítmény hullámhossza pontosan illeszkedik a tükrök távolságához, akkor erősödik a lézersugár, és a másik oldalon teljes erősséggel (energiával) lép ki”, magyarázza Fischer.

Azonban a fény hullámhossza függ a légnyomástól. Ha a tükrök között a hanghullámok a levegőt összenyomják, és ezáltal növekszik a nyomás és a sűrűség, akkor csökken a fény sebessége, és a lézerteljesítmény hullámhossza valamennyivel kisebb lesz. Természetesen a hullámhosszváltozás minimális mértékű, azonban elegendő ahhoz, hogy a fényáramot a két tükör között drasztikusan módosítsa. Ekkor a fényjelet felveszik és tárolják.

Az új eljárással különösen precíz mikrofonokat lehet építeni, amelyeknél igen alacsony a szélhang vagy testhullámok okozta zavaró hatás.

Membrán nélkül jobb

Egy hagyományos mikrofonnál a hanghullám egy membránt hoz mozgásba (rezgésbe), és a membrán mechanikai mozgását kell elektromos jellé átalakítani. Ebből fakadóan egy ilyen mikrofon igen érzékeny a vibrációval és a szél- lökésekkel szemben. Hangstúdiókban gyakran

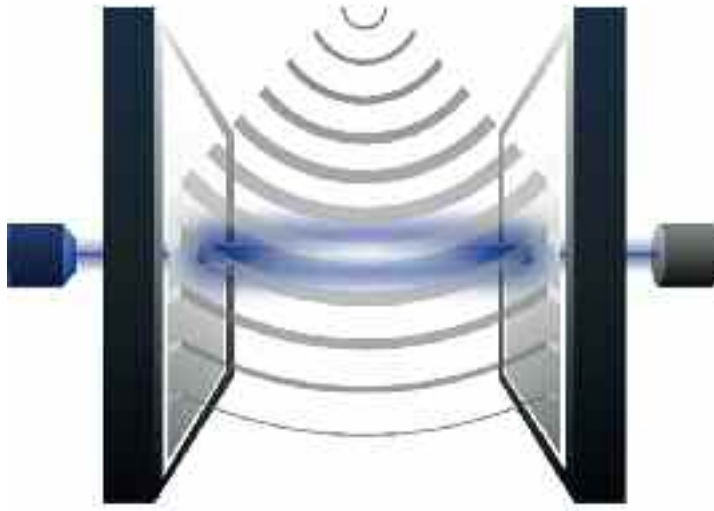
tesznek erőfeszítéseket, hogy a mikrofonok körül kizárják a zavaró mechanikai rezgéseket.

Továbbá a membrán maga egy tömegrugó-rendszeret alkot, és ezáltal saját rezonanciával bír, ami a mikrofon frekvenciamenetét hátrányosan befolyásolhatja. Ezenkívül a membrán tömege, annak tehetetlensége megváltoztatja a mikrofon impulzusviselkedését. Ezen nem kívánt tulajdonságok kiküszöböléséhez kompenzáció szükséges: egy bonyolult és drága membránkialakítás, továbbá gyakran a komponensek mesterséges öregbítésére van szükség az időbeli stabilitás biztosítása érdekében.

Amikor a nagy térbeli felbontás fontos, gyakran mikrofon-array elrendezést használnak. A hagyományos mikrofonoknál az egyes kapszulák közötti fáziseltérések – amit az elkerülhetetlenül fellépő különböző rezonanciafrekvenciák okoznak – jelentős romlást idézhetnek elő az elméletileg elérhető array elrendezés felbontásához képest.

Az új, mozgó részek nélküli lézermikrofon érzéketlen az ilyen hatásokra. A mikrofon első prototípusa azonban még egy kicsit nagyméretű volt, nem éppen kézre álló. De ez már megváltozott.

¹ Az osztrák PROSPECT szaklap 2014. 2. júniusi számában megjelent cikk szakmailag lektorált, magyar fordítása.

Két tükör között a hanghullám megváltoztatja a légsűrűséget, és ezzel a lézersugár törési indexét, amiből ki lehet számítani a hang amplitúdóját.

Az ötlettől a saját cégig

2012 szeptemberében dr. Balthasar Fischer megalapította üzlettársával, dr. Leonhardt Bauerrel a saját cégét, XARION Laser Acoustics GmbH-t, hogy önállóan készíthesse elő a mikrofonötlete piaci bevezetését. A Nobel-díjas Prof. Dr. Theodor W. Hänsch vállalkozott arra, hogy a tudományos tanácsadó testületet vezeti.

Időközben már két mikrofontípus van, amelyek sorozatgyártását készítik elő:

A MicrOS, egy miniaturizált, 4x4x11 milliméteres optikai mikrofon, integrált lézerrel és elektronikával. Felhasználási területei a szórázó elektronika, autók audió és navigációs rendszereinél ugyanúgy, mint mobiltelefonoknál, tableteknél és amatőr videorendszereknél.

A FiberOS, az üvegszállal kombinált verzió, amelynél a szenzorfejet elválasztották a lézerforrástól és az optikai fogadóegységtől. Ezt

olyan felhasználásra szánják, amikor a mikrofonok használatának körülményei különösen kedvezőtlenek, vagy amikor radioaktivitás vagy elektromágneses interferenciák lépnek fel, mint például a svájci CERN-nél. Itt már felfigyeltek a találmányra, és a részecskegyorsítóknál arra akarják használni a szupermikrofont, hogy felügyeljék a szupravezető részecske fénypárhuzamosító működését. Ezt a FiberOS egyik verziójával akarják megvalósítani.

A MicrOS termékért is már jelentkezett egy nemzetközi konszern, azaz nem kisebb cég, mint a SAMSUNG.

A XARION munkatársai azonban egyelőre visszafogottak. Dr. Bauer ügyvezető a következőket mondja: „Minden termékcsaládot előbb egy licencképes vagy eladható állapotra szeretnénk fejleszteni, mielőtt tárgyalásokba kezdünk. A gyártásnál a legmodernebb wafer-technológiát alkalmazzuk annak érdekében, hogy nagy darabszámot kedvező ár

Az optikai mikrofon felépítése a lézerdíóával (középen) és a fotódíóákkal (lent és fent). A miniaturizált szenzor üveg-wafer-optikai technológiával valósult meg, és 4x4 mm alapterületű.

Előtérben a miniaturizált MicrOS mikrofon. 4x4x11 mm.

mellett gyárthassunk.” További információk: www.xarion.com.

Dipl.-Ing. Günther Konecny
a PROSPECT főszerkesztője

DiGiCo
Digitális pult csereprogram 2014

DiGiCo digitális keverőpultjának árába
beszámítjuk régi analóg vagy digitális pultját
bővebb információ: info@chromasound.hu

chromasound

Színházi marketing és PR a gyakorlatban

Két vidéki színház tevékenységét vizsgálva

Az EDUTUS Főiskola végzős hallgatója diplomamunkájában a tatabányai Jászai Mari Színház és a Győri Nemzeti Színház marketing- és PR-tevékenységének gyakorlatát, ill. hátterét vizsgálta. A cikk ennek az érdekes munkának rövid összefoglalója.¹

A színházak vezetése: marketing és külső kommunikáció a művészeti célok tükrében

A színházak stratégiáját és művészeti irányvonalát a színház vezetése határozza meg, így az ezekben bekövetkező változások többnyire a direktorváltásokkal együtt mennek végbe. Egy koncepcióváltás mindig alapjaiban határozza meg a marketingkommunikációs tevékenység eszközeit és jellegét: elég csupán arra gondolni, hogy egy megváltozott összetételű nézőkör csak új kommunikációs csatornákkal és tartalmakkal érhető el.

A Tatabányai Jászai Mari Színházat 2011. január 1-jével vette át Crespo Rodrigo, aki színesi pályafutását a Madách Színházban kezdte, színingazgatói kinevezését megelőzően pedig a Győri Nemzeti Színházban, illetve a Székesfehérvári Vörösmarty Színházban játszott. A színház átvételét viszonylag éles művészeti irányváltás is követte. A korábbi, Harsányi Sulyom László vezette színházra sokan „rétegszínházként” tekintettek, amely a helyi közönség igényeinek figyelembevétele helyett a lehető legmagasabb művészeti nivójú előadások színpadra állítását tartotta szem előtt.

Az új vezetés a tatabányai igényekhez jobban igazodó művészeti arculat kialakítását tűzte ki célul. A színház kommunikációja nemcsak a közölt tartalom, hanem a kommunikációs csatornák megválasztása tekintetében is módosult: egyre nagyobb figyelmet fordítottak az offline reklámanyagokra, így a szórólapokra, plakátokra és prospektusokra, másrészt tudatosan törekedtek a színházhoz és annak művészeihez kapcsolódó egységes arculati jegyek kialakítására és a külső kommunikációban történő megjelenítésére.

Forgács Péter 2011 óta a Győri Nemzeti Színház igazgatója. A művész korábban a Nemzeti Színházban, a Thália Színházban és az Operettszínházban játszott, és 2007-től két éven át megbízott vezetőként már irányította a győri teátrumot. A direktorváltás okai Győrben is abban voltak keresendők, hogy az addig regnáló vezetés által megvalósított művészeti program nem tudta a helyi közönség igényeit kielégíteni, művészeti koncepciójával

ugyanis egy igényesebb, magasabb kultúrát célozott meg.

A 2011 óta létező marketing- és szervezési osztály a színházi hierarchiában közvetlenül az igazgató felügyelete alá tartozik. A marketing-feladatok ezt megelőzően nem egyetlen osztály vagy csoport kezében összpontosultak, ami azt eredményezte, hogy hivatásos szakemberek helyett elsősorban művészberek foglalkoztak marketinggel. A színház elsődleges kommunikációs célja ebben az időben nem lehetett más, mint hogy megtalálja a hangot a helyi közönséggel, és ezáltal megfordítsa a romló tendenciákat.

A jegy- és bérletárak kialakítása

A jegy- és bérletárak meghatározásának módja és rendszere nagyban befolyásolja, hogy a költségvetési színházak mekkora saját bevételre tudnak szert tenni. Mivel a bérletes játszás kiemelt szerepet tölt be egy vidéki színház életében, nem meglepő, hogy a bérletek kialakítására és változatosságára nagy hangsúlyt fektetnek. Az árak meghatározásakor mindig figyelembe kell venni a saját nézőkör pénzügyi erejét. (1. ábra)

A tatabányai felnőttelőadások jegyárai viszonylag szűk sávban, minden esetben 2000–3000 forint között kerültek meghatározásra. A kamara-előadások egységesen 2000 forintba kerülnek, míg a nagyszínpadon játszott előadások mindegyikére 2500 vagy 3000 forintért lehet jegyet vásárolni. Egy előadásban belül nincs hely szerinti differenciálás, noha a nagyterem viszonylag nagyszámú kö-

zönség, összesen 417 fő befogadására alkalmas. (2. ábra)

A színház összesen 2500 bérletessel rendelkezik, és az értékesített bérletek száma az utóbbi években felfutó tendenciát mutat. A Jászai Mari Színház összesen 18 bérletet kínál, ebből azonban 10 kifejezetten gyermekbérlet. 5 felnőttbérlet mellett a színház premierbérlettel, szabadon összeállítható bérlettel, illetve 1-1 nyugdíjas és ifjúsági bérlettel állt elő az idei évadra.

A nagy nézőtér (678 fő befogadására alkalmas) miatt Győrben hely szerinti differenciálást is alkalmaznak. A legdrágább jegyek két zenés darab, a Sakk és a Csinibaba előadásaira 4300/3900 forintba kerülnek, míg öt másik nagyszínpados előadás 3000/2700 forintért tekinthető meg. A lépcsőjegyek egységesen 1250 forintért válthatóak meg, kizárólag az előadás napján. A kamaratermi előadások jegyei minden esetben 2400 forintba kerülnek.

Az alábbi táblázat az öt vidéki nemzeti színház nagyszínpados előadásaira vonatkozó jegyáradatait veti össze. Jól látható, hogy a vizsgált színházak közül Győr alkalmazza a legkevesebb, egy előadásban belüli árkatagóriát (összesen kettőt), illetve a legmagasabb jegyárral is a győri színház dolgozik. Ami azonban a legszembetűnőbb, hogy míg az összes többi vidéki nemzeti színház értékesít 1000 forint alatt is jegyeket a nagyszínpados előadásaira, addig Győr esetében a legalacsonyabb jegyár 2700 forint (az előadások napján megvásárolható 1250 forintos lépcsőjegyekkel nem számolva).

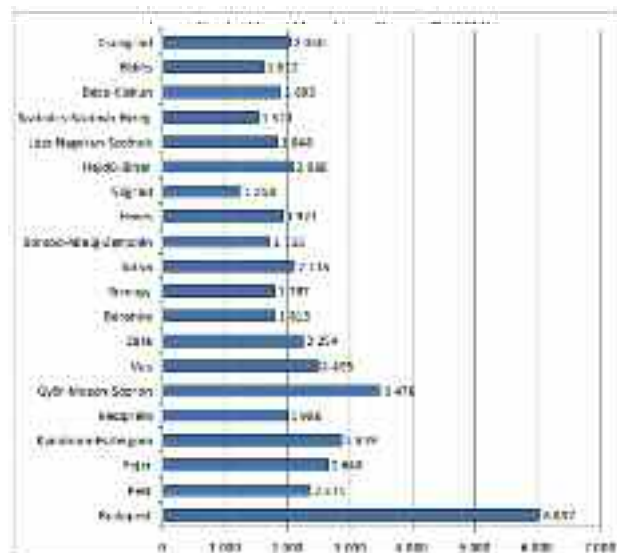
A vidéki nemzeti színházak által alkalmazott jegyárak a 2013/14-es évad első felében

Nemzeti színház	Ülőhelyek száma (db)	Legalacsonyabb alkalmazott jegyár (Ft)	Legmagasabb alkalmazott jegyár (Ft)	Egy előadásban belüli jegyár-kategóriák maximális száma (db)
Debrecen	544	700	2900	5
Szeged	695	800	3500	5
Miskolc	687	850	2400	3
Pécs	572	800	3750	3
Győr	678	2700	4300	2

¹ Készítette: Budai Gábor, Levelező tagozat, Gazdálkodás és menedzsment szak, Kontrolling szakirány. Konzulens: Dr. Kandikó József főiskolai tanár.

1. ábra. Magyarország megyéinek vásárlóereje

2. ábra. Az egy főre jutó GDP megyei bontásban, ezer forintban (2011)

A bérletesek száma Győrben jelenleg 8800 körül mozog. A színház történetének legmagasabb bérletszámát a Korcsmáros György vezette éraban (1992–2007) érte el, akkor megközelítőleg 10000 bérlettel rendelkezett. Komoly eredmény, hogy a Nagy Viktor vezette éraban elveszített 2000 bérletet 2013-ra sikerült visszahozni.

A győri színház összesen 20 fajta bérletet forgalmaz. Mindegyik létező bérlettípusból viszonylag nagy számban lehet választani, és természetesen Győrben is létezik premierbérlet, illetve szabadon összeállítható bérlet. A bérletek többsége kétféle árkategóriában vásárolható meg.

Értékesítési csatornák

Mivel az értékesítés mindkét vizsgált színház esetében a marketingosztály hatásköre alá tartozik, így a következőkben ezzel a területtel is szükséges foglalkozni. Annak, hogy a jegy- és bérletértékesítésnek hányféle csatornája és módja van, nagy a jelentősége. Egyrészt azért, mert az értékesítési módok kombinációjával és kiszélesítésével biztosítható csak, hogy a színház a teljes, potenciális nézőkörét elérje, másrészt pedig figyelembe kell venni, hogy mindegyik értékesítési mód esetében van bizonyos számú olyan kultúrafogyasztó, akit az adott vásárlási formán keresztül lehet a legnagyobb hatékonysággal megszólítani.

A **tatabányai színház** saját honlapján és a Jegy.hu portálon nyújt lehetőséget a jegyvásárlásra. A 2012/13-as évad adatai szerint az 52 323 db színházlátogatás nagyjából fele (26 846 db) bérlettel történt. A pénztári értékesítés túlsúlyban van az online értékesítéssel szemben: a 25 ezernél is több eladott jegyből csupán 1069 db jegyet vásároltak az interneten keresztül.

Győrben a saját honlap mellett a Jegymester portál, illetve a Ma este Színház portál árusítja a

színház jegyeit. A színház tavalyi költségvetésében a látogatók jegyfajta szerint is kategorizálásra kerültek. A nagytermi előadások esetében a bérlettel (43 610 db) és a jeggyel (41 123 db) érkezők száma nagyságrendileg megegyezik, emellett pedig fontos megjegyezni, hogy az értékesített jegyek típusa tekintetében Győrben is meglehetősen alacsony arányt képviselnek az interneten vásárolt belépők (13%).

Piaci információk gyűjtése

A piaci információk közül élre kívánczik a nézőkörrel kapcsolatos információk ismerete, amelyről pontos adatokat csak kutatások útján lehet szerezni. Az ilyen jellegű kutatások elvégzése azonban, amennyiben belső forrásból történik, meglehetősen nagy erőforrást vesz igénybe, és egyúttal magas szakértelmet igényel, míg a külső forrás rendszerint nagyon drága.

A **tatabányai színház** fontosnak tartja, hogy kutatásokkal győződjön meg a helyi közönség véleményéről és ízléséről, ezért saját forrásból, folyamatos jelleggel végez felméréseket. E kutatásokon keresztül a színház elsősorban a törzsközönségéről tud információkat szerezni, amelynek egyik szabványosított formája a bérletesek számára éves rendszerességgel kialakított kérdőív megkérdezés.

A **Győri Nemzeti Színház** eközben más utakat jár, esetükben a nézőkörre vonatkozó kutatások elvégzése nem bizonyult kivitelezhetőnek. Ennek oka, hogy a megkeresett professzionális kutatócégektől magas árajánlatok érkeztek, amelyekhez a helyi önkormányzattól a színház nem kapta meg a szükséges támogatást. Mivel a Győri Nemzeti Színház belső forrásból végzett kutatásokkal sem élt, így számára nem maradt más, mint a legtöbb vidéki teátrum által alkalmazott módszer, az intuíción és a helyi viszonyok ismeretére történő hagyatkozás.

Reklám, PR és közönségkapcsolatok

A reklám- és PR-tevékenység elemzésekor kiemelt fontosságú a célok pontos ismerete, hiszen csak ezek tudatában tudjuk a kifejtett marketingtevékenység hatékonyságát értékelni. A gyakorlat itt is azt mutatja, hogy jól körülírható azon eszközök köre, amelyeket egy vidéki költségvetési színház a céljai elérése érdekében igénybe vehet.

A **tatabányai színház** 2012-ben tartotta először, hagyományteremtő nyílt napját, amelyet az idei évben már egy nyílt próbával is kiegészített. Mindkét eseménynek elsősorban a bérletes törzsközönség jelentette a célcsoportját.

A színházak számára fontos cél lehet a saját művészek hírnevének növelése, amelyre akkor nyílik jó alkalom, ha a teátrum saját társulattal rendelkezik. A tatabányai színház esetében az anyagi feltételek egyelőre nem adottak ennek megteremtéséhez. Bár az állandó társulat hiánya a művészeti minőséget is befolyásolhatja, vannak ennél gyakorlatibb hátrányai is: így pl. a közönségtalálkozók és az egyéb fórumok is jóval nehezebben szervezhetőek meg. Ugyanakkor tény, hogy az állandó társulati státusz nem vonzó olyan országos hírvű művészek számára, akik jelenleg is szép számmal játszanak egy-egy előadás erejéig Tatabányán, miközben valamely budapesti színház szerződéses alkalmazásában állnak.

A Jászai Mari Színház vezetésének célja a két működési forma ötvözése, vagyis egy olyan állandó társulat kialakítása, amely biztos alapot jelenthet a következő évadok tervezésekor, kiegészülve olyan neves művészekkel, akik hírnevük okán visszatérő vendégként a színház művészeti színvonalát, illetve a színház iránti érdeklődést is fokozni tudják.

A közönségkapcsolatok ápolásának egyik fő eseménye **Győrben** is a nyílt nap megtartása, >

› amelyre idén negyedszer került sor, és a következő alkalommal, a színház történetében először, már hétvégi időpontban kerülhet megrendezésre. Mindez azt jelenti, hogy immár nem a hétköznapi elérhető és megmozgatható iskolások, hanem a felnőttek jelentik az esemény elsődleges célcsoportját. A színház a közönségtalálkozók szervezése mellett fontosnak tartja, hogy rendszeresen megjelenjen a legkülönbözőbb városi rendezvényeken.

A győri színház a médiakapcsolatai terén igyekszik magát kommunikációs szerződésekkel biztosítani. Azok a médiumok, amelyekkel a színház nem köt szerződéses megállapodást, természetesen ennek hiányában is rákényszerülnek arra, hogy rendszeresen beszéljenek a színházról. Az ugyanakkor tény, hogy ilyen esetben a színháznak a közölt tartalmakat illetően nem marad semmilyen számonkérési lehetősége.

A Győri Nemzeti Színház a médiakapcsolatok ápolásakor fontos szempontnak tartja, hogy ne engedjen az egyre nagyobb teret hódító bulvárnak. Azonban egy olyan színház, amely hagyományosan zenés közönségdarabok köré építi fel az évadot, tisztában van azzal, hogy a könnyedebb színházi műfajok kedvelői és a bulvártermékek fogyasztói között van átfevés: 2012-ben Tóth Gabi énekesnő kapott szerepet a Finito című komédiában, az idei évadban pedig Gesztesi Károly színművészt kérték fel a Sakk című musical egyik szerepére.

Online felületek használata

Az online felületek alkalmazásának tárgyalásakor fontos megemlíteni, hogy esetükben nem csupán technológiai újdonságokról van szó, hanem olyan lehetőségekről, amelyek alapvetően változtatják meg az eddig alkalmazott üzleti módszereket.

Mindenekelőtt érdemes szót ejteni arról, hogy a különböző online felületek nemcsak a közönséggel történő kapcsolattartás elsődleges formájává váltak, hanem ezeken keresztül a színház saját nézőkörét illetően is fontos információkra tehet szert. A hivatalos honlap látogatottságát, az anyagok olvasottságát a Google Analytics tudja mérni, a Facebook adatlap látogatottságának méréséről pedig beépített alkalmazások gondoskodnak. A Facebook további előnye, hogy rajta keresztül olyan direkt marketingtevékenység is folytatható gyakorlatilag minimális költség fejében, amelynek keretében a színház még a viszonylag szűk helyi közösségen belül is meghatározhatja azt a pontos célcsoportot, amellyel kiemelten kíván kommunikálni. A YouTube ugyan kevésbé rendelkezik közösségépítő erővel, arra viszont kiválóan alkalmas, hogy a honlapon és a Facebook adatlapon közzétett videoanyagokat archiválja, rendszerezze és összefogja.

A Jászai Mari Színház honlapja megjelenését tekintve csak a leghagyományosabb formai eszközöket alkalmazza. A főoldalról meglehetősen kevés aktuális információ érhető el, ennek ellenére a honlap tartalmi, mennyiségi ellátottsága megfelelő, bár a főoldal kissé kaotikus kuszaságban kínálja ezek elérését.

A színházakhoz kapcsolódó hírek közlése tekintetében mindkét színház esetében 2013 októberét vizsgáltam. Tatabányán összesen 25 anyag került fel ebben a hónapban, ami meglehetősen magas számnak tekinthető. Érdemes megjegyezni, hogy ebből csak 12, azaz kevesebb mint a hírek fele saját, a fennmaradó 13 pedig átvett tartalom.

A Jászai Mari Színházat a Facebookon 5242 felhasználó „kedveli”. Az adatlapot rendszeresen látják el információkkal, kifejezetten sok kép és videó színesíti a profilt. Itt szinte kizárólag a színház honlapjáról átvett hírek találhatóak meg, azonban a Facebook nyújtotta technikai lehetőségek miatt ezek sokkal látványosabb tálalásban és átláthatóbban jelennek meg. A felhasználók általában aktívan követik a feltöltött bejegyzéseket.

A színház 2011 óta működő YouTube-csatornája mindössze 13 feliratkozóval rendelkezik, feltöltéseihez pedig összesen 16 047 megtekintés kapcsolódik. Összesen 57 videó szerepel a csatorna kínálatában, ezek viszont nem folyamatos jelleggel, hanem nagyobb megszakításokkal kerültek feltöltésre. A legtöbbször megtekintett videó 2675, a legkevesebbszer megtekintett pedig 143 megtekintést számlál. A videoanyagok kivétel nélkül megtalálhatóak hivatkozásként a színház honlapján és Facebook adatlapján.

A Győri Nemzeti Színház honlapjának megjelenése rendkívül elavult. A főlapon az öt legfrissebb hír látható, míg a 2013. októberi hírarchívumban összesen kilenc hírt találni, ezek azonban mind saját előállítású tartalmak. A legtöbb publikált anyag rövid terjedelmű, és fontos közérdekű témához kapcsolódik (pl. műsorváltozás).

A színházat a Facebookon 3545 felhasználó „kedveli”. Az adatlapon jobbára a honlapon megjelenő hírek kapnak helyet, több képpel kiegészítve és szemléletesebben, mindenesetre a publikált anyagok száma itt is rendkívül alacsony.

A színház nem rendelkezik hivatalos YouTube csatornával, egy ritkán látható újítás mégis köthető a Győri Nemzeti Színházhoz, ugyanis a Plankton Média csoport rendszeresen készít trailereket a színház előadásaihoz. Ezek sajnos meglehetősen alacsony nézettséget érnek el, ugyanis a feltöltött videókat nem a színház hivatalos YouTube csatornáján, hanem a Plankton Média saját csatornáján fogják össze.

Budai Gábor

www.szinpadgetechnika.com

SZINPADTECHNIKA

Szinpadgetechnikai berendezések
tervezése, gyártása, szerelése, javítása, karbantartása.

Megnyitottuk, Új Budapesti Irodánkat!
1077 Budapest Jósika utca 28.

Szinpád- és Emelőgéptechnika Kft.

2112 Veresegyház, Budapesti út 128.
Telefon: +36 20 974 7511
Tel/Fax: +36 28 586 435
Email: info@szinpadgetechnika.com

 ISO 9001:2009
szertől tanúsítva

Schmidt, Ulrich

Professzionális videotechnika

Alapfogalmak, filmtechnika, tv technika, berendezések és stúdiotechnika SD, HD, DI, 3D-ben

A „videó” fogalma és az ehhez kapcsolódó technológia ma már a mindennapjaink része. A technológia keletkezése visszavezethető egészen a XVIII. század elejéig, amikor a camera obscura és a lanterna magica megjelenésével tették le az alapkövet a kamera, a film és az abból kifejlődő videónak. 1975-től megjelentek azok a videofelvevők a piacon, amelyek a tv technikának új irányokat szabtak, és ezt mindenki számára elérhetővé tették. A jelenleg zajló, az alapokig ható fejlődés – az átállás az analóg technikáról a digitálisra – forradalmi a videók területén, és a számítertechnika és telekommunikáció összefonódásához vezet.

Ez a könyv a modern videó és videó stúdiótechnika minden aspektusával foglalkozik, ami hasznos a médiatechnikát, hírközlési és telekommunikációs technikát tanulók, valamint mérnökök és médiák iránt érdeklődők számára egyaránt. Szó van az érzékelés és színmetrika alapjairól, az analóg és digitális videojelről, a tv közvetítésről, az analóg és digitális filmtechnikáról, képrögzítő és lejátszó rendszerekről, képrögzítő berendezésekről. A terjedelmes mű tartalmát fekete-fehér ábrák, táblázatok és rajzok illusztrálják, miközben a könyv részletesen elmagyarázza az analóg és digitális videojelek, a tv közvetítés és filmtechnika működését. A hatodik kiadás

minden fejezete tükrözi a média területén zajló igen gyors fejlődést. Különösen a video-codeckel, digitális cinematográfiával és képmegjelenítéssel foglalkozó fejezetek bővültek jelentősen.

A német nyelvű, kemény borítójú könyv hatodik, átdolgozott kiadását a berlini Springer Kiadó jelentette meg 2013-ban, 845 oldal, ára 99,99 euró. A könyv E-Book (PDF) formában is elérhető 79,90 Euró.

Megrendelhető a www.bookline.hu-n 32 359 Ft-ért.

ETC

luminis

Source Four Fresnel
Egy klasszikus, ami Source Four

- 1000W fényerő 750W -os izzóval
- Kényelmes izzócseré és zoom állítás
- 20 - 65° között állítható fókuszs
- Színszűrő kerettel
- Bemutatótermünkben megtekinthető

Source Four Fresnel

352 € + ÁFA

ETC Budapest Kft. Kft.
Hely: +36-1-111-3111
Hív: +36-1-371-1111
www.etc.hu

NYIT

NYIT

Baloldalt az nokor?
Hívom is a
PELYHE KFT-BE!

**Ha a színpad sötét, ne gondold másra,
itt már csak egy segít, a PELYHE ÉS TÁRSA!**

H-1033 Budapest:
Husztí út 34.
peylhe@peylhe.hu
www.peylhe.hu

Tel.: (+36-1) 368-92-35
Tel./Fax.: (+36-1) 388-85-76
Mobil: (+36) 30 9321 640
(+36) 20 9321 640

STAGE Technology for Performing Arts

Hungarian Society for Theatre Technology

4 10 YEARS OF THE HUNGARIAN SOCIETY FOR THEATRE TECHNOLOGY

(by Sándor Böröcz)

Tokaj Festival Valley**5 "STONE ARENA" IN "HORSESHOE" MINE IN TOKAJ**

(by Csaba Bodonyi DLA)

The Festival Valley, the most recent open-air stage with the best of Hungarian equipment was opened on 9th August, 2014, in a picturesque natural environment in a former quarry in Tokaj, by the bank of the Bodrog River. This theatre complex, seating 2500 people, was built with a budget of 2.22 billion HUF. Tokaj city is justly proud of its latest cultural centre.

10 THEATRE TECHNOLOGICAL CONCEPT OF THE FESTIVAL VALLEY (by

Lórinck Strack)

13 THE INSTALLED STAGE MACHINERY (by Gábor Fúzy)**16 LIGHTING TECHNOLOGY IN THE FESTIVAL VALLEY**

(by Tamás Fazekas)

19 SOUND SYSTEMS IN THE FESTIVAL VALLEY (by István Bogár)**20 AFTER SUCCESS, FACING NEW SUCCESSES...** (by Iván Szabó-Jilek)**Operational Experience****22 KODÁLY CENTRE: FOUR YEARS OF SUCCESS** (by Iván Szabó-Jilek)

The Kodály Zoltán Conference and Concert Centre, opened in Pécs in December 2010, brought a quality change to cultural life of the city. We asked director János Hauer about his experiences over the past four years.

Critique**26 TWO NIGHTS IN TWO THEATRES** (by Béla Götz)

Ghetto of Joshua Sobol was staged in Madách Theatre in 1990 and we could enjoy the guest performance of the Cameri Theatre from Israel in the Víg Theatre in 2014. The author, stage designer of the Hungarian performance, compares the artistic approach of both productions.

Staging**28 ARTISTIC DREAMS ON STAGE** (by Iván Szabó-Jilek)

Stage and costume designer Oleksandr Bilozub staged the essence of Petőfi's John the Valiant with splendid fantasy. How are artistic ideas shaped into a production meeting director's expectations and technical requirements?

We Present**31 LIGHTING DESIGNER BALÁZS CSONTOS** (by Iván Szabó-Jilek)

Balázs Csontos demonstrates his way of becoming a lighting designer, a theatre profession hardly acknowledged in Hungary; he has designed lighting for more than a 100 productions in Hungary and 18 performances abroad despite his young age.

Puppet Theatre**38 BÓBITA PLAYS** (by Eszter Götz)

Bóbita Puppet Theatre of Pécs moved into its new home in one of the most beautiful buildings of the Zsolnay quarter, renewed as a cultural district.

40 STAGE MACHINERY OF BÓBITA PUPPET THEATRE (by Lórinck Strack)**Theatre Architecture****41 THEATRE IN HAWAII** (TD&T 2014. Spring)

Award winning buildings of the annual USITT Architecture Award competition greatly mirror the current trends in theatre construction. We present the Honor award winner of the 2014 competition.

Acoustics**43 EUROVISION SONG CONTEST, COPENHAGEN – ALSO GERRIETS**

CONTRIBUTED (by dr. Andreas Paller)

This year's Song Contest was a double success at Gerriets Austria. Not only because Austria won the contest but also the Gerriets AqFlex® absorber system worked excellently.

Stage Lighting**46 LIGHTING CONSOLES** (by Péter Kiss)

How quickly can a circuit be added? Based on this question, control consoles are discussed in this article.

Technological Novelties**49 DEVICES SUPPORTING WORK ON STAGE** (by Norber Horváth)**News from Hungary****50 RECONSTRUCTION OF CAVE THEATRE IN FERTŐRÁKOS****50 EXHIBITION OF YBL'S OPERA HOUSE TO BE OPENED****Sound Technology****52 MICROPHONE WITHOUT A MEMBRANE** (Dipl. Ing. Günther Konecny)

A revolutionary invention allows novel reception and recording. This microphone measures sound pressure in the air with the help of laser beams. (Article published in the Austrian Prospect, 2nd issue of 2014)

Theatre Management**54 THEATRE MARKETING AND PR IN PRACTICE** (by Gábor Budai)

The author, a college graduate, examined in his diploma work the practice and background of Marketing and PR activity of theatres in Tatabánya and Győr.

Books**57 PROFESSIONAL VIDEO TECHNOLOGY** – by Ulrich Schmidt

HIRDETŐINK

Art Light & Sound Kft..	35. o.
Beár Bt..	50. o.
Bosch Rexroth Kft.	2. o.
Chromasound Kft.	48. o.
Chromasound Kft.	53. o.
Colossal Kft.	21. o.
Elimex Kft.	50. o.

Gépbér Kft.	15. o.
Gerriets Handel GmbH.	45. o.
INTERTON Kft.	59. o.
Lisys-Project Kft.	59. o.
Luminis Kft.	57. o.
Pelyhe & Társa Kft.	57. o.
Színpad- és Emelőgéptechnika Kft.	56. o.

QSC

TouchMix™

ÉrintőLEG.

QSC
qsc.hu

© 2014 QSC Audio Products, LLC. All rights reserved. QSC and the QSC logo are registered trademarks in the US Patent and Trademark Office and other countries.

Megfizethető minőség a **Martin®**-től!

RUSH PAR 2 RGBW Zoom™

LISYS-PROJECT KFT.
1151 BUDAPEST, MÓGYORÓD ÚTJA 12-14,
TEL: +36 1 307 6209
E-MAIL: MAIL@LISYS-PROJECT.HU

UP
LISYS
PROJECT

alakult meg a

MAGYAR SZÍNHÁZTECHNIKAI SZÖVETSÉG

2003. december 12.

A Lisys telephelyén tartott megbeszélésen kilenc színháztechnikaért elkötelezett ember:
Asztalos Gyula (Színháztechnika Kft.), Borocz Sándor (Lisys Fényrendszer zRt.),
Kiss István (Hagyományok Háza), Korponai Ferenc (Rent-A-Spot Kft.), Német Zsolt (Thália Színház),
Pelyhe János (Pelyhe & Tsa. Kft.), Szabó-Hilek Iván (Szabó-Hilek Kft.), Szűcshorosztó János (Madách Színház),
Vargha Mihály (Építészfórum), elhatározta a Magyar Színháztechnikai Egyesület (munkanév) megalakítását.

2004. június 14.

A Magyar Színháztechnikai Szövetség megalakulását a Művészetek Palotájában tartott alakuló
közgyűlés kimondta és elfogadta az MSzTSz Alapszabályát.

2004. július 2.

A Fővárosi Bíróság a Magyar Színháztechnikai Szövetség elnevezésű szervezetet 11034. sorszám
alatt a társadalmi szervezetek nyilvántartásába vette. Működési köre: érdekképviselet.

A Szövetség célja:

A színházakban, előadó-művészeti létesítményekben vagy a színházért dolgozó, műszaki vagy
műszaki érdeklődésű személyek, szervezetek, összefogása, a hagyományok ápolása, az oktatás, képviseleti,
szakértői és véleményezési tevékenység és annak elősegítése.

A színháztechnika, színházépítészet és szcenika szakterületén a technikai haladás előmozdítása,
a szakmai műveltség terjesztése és a szakmai - tudományos eredmények gyakorlatban történő alkalmazásának segítése.

Aktív, hatékony munkát kívánunk a következő évtizedre!